

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Δ'

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1903

ΕΝΑΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

Εἶνε πολὺς καιρὸς, δέκα ἴσως καὶ δώδεκα χρόνια, ἀφότου ἐδιάβασα εἰς κάποιον Ἡμερολόγιον τὸ πρῶτον του ποίημα. Ἐπεγράφετο «Ταραντῖνοι». Μία σύντομος, ταχυτάτη εἰκὼν λαοῦ διασκεδάζοντος ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν τυράννων τόν, καὶ τίποτε ἄλλο. Τὸ ποίημα δὲν ἦτο βέβαια ἔξοχον· ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶχε καὶ τὸ ξεχωριστὸν καὶ τὸ ἀσυνείθιστον, διότι τὸ ὄνομα ποῦ εἶδα ἀπὸ κάτω, τὸ νέον καὶ ὅλως διόλου ἀγνωστον, — *Κωνστ. Π. Καβάφης*, — μοῦ ἐκαρφώθη ἀπὸ τότε. Καὶ ἀπὸ τότε ἀγαποῦσα νὰ διαβάζω ὅτι ἀπαντοῦσα μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, ποιήματα πάντοτε, πολὺ ἀραιά, πολὺ σύντομα, μιὰ φορὰ τὸ χρόνον ἀπὸ δέκα - εἴκοσι στίχους, πότε εἰς τὸ «Ἄστυ», πότε εἰς τὸ «Ἡμερολόγιον» Σκόκου, πότε εἰς τὸν «Αἰγυπτιακὸν Λωτόν», καὶ μίαν φορὰν εἰς τὰ «Παναθήναια».

Τὰ χρόνια περνοῦσαν, καὶ καθένα καὶ ἐπρόσθετεν εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν καὶ σκόρπιαν συλλογὴν· ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐπρόσθετε καὶ μέσα μου. Σιγὰ - σιγὰ ἡ προσοχή μου μετεβλήθη εἰς ἐκτίμησιν· κ' ἔξαφνα, μίαν ἡμέραν, παρετήρησα μ' ἐκπληξιν, μὲ φόβον, ὅτι ἡ ἐκτίμησις εἶχε φθάσῃ τὰ ἐπικίνδυνα ὅρια τοῦ θαυμασμοῦ. Διότι δὲν εἶνε ὀλωσδιόλου ἀκίνδυνον πρᾶγμα, πιστεύσατέ με, νὰ θαυμάζετε ἓνα ποιητὴν ποῦ ὀνομάζεται Καβάφης, καὶ εἶνε Ἀλεξανδρινός, καὶ δὲν ἔγραψεν ἕως τώρα παρὰ δώδεκα, τὸ πολὺ δεκαπέντε ποιήματα, — καὶ αὐτὰ χωρὶς ποτε νὰ μαζεθοῦν καὶ νὰ τυπωθοῦν σὲ γιαπωνέζικο χαρτί, — καὶ ποῦ ποτὲ δὲν ἔγραψεν ἄρθρον δι' αὐτὸν εἰς ἐφημερίδα, καὶ

ποῦ ποτὲ δὲν ἐφάνη τὸν ὄνομά του ἄλλου, παρὰ μετρημένους φορὰς κάτω ἀπὸ τοὺς ὀλίγους στίχους του.

Ὅ,τι μὲ ἀνησυχεῖ προπάντων εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, εἶνε ἡ ἰσχνότης τοῦ χαρτοφυλακίου. Εἰξεύρω καλά, ὅτι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι θαμβόνονται ἀπὸ τὸ ποσόν, καὶ πολὺ δυσκολεύονται νὰ παραδεχθοῦν ὅτι μέσα σ' ἓνα γυάλινο μπουκαλάκι ἐγκλείεται κάποτε ὁλόκληρος ροδόκηπος. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα δὲν τους ἐρωτᾷ αὐτούς... Καὶ σας εἶπα εἰς ποῖον σημεῖον εὐρίσκετο τὸ ἰδικόν μου αἶσθημα, τὸ μυστικόν, ὅταν ἔλαβα τὴν ἐξαφνικὴν εὐχαρίστησιν νὰ γνωρίσω καὶ προσωπικῶς τὸν κ. Κωνστ. Π. Καβάφην, ἐπισκεπτόμενον τὰς Ἀθήνας μας, διὰ πρῶτην φορὰν νομίζω, πρὸ δύο ἐτῶν.

Εἶνε νέος, ἀλλ' ὅχι εἰς τὴν πρῶτην νεότητα. Βαθεῖα μελαχροινὸς ὡς γηγενὴς τῆς Αἰγύπτου, μὲ μαῦρον μουστακάκι, μὲ γυαλιὰ μύωπος, μὲ περιβολὴν ἀλεξανδρινοῦ κομψομένου, ἀγγλίζουσιν ἐλαφρότατα, καὶ μὲ φυσιογνωμίαν συμπαθεῖ, ἡ ὁποία ὅμως ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν λέγει πολλὰ πράγματα. Ὑπὸ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόρου, γλωσσομαθοῦς κ' εὐγενεστάτου καὶ κοσμικοῦ, κρύπτεται ἐπιμελὲς ὁ φιλόσοφος καὶ ὁ ποιητής. Ἡ ὁμιλία του ἡ ζωηρά, ἡ σχεδὸν στομφώδης καὶ ὑπερβολικὴ, καὶ οἱ τρόποι του οἱ πάρα πολὺ ἄβροϊ, καὶ ὅλες ἐκεῖνες οἱ εὐγενεῖς του καὶ οἱ τοιριμόνιες, ἐκπλήττουν κάπως ἓνα Ἀθηναῖον, συνειδησένον μὲ τὴν σεμνὴν ἀπλότητα καὶ τὴν δειλὴν ἀφέλειαν καὶ τὴν ἀγαθὴν ἀδεξιότητα τῶν λογίων μας. Ὁ κ. Καβάφης, ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν, εἶνε ὁ ἀντί-

πους τοῦ κ. Πορφύρα. Πρέπει νὰ τὸν γνωρίσῃ κανεὶς ἀρκετά, διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι εἶνε ὁ ἴδιος ἄνθρωπος ποῦ ἔγραψε τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα ποιήματα. Διότι σιγὰ-σιγὰ θάναγνωρίσῃ, ὅτι αὐτὰ ποῦ λέγει ὁ Ἀλεξανδρινὸς ἔμπορος μὲ τόσον παράξενον τρόπον, εἶνε γεμάτα γνῶσιν καὶ παρατήρησιν, καὶ κάπου-κάπου θὰ συλλάβῃ καὶ μερικὰς ἀστραπὰς τῶν μαύρων ματιῶν, ἀπὸ τὰ γυαλιά, ποῦ διανοίγουν δλόκληρον κόσμον, καὶ προδίδουν — δόξα σοι, ὦ Θεός! — τὸν ἄνθρωπον τῆς εὐρείας σκέψεως καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας.

Ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἐπερίμενα τὴν ἀποκάλυψιν αὐτήν, διὰ νὰ ἐκφράσω τὸ αἶσθημά μου εἰς τὸν κ. Καβάφην. Ἐκαμα τὴν ἐρωτικὴν μου ἑξομολόγησιν πρὸς τὸν ποιητὴν μου ἀμέσως, μὲ τὴν πρῶτην γνωριμίαν. Δύο πράγματα ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ μὴ πάγῃ χαμένος ἓνα τέτοιον διάβημα: νὰ πιστεύσουν τὴν εἰλικρινειάν σου καὶ νὰ ανταποκριθοῦν. Φαίνεται ὅτι οἱ ποιηταὶ εἶνε πλέον φιλάρεσκοι καὶ πλέον εὐπιστοὶ ἀπὸ τὰς γυναῖκες. Ἴσως ὑπάρχουν γυναῖκες ποῦ ὑποπτεύονται ὅτι δὲν εἶνε ὠραῖαι, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ποιητής, ποῦ νὰ μὴν ἔχῃ τὴν βεβαιότητα ὅτι εἶνε μεγάλος. Ὁ κ. Καβάφης λοιπὸν δὲν ἐδυσκολεύθη καθόλου νὰ πιστεύσῃ τὴν εἰλικρινειαν τοῦ αἰσθηματός μου, κ' ἐπειδὴ ἔτυχε, — τί καλὴ σύμπτωση! — νὰ μ' ἐκτιμᾷ ὀλίγον καὶ αὐτὸς ὡς πεζογράφον, ἐκολακεύθη καὶ ἀνταπεκρίθη. Μοῦ ἐπέτρεψε δηλαδὴ καὶ μ' ἐβοήθησε μάλιστα νὰ... τὸν θαυμάζω. Καὶ ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν καλὴν του πόλιν τῆς Ἀλεξανδρείας, μοῦ ἔστειλεν ἀπὸ ἐκεῖ, ἀντιγραμμένα ἐπιμελέστατα, μὲ τὸ καλλιτεχνικὸν καὶ ἰδιορρυθμικὸν γράμματόν του, μὲ κόκκινον καὶ μὲ μαῦρο μελάνι, εἰς θαυμάσιον ἀγγλικὸν χαρτί, ὅλα του τὰ ποιήματα. Καὶ ὅχι μόνον αὐτά, τὰ παλαιὰ καὶ γνωστά μου, ἀλλ' ἐφρόντισε νὰ μοῦ στείλῃ καὶ ἄλλα δύο, τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ἐν τῷ μεταξύ, — φυσικά, ἀφοῦ ἐπέρασαν δύο χρόνια, — καὶ νὰ μοῦ πᾶρῃ ἓνα παλαιόν, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἦτο «ἄξιον τῆς τιμῆς» νὰ εὐρίσκηται στὰ χέρια μου. Τὸ ἐλυπήθηκα πολὺ, ἀλλ' ἐπειδὴ σέβομαι τὰς ἰδιοτροπίας τῶν ποιητῶν, τοῦ το ἐπέστρεψα. Ἦτο οἱ πρωτόφαντοι ἐκεῖνοι «Ταραντῖνοι».

* *

Τώρα μοῦ μένουν ἓνα, δύο, τρία... δώδεκα ποιήματα. Καὶ οἱ «Ταραντῖνοι» δεκατρία. Αὐτὸ εἶνε ὅλον τὸ ἔργον τοῦ Καβάφην. Ἐγραψε καὶ μερικὰ ἄλλα, ἀλλ' ἢ τὰ παρέδωκεν

εἰς τὸν Ἡφαιστον, ἢ τὰ θεωρεῖ «ἀνάξια τῆς τιμῆς». Ὅπως δὴποτε, κατὰ μέσον ὄρον, κάθε ποίημα τοῦ Καβάφην κυφορεῖται ὅσον καὶ ὁ ἄνθρωπος: ἐννέα μῆνας. Ἡ ἔμπνευσις, ἢ σὺλληψις, δὲν εἴμπορεῖ παρὰ νὰ εἶνε στιγμιαία· ἀλλ' εἰς τὸν Καβάφην ἔρχεται ὡς ἀποτέλεσμα, καὶ οὕτως εἰπεῖν ὡς ἀμοιβὴ τῆς μακρᾶς κ' ἐπιμόνου προσηλώσεώς του εἰς ὠρισμένον ἀντικείμενον, εἰς ὠρισμένον κύκλον ἰδεῶν. Τώρα ἐσηματίσθη τὸν πυρῆνα του, κατέχει τὴν ἰδέαν του, εἰξεύρει καλὰ τί θὰ εἴπῃ. Ἀλλὰ πῶς θὰ το εἴπῃ; πῶς θὰ το αἰσθητοποιήσῃ; μὲ τί ὕλκον θὰ ποτελέσῃ τὴν βαθυτέραν ἐκείνην μορφὴν, τὴν οὐσιαστικωτέραν, ἢ ὁποία δὲν ἔχει σχέσιν οὔτε μὲ τὴν λέξιν, οὔτε μὲ τὸν ρυθμόν, οὔτε μὲ τὴν ῥίμαν; τὴν καθαυτὴ καλλιτεχνικὴν μορφὴν, ἢ ὁποία μένει καὶ ἀφοῦ τυχὸν ἄλλαχθοῦν ὅλ' αὐτά; Ὑποθέτω, ὅτι διὰ τὸν Καβάφην καὶ ἡ ἐργασία αὐτή, ἡ ὁλωσδιόλου διανοητική, ἀπαιτεῖ πολὺν χρόνον. Ἀλλ' ἀφοῦ τελειώσῃ, — τὸ ποίημα, κατ' οὐσίαν, εἶνε ἔτοιμον. Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐκφρασθῇ. Νὰ ἐκλεχθοῦν δηλαδὴ αἱ ἀπολύτως ἀναγκαῖαι λέξεις, ὥστε νὰ μὴ περισσεύῃ, νὰ μὴ λείπῃ καμμία, καὶ νὰ παραταχθοῦν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ποτελέσουν μίαν ἑξωτάτην μορφὴν, τελείως ἀρμόζουσαν, τελείως ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν ἰδέαν. Καὶ ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀπαιτεῖ τὸν περισσότερον χρόνον. Τώρα ὁ ποιητὴς θὰ λεπτολογήσῃ, — μὲ ὅλον του τὸ δικαίωμα πλέον, — καὶ θὰ ἔχῃ νὰ κάμῃ μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ «μικρὰ πράγματα» τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου, τὰ βασανιστικά, ποῦ ἀποτελοῦν τὴν τελειότητα, ἢ ὁποία ὅμως δὲν εἶνε «μικρὸν πρᾶγμα»... Καὶ ἀπὸ τὸ ἀπελπιστικὸν ἐκεῖνο χάος τῶν σβυσιμάτων, τῶν προσθηκῶν, τῶν παραπομπῶν, τῶν ἀλλεπαλλήλων διορθώσεων, ἀπὸ τὸν λαβύρινθον τοῦ χειρογράφου, ποῦ μαρτυρεῖ τόσους ἀγῶνας, τόσον μακροχρόνιον προσπάθειαν, τόσον δισταγμόν, ὁ ποιητὴς, διστάζων ἀκόμη, θὰ ξεχωρίσῃ τοὺς ὀλίγους τοῦ τελευταίους στίχους, θὰ τοὺς καθαρογράψῃ, καὶ μὲ τὴν γενναιοτέραν προσπάθειαν καταπνίγων τὸν τελευταῖον, τὸν ἐπιμονώτερον δισταγμόν, — ἂν το κατορθώσῃ, — θὰ τοὺς ὑπογράψῃ.

Ἔτσι γίνεται ἓνα ποίημα τὸν χρόνον... Ἀλλὰ τὸ ποίημα αὐτὸ εἶνε πολλάκις θαυμασία μικρογραφία. Κλείει μέσα του κόσμον δλόκληρον. Καὶ ἐνῶ τὸ βλέπεις καὶ λέγεις ὅτι αὐτὸ εἶνε ὅλον, τὸ ξαναβλέπεις καὶ κατὰ ὑποπτεύεσαι, καὶ ἔξαφνα ἀνακαλύπτεις, — θαῦμα! — ὅτι μὲ τὸ μικροσκοπικὸν σοῦ παρουσιάζει πρᾶγ-

ματα, ποῦ δὲν ἐφραντάζεσο, καὶ μετὰ τὴν ὑποψίαν σου ἀκόμη, ὅτι θὰ τὰ ἔχῃ. Κάτι τι ἀπείρως συγκεντρωμένον καὶ ἀπείρως μεστόν. Ὅλα τὰ ποιήματα ὅσα θὰ ἔγραψεν εἰς τὸν ἴδιον καιρόν, σφικτοδεμένα, συμπίεσμένα, εἰς τοὺς πέντε-δέκα αὐτοὺς στίχους. Καὶ τὸ ποιηματάκι τὸ μικροσκοπικόν, ἀπλόνει, ἀπλόνει, ξετυλίγεται, ξεχειλίζει, καὶ σοῦ γεμίζει τὴν ψυχὴν.

Ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Καβάφην δὲν εἶνε βέβαια ἐπίσης περιεκτικά κ' ἐπίσης θαυμάσια. Διὰ τὰ πρῶτά του μάλιστα, τὰ νεανικώτερα, εἴμπορεῖ καὶ νὰ μὴ χρειάζεται μικροσκοπικόν. Τὰ ἄλλα ὅμως, — πέντε ἢ ἕξ ἀπὸ τὰ τελευταῖα, — εἶνε ἀκριβῶς ὅπως ἐξήγησα νὰ σὰς παραστήσω, καὶ αὐτὰ κυρίως τὸν χαρακτηρίζουν. Ἀλλ' ἂς ὁμιλήσωμεν καλλίτερα μὲ τὰ πράγματα. Κάμετέ μου πρῶτα τὴν χάριν νὰ διαβάσετε αὐτό:

ΔΕΗΣΙΣ

Ἡ θάλασσα στά βάθη της πῆρ' ἓνα ναῦτη. —
Ἡ μίαν του, ἀνῆξερε, πηγαίνει καὶ ἀνάρτει

στὴν Παναγία μπροστὰ ἓνα ὑψηλὸ κερί
γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ γρήγορα καὶ νὰν καλοὶ καιροὶ —

καὶ ὅλο πρὸς τὸν ἄνεμο στήνει ταῦτί.
Ἀλλὰ, ἐνῶ προσεύχεται καὶ δέεται αὐτή,

ἡ εἰκὼν ἀκούει σοβαρὴ καὶ λυπημένη,
ξεύροντας πῶς δὲν θάλῃ πιά ὁ υἱὸς ποῦ περιμένει.

Ἐχει, βλέπετε, τὴν σφραγίδα του καὶ αὐτὸ τὸ ποιηματάκι. Ὁ ρυθμός του δὲν εἶνε ἡ συνειθισμένη τυμπανοκρουσία, ἢ γλῶσσά του ἔχει πολὺν τὸν ἀτομικὸν χαρακτήρα, καὶ ἡ πλουσιωτάτη ὁμοιοκαταληξία — ὁμοιολεξία μᾶλλον, κερί-καιροί, αὐτὴ-αὐτή, ὅπως θὰ τὴν ἀπαντήσωμεν καὶ εἰς ἄλλα ποιήματα τοῦ Καβάφην, — ἔχει τι τὸ σεμνὸν καὶ μαλακόν, τὸ σχεδὸν κρύφτον, ποῦ δὲν καταστρέφει, ὡς ἀπότομος ἔκρηξις ρουκέτας, τὸν θρηνηδὴ λυρισμόν, τὴν ἡρεμὸν μελαγχολίαν τῆς φράσεως. Εἶνε μία φόρμα τελείως ἀρμόζουσα εἰς τὴν ἰδέαν. Ἄν δὲ προσέξετε καὶ εἰς τὴν ἰδέαν αὐτήν, θάνακαλύψετε κάποιαν σύνθεσιν εἰς τὴν ἀπλότητά της, φιλοσοφικὸν βάθος, συμβολισμόν ἂν θέλετε, καὶ ἴσως τὸ εἰκόνισμα, τὸ κερί, ἢ μίαν, ἢ θάλασσα, ὁ ναῦτης, νὰ σὰς φανοῦν διαφορετικὰ ἀπὸ ὅτι τὰ ξεύρετε, γενικώτερα καὶ διαρκέστερα. Λέγω ἴσως, διότι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐκφράζεται ἐδῶ κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἐπέβαλλε τὸ «βεβαίως». Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξωτάτη μορφή ἔχει μερικὰς ἐλλείψεις, ποῦ ὁ ἴδιος ὁ κ. Καβάφης, μὲ τὴν λεπτολόγον ἀκριβείαν

ἄλλων του ποιημάτων, μᾶς ἔκαμε νὰ τὰς προσέξωμεν. «Προσεύχεται καὶ δέεται» δι' αὐτὸν εἶνε πλεονασμός· μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι τὸ «νὰν» καλοὶ καιροὶ» ἔπρεπε νὰ λεχθῇ πρὶν ἀπὸ τὸ «γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ γρήγορα».

Ἀλλὰ ἡ «Δέησις» εἶνε ἀπὸ τὰ πρῶτα. Αὐτὸ ποῦ θὰ διαβάσετε τώρα εἶνε ἀπὸ τὰ τελευταῖα:

ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙ

Τιμὴ σ' ἐκείνους ὅπου στὴν ζοὴν των
ὥρισαν καὶ φυλάγουν Θερμοπύλας.
Ποτὲ ἀπὸ τὸ χρέος μὴ κινούντες·
δίκαιοι κ' ἴσοι σ' ὅλαις τῶν ταῖς πράξεις,
ἀλλὰ μὲ λύπη κίβλας κ' εὐσπλαχνία·
γενναῖοι ὁσάκις εἶνε πλούσιοι, κ' ὅταν
εἶνε πτωχοί. πάλ' εἰς μικρὸν γενναῖοι,
πάλλ' συντρέχοντες ὅσο μποροῦν·
πάντοτε τὴν ἀλήθειαν λαλοῦντες,
πλὴν χωρὶς μίσος γιὰ τοὺς ψευδομένους.

Καὶ περισσότερη τιμὴ τοὺς πρέπει
ὅταν προβλέπουν — καὶ πολλοὶ προβλέπουν —
πῶς ὁ Ἐφιάλτης θὰ φαγῇ στὸ τέλος,
κ' οἱ Μῆδοι ἐπὶ τέλους θὰ διαβῶν.

Μὰ τὴν ἀλήθειαν, τέτοιον ποίημα δὲν γίνεται εἰς μίαν ὥραν! Αὐτὸς ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἀνωτέρω ἀνθρώπου, τοῦ εὐσταθοῦς μετὰ συγκαταβάσεως καὶ τοῦ δικαίου μετ' ἐπιεικειᾶς, ὁ ὁποῖος γνωρίζει ὅτι θὰ νικηθῇ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, καὶ μολοντοῦτο ἐπιμένει εἰς τὸ καθήκον, καὶ εἰς αὐτὸ θυσιάζει ἀκαμπτος κάθε συμφέρον, καὶ δὲν εὐρίσκει τὴν δικαίωσιν, τὴν δόξαν καὶ τὴν νίκην παρὰ μόνον μετὰ θάνατον, — εἶνε προὶδν μελέτης μακρᾶς καὶ γνώσεως τελείας. Προδίδει δλόκληρον σύστημα κοινωνικῆς φιλοσοφίας, καταστρωθὲν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Πόσας παρατηρήσεις θὰ ἔκαμε, καὶ πόσας γνώμας θὰ ἐκοσκίνισε, καὶ πόσας εἰκόνας θὰ συνεδύασεν ὁ ποιητής, ὅταν εὐρίσκετο εἰς αὐτὸν τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὀριστικὸν συμπέρασμα, διὰ νὰ ξεχωρίσῃ τὴν ἰδέαν καθαρὰν, ὀριμὴν πλέον δι' αἰσθητοποίησιν. Καὶ ἰδοὺ, εἰς στιγμὴν ὠραίας ἐμπνεύσεως, τοῦ παρουσιάζονται αἱ Θερμοπύλαι, αἱ ἀθάνατοι Θερμοπύλαι, ὡς ἡ ζωηροτέρα εἰκὼν, ὡς τὸ τελειότερον σύμβολον. Ἡ φιλοσοφία ἔγινε πλέον ποίησις, ἡ ἰδέα ἐπλάσθη. Τώρα πρέπει νὰ ποδοθῇ μὲ λέξεις. Ἡ μεγάλη φυσικότης ἐπιτυγχάνεται ἐδῶ διὰ τῆς μεγάλης ἐπιτηδεύσεως, καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ ἐλευθερία, ἡ λιτότης, ἡ εὐκολία τῶν στίχων, ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι εἶνε αὐτοσχέδιοι, δὲν ἀποκρύπτει ἀπὸ τὸν γνώστην τὸν μακρὸν καὶ σοφὸν ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος ὑπέταξε τὴν ἰδέαν εἰς τὴν ἐκφράσιν.

Ἡ ἱστορία καὶ ἡ μυθολογία παρέχουν συχνὰ εἰς τὸν κ. Καβάφη τὸν θεμέλιον τῶν ποιημάτων του. Ἀλλὰ περιορίζεται πάντοτε εἰς ἓν γεγονός, εἰς μίαν εἰκόνα, ἐγκλείουσιν αὐστηρῶς τὴν ἰδέαν, ποῦ θέλει νὰ παρουσιάσῃ οὕτω στηριγμένην ἐπὶ βάσεως ἀσφαλούς κ' αἰωνίας. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ ποιήματά του δὲν θάπαντήσετε σύμβολα διασταυρούμενα πυκνῶς, δὲν θὰ ἰδῇτε τὸν φόρτον ἐκείνων τῶν ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν ὀνομάτων, ποῦ βαρύνει τὰ ποιήματα ἄλλων συγχρόνων ποιητῶν, καὶ ποῦ προσδίδει κάποτε ἐπίδειξιν κ' ἐπιπολαιότητα, καὶ ποῦ προσενεῖ ζήτην κ' ἐκμηδένισιν. Καὶ διὰ νὰ ἐκτιμήσετε αὐτὴν τὴν ὀλιγάρεϊαν καὶ τὴν συμμετρίαν, ἰδοὺ ἡ ὥραία αὐτὴ

ΔΙΑΚΟΠΗ

Τὸ ἔργον τῶν θεῶν διακόπτουμε ἡμεῖς τὰ βιαστικά κ' ἀπειρα ὄντα τῆς στιγμῆς. Στῆς Φθίας καὶ στῆς Ἐλευσίνος τὰ παλάτια ἡ Θέτις καὶ ἡ Δήμητρα ἔργα καλὰ ἀρχίζουν μὲς σὲ φλόγες καὶ καπνόν. Ἀλλὰ πάντοτε ἡ Μετάνειρα ἀπὸ τὰ δωμάτια τοῦ βασιλέως τρέχει κατατρομαγμένη καὶ πάντοτε ὁ Πηλεὺς φοβάται κ' ἐπεμβαίνει.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ εἰκὼν δὲν εἶνε παρμένη σοφώτατα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν μυθολογίαν, ἀλλ' ἀπλούστατα καὶ ἀνθρωπινώτατα ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἡ ἰδία ἐγκράτεια καὶ ἡ ἰδία αὐστηρότης βασιλεύει. Μία εἰκὼν, ἀναπτυσσομένη κ' ἐξελλισσομένη φυσικῶς, εἶνε τὸ ποίημα ὅλον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους:

ΚΕΡΙΑ

Ἡ ἀγαπητὴς τοῦ μέλλοντός μας μέρας ἀραδιασμέναις στέκοντ' ἐμπροστὰ μας σὰν μιὰ σειρά κεράκια ἀναμμένα — χρυσά, ζεστά καὶ ζωηρὰ κεράκια.

Ἡ περασμέναις μέραις πίσω μένουν· μιὰ θλιβερὴ σειρά κεριῶν σβυσμένων· τὰ πῦρ κοντὰ βγάζουν καπνὸν ἀκόμη, κατὰμυρα κεριά, ψυχρά, λυωμένα.

Δὲν θέλω νὰ τα βλέπω, μὲ λυπεῖ ἡ μορφή των, καὶ μὲ λυπεῖ τὸ πρῶτο φῶς των νὰ θυμῶμαι. Ἐμπρὸς κυττάζω τὰ κεριὰ μου κεριά. Δὲν θέλω νὰ γυρίσω νὰ μὴ διῶ καὶ φρίξω τί γρήγορα ποῦ ἡ σκοτεινὴ γραμμὴ μακραίνει· τί γρήγορα ποῦ τὰ σβυστὰ κεριὰ πληθαίνουν.

Ὁμολογῶ, ὅτι τὸ ποίημα αὐτὸ ἐξήγησεν ἐπ' ἐμοῦ ἓν εἶδος παραδόξου ὑποβολῆς. Μολονότι εἰς τὴν ἀρχήν, — καὶ εἰς τὸ τέλος ἀκόμη, — ἡ εἰκὼν δὲν μοῦ ἐφάνη τελείως εὐτυχή, δὲν ἤξεύρω πῶς τὰ κεριὰ αὐτὰ κατῶρ-

θωσαν νὰ ζωντανέψουν εἰς τὴν φαντασίαν μου, καὶ τώρα. Ὅσες φορὲς κυττάζω ἔμπρὸς μου, ἢ γυρίσω ὀπίσω μου, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴν ἰδῶ μετὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τὴν φωτεινὴν αὐτὴν γραμμὴν τῶν ἀναμμένων κεριῶν καὶ τὴν θλιβεράν, — πόσον θλιβεράν, ἀλλοίμονον! — τῶν σβυσμένων. . . Ἴσως ἡ μαγανεία αὐτῆς ὀφείλεται εἰς τὸν θρησκ. τῶν τριῶν τελευταίων αἰ. ὁποῖα ἐξέρχονται, νομίζεις, βιαστικά, διὰ νὰ προφθάσουν, νὰ μὴ διακοποῦν ἀπὸ λυγμὸν ἐντύπων καταπληκτικῶν, καὶ τοῦ ἀπεσθῆθαι χωρὶς νὰ το θέλω, καὶ το ψιθυρίζω ὡς κ' εὐρίσκω μέσα εἰς αὐτὸ τὴν θλιμμένην ψυχήν μου, τὴν παραγμένην ζωὴν μου, εἶνε τὸ ἐπιγράφεται:

ΤΕΙΧΗ

Χωρὶς περισσεύειν. Χωρὶς λύπην, χωρὶς αἰδῶ, μεγάλα κ' ὑψηλὰ τριγύρω μου ἔκτισαν τείχη. Καὶ τώρα κάθημαι καὶ ἀπελπίζομαι ἐδῶ.

Μὲ τρώγει τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν αὐτὴ ἡ τύχη, διότι πράγματα πολλὰ ἔξω νὰ κάμω εἶχον.

Ἄ, ὅταν ἔκτιζαν τὰ τείχη πῶς νὰ μὴ προσέξω.

Ἀλλὰ δὲν ἤκουσα ποτὲ κρότον κτιστῶν ἢ ἤχον. Ἀνεπαισθήτως μ' ἔκλεισαν ἀπὸ τὸν κόσμον ἔξω.

Ἀρκετὰ ποιήματα συγχρόνων ποιητῶν μας, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ὁ πολλὸς κόσμος τάντιπαρέρχεται ὡς ἀκατανόητα, μ' ἔκαμαν ἐπίσης νὰ μείνω μὲ ἀνοικτὸν στόμα. Καὶ πολλὰ ἐπίσης τὰπεσθήθισα, καὶ εἰς στιγμὰς ρέμβης τὰ ἐπα- νελάμβανα ὡς μίαν ἡχὴ τῆς ἰδίας μου ψυχῆς. Ἀλλ' ὀλίγα, πολὺ ὀλίγα διετήρησαν τὸ κράτος αὐτὸ μέχρι τέλους. Σιγὰ-σιγὰ μοῦ ἐφαίνοντο ἐπιτηδευμένα, ἀνελικρινῆ, ἀπατηλά, κενά, καὶ σιγὰ-σιγὰ ἔπαυσα νὰ τὰ πιστεύω. Τὰ «Τείχη» ὅμως τοῦ Καβάφη ἀντέστησαν εἰς κάθε μου ἀνάλυσιν. Κ' ἐξακολουθοῦν νὰ μὲ κατέχουν, νὰ μὲ περιζώνουν ὄρθια ἀμείλικτα καὶ θαυμάσια. Ὁ ποιητὴς μ' ἐφυλάκισε, μ' αἰχμαλώτισε. Καὶ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτὴν χρονολογεῖται ὁ θαυμασμός μου. Βεβαίως δὲν θὰ τον συμμερισθοῦν ὁλόκληρον, — οὔτε τὸ ἀπαιτῶ, — ὅσοι ἤκουσαν κάποτε κρότον κτιστῶν ἢ ἤχον, κ' ἐπρόσεξαν ὅταν ἐκτίζοντο τριγύρω των ὑποῦλα τείχη, καὶ δὲν ἀφῆκαν, οἱ συνετοί, νὰ τους κλείσουν ἔξω ἀπὸ τὸν

κόσμον ἀνεπαισθήτως. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐπρόσεξα, τὸ ἐξομολογοῦμαι. Ἀφίσα νὰ πυργωθῇ τριγύρω μου ὁ φοβερός φραγμός, καὶ τώρα εἶμαι ἐντελῶς ἀνίσχυρος ἐναντίον του! Καὶ ὅλον αὐτὸ τὸ κακὸν ἔγινε τόσον ἀνεπαισθήτως, ὥστε θὰ τὸ ἀγνοοῦσα ἀκόμη, δὲν θὰ εἶχα παρὰ μίαν ἀόριστον ὑποψίαν τῆς οἰκτρᾶς μου τύχης, ἂν δὲν μοῦ το ἐφάνερονεν ἔξαφνα ὁ ποιητὴς, εἰς ὅλην του τὴν φρίκην. . . Καὶ τώρα κάθημαι καὶ ἀπελπίζομαι ἐδῶ. . . Ἐ, αὐτὸς ὁ ποιητὴς εἰμπορεῖ νὰ μὴν εἶνε δι' ἐμὲ κάτι τί;

Ἐν ἄλλο ποίημα ὅμως, ποῦ ἐπιγράφεται «Τὰ παράθυρα», εἶνε ἴσως καθολικώτερον. Δὲν εἰκονίζει τὴν τύχην μερικῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν ἰδικήν μου, ἀλλὰ τὴν τύχην τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει. Εἰς τὸ σκότος αὐτό, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς κατεδίκασε τὸ Ἄγνωστον, ὁ πόθος τοῦ φωτός εἶνε ἐπίσης ἀγωνιώδης δι' ὅλους ὅσοι τὸ ἀντιλαμβάνονται καὶ υποφέρουν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἡ σκέψις τοῦ ποιητοῦ, ἡ ἀπαισιόδοξος, θὰ εὖρη πάντοτε ἡχώ, ἢ θὰ γεννήσῃ μίαν ἄλλην ἀντίθετον:

ΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ

Σ' αὐταῖς ταῖς σκοτειναῖς κάμαραις ποῦ περνῶ μέρας βαρύναις, ἐπάνω κάτω τριγυρνῶ γιὰ νάβρω τὰ παράθυρα. — Ὅταν ἀνοίξῃ ἓνα παράθυρο θάναι παρηγορία. — Πλὴν τὰ παράθυρα δὲν βρίσκονται. ἢ δὲν μπορῶ νὰ τὰβρω. Καὶ καλλίτερον ἴσως νὰ μὴν τὰ βρῶ. Ἴσως τὸ φῶς θάναι μιὰ νέα τυραννία. Ποιὸς ξέρει τί καινούρια πράγματα θὰ δεῖξῃ.

Συμμερίζομαι τὸν φόβον τοῦ ποιητοῦ κ' ἐγκαρτερῶ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ φῶς θὰ εἶνε νέα τυραννία. Οὐ θὰ ἔλεγα, ἂν εὐρίσκετο κανεὶς νὰ μοῦ ἀνοίξῃ τὸ παράθυρον, καὶ ἂς ἤξευρα ὅτι τὸ ὅχι αὐτό, — τὸ ὀρθόν, — θὰ μὲ κατέβαλεν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν μου. . . Καὶ ἂν με ξαναρωτοῦσαν, ὅχι θὰ ἐφώναζα. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη μοῦ τὸ ἐμαθεν ὁ ποιητὴς, ἢ μᾶλλον μ' ἐστερέωσε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀμυδρὰν ὑποψίαν μου, μ' ἓνα ποίημα τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ εἰς προσκαίροτα κ' ἔχει σχέσιν μᾶλλον μὲ τὴν κοινωνικὴν παρὰ μὲ τὴν ἀτομικὴν ζωὴν, ἀλλὰ δὲν εἶνε διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον βαθὺ καὶ ὀλιγώτερον ἀληθινόν:

«CHE FACE.... IL GRAN RIFIUTO»

Σὲ μερικὸς ἀνθρώπους ἔρχεται μιὰ μέρα ποῦ πρέπει τὸ μεγάλο Ναι ἢ τὸ μεγάλο Ὁχι νὰ ποῦνε. Φανερόνεται ἀμέσως ὅποιος τῶχει ἔτοιμο μέσα του τὸ Ναι, καὶ λέγωντάς το, πέρα

πηγαίνει στὴν τιμὴ καὶ στὴν πεποιθήσιν του. Ὁ ἀρνηθεὶς δὲν μετανοῶναι. Ἀνρωτιοῦνται πάλι, Ὁχι θὰ ξαναἔλεγε. Κι' ὅμως τὸν καταβάλλει τ' Ὁχι ἐκεῖνο, — τὸ ὀρθόν — εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του.

* *

Ἦθελα ἀκόμη νὰ σας παρουσιάσω ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ κ. Καβάφη ταῖς «Ψυχὰς τῶν Γερόντων», τὰ «Ἄλογα τοῦ Ἀχιλλέως» καὶ τὸν «Θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος Τακίτου», διότι καθὲν ἀπὸ αὐτὰ ἔχει ἰδιαιτέρον χαρακτήρα. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι ὅσα παρέθεσα εἶνε ἀρκετὰ νὰ σας δώσουν κάποιαν ἰδέαν τῆς πρωτοτύπου αὐτῆς φιλοσοφικῆς ποιήσεως, τῆς τῶσον νηφαλίου, μὲ τὸ αὐστηρὸν καὶ ιδιόρρυθμον ἐνδυμα, μὲ τὴν ἀριστοκρατικὴν τεχνουργίαν, μὲ τὴν ὅλως προσωπικὴν ὑφήν, μὲ τὴν γλῶσσαν τὴν ὑπενθυμίζουσαν μακρόθεν τὸν Κάλβον, καὶ προπάντων μὲ τὴν ἑλλειψιν κάθε ἀναρμόστου ἐλαφρότητος, κάθε ἀνοήτου ἡχολαλιᾶς, κάθε ἀπατηλοῦ στολίσματος. Τίποτε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα φορτίζουν ἄλλα ποιήματα ἀερολόγων, ἐκφυλισμένων καὶ ὑπνοβατῶν, διὰ νὰ κρύπτουν μόνον τὴν γυμνότητά των. Ἄν ἐκ πρώτης ὄψεως τὰ ποιήματα τοῦ κ. Καβάφη φαίνονται παραξένα καὶ πιθανῶς δὲν ἀρέσουν, εἶνε διότι εἴμεθα κακοσυνειθισμένοι μὲ τὰ ἄλλα. Ἀλλ' ὁ κ. Καβάφης ὁμοιάζει — ἂν ὁμοιάξῃ μὲ κανέναν, — μᾶλλον πρὸς τοὺς κλασσικοὺς, παρὰ πρὸς οἰονδήποτε ἐκ τῶν συγχρόνων.

Νομίζω ἀκόμη, ὅτι ὅσα παρέθεσα εἶνε ἀρκετὰ διὰ νὰ προσκαλέσουν τὴν ὀφειλομένην ἐκτίμησιν, ἂν ὅχι καὶ νὰ δικαιολογήσουν τὸν θαυμασμόν μου, πρὸς ποιητὴν, τὸν ὁποῖον, μὲ ὅλον τὸ ὀλιγόστιχόν του, θεωρῶ ἄξιον μεγαλητέρας προσοχῆς ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους, ποῦ ἔχουν γράψῃ ἑκατονταπλάσια. Καὶ ὅχι τόσον διὰ νὰ τὸν χαρακτηρίσω ἀκόμη, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν ἐπαινέσω μὲ δικὰ του λόγια, θὰ παραθέσω ἐδῶ καὶ αὐτὸ τὸ ἔξοχον ποίημα:

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΚΑΛΙ

Εἰς τὸν Θεόκριτον παραπονεῖτο μιὰ μέρα ὁ νέος ποιητὴς Εὐμένης· «Τώρα δύο χρόνια πέρασαν ποῦ γράφω, κ' ἔνα εἰδύλλιο ἔκαμα μονάχα. Τὸ μόνο τέλειόν μου ἔργον εἶναι. Ἀλλοῖμονον. εἰν ὑψηλὴ, τὸ βλέπω, πολὺ ὑψηλὴ τῆς Ποίησης ἡ σκάλα, κ' ἀπ' τὸ σκαλὶ τὸ πρῶτο ἐδῶ ποῦ εἶμαι ποτὲ δὲν θάναιβῶ ὁ δυστυχισμένος!» Εἶπ' ὁ Θεόκριτος· «Αὐτὰ τὰ λόγια ἀνάσσω καὶ βλαστημίας εἶναι. Καὶ ἂν ἦσαι στὸ σκαλὶ τὸ πρῶτο, πρέπει νὰσαι ὑπερήφανος κ' εὐτυχισμένος.

Ἐδῶ ποῦ ἔφθασες, λίγο δὲν εἶναι.
Τόσο ποῦ ἔκαμες μεγάλη δόξα.
Κι' αὐτὸ ἀκόμη τὸ σκαλὶ τὸ πρῶτο
πολὺ ἀπὸ τὸν κοινὸ τὸν κόσμῳ ἀπέχει.
Εἰς τὸ σκαλὶ γὰρ νὰ πατήσης τοῦτο
πρέπει μὲ τὸ δικαίωμά σου νᾶσαι
Πολίτης εἰς τῶν Ἰδεῶν τὴν Πόλι.
Καὶ δύσκολο στὴν πόλι ἐκείνην εἶναι
καὶ σπάνιό νὰ σε πολιτογραφήσουν —
στὴν ἀγορὰ τῆς βρῖσκεις νομοθέτας
ποῦ δὲν γελᾷ κανένας τυχοδιώκτης.
Ἐδῶ ποῦ ἔφθασες, λίγο δὲν εἶναι.
Τόσο ποῦ ἔκαμες, μεγάλη δόξα.»

Ο κ. Καβάφης ἔκαμεν ἕως κατὰ περισσό-

τερον ἀπὸ τὸν νέον ποιητὴν Εὐμένην, ποῦ
ἔγραφε ἀπὸ δύο χρόνια καὶ δὲν εἶχε νὰ δεῖξη
παρὰ ἓνα μόνον τέλειον ποίημα... Ἄλλ' ὁ
κ. Καβάφης γράφει ἀπὸ δέκα - δώδεκα. Θὰ
ἦτο δικαιωματικώτερα πολίτης εἰς τῶν Ἰδεῶν
τὴν Πόλιν, καὶ τίποτε κακὸν δὲν θὰ εἶχε νὰ
φοβηθῇ ἀπὸ τοὺς Νομοθέτας, ποῦ εὐρίσκον-
ται εἰς τὴν Ἀγορὰν τῆς. Τὸ ὑποθέτω τουλά-
χιστον καὶ τὸ ἐλπίζω. Καὶ τὴν ιδέαν μου, ἡ
ὁποία βλέπετε πόσον εἶνε ἀτομική, τὴν ὑπο-
βάλλω ἀπλῶς εἰς τοὺς Νομοθέτας.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΟΥΓΚΩ

Μία γωνία τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης πλη-
σίον τῆς παλαιᾶς Βασιλικῆς Πλατείας,
μέσα εἰς τὸν θόρυβον τῆς πληθωρικῆς ζωῆς
τῆς πόλεως, ἐγκλείει, ἀνάμνησις ἱερὰ, τὴν με-
γάλην ζωὴν καὶ τὴν μεγάλην διάνοιαν ἐνὸς
ποιητοῦ. Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τοῦ θανάτου τοῦ
Βίκτωρος Οὐγκώ, συνέλαβον οἱ φίλοι τοῦ ποι-
ητοῦ, πρωτοστατοῦντος τοῦ Παύλου Μερῆς,
τὴν ιδέαν ἰδρύσεως μουσείου ἀφιερωμένου εἰς
τὴν μνήμην του. Ἡ οἰκία ὅπου ἀπέθανε ὁ
Οὐγκώ, ἡ ὁποία περιέλαβε τὰς ἐνδοξότε-
ρας σελίδας τῆς ζωῆς του, ἦτο ἀδύνατον νὰ
χρησιμοποιηθῇ. Αἱ ὑπέρρογκοι ἀπαιτήσεις τοῦ
ιδιοκτήτου, ὁ ὁποῖος κερδοσκοπῶν ἐζήτησε
800 χιλιάδας ἀντὶ 200 ὅπου ἤξιζε, ἐματαιώσαν
τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὥραίου σχεδίου. Καὶ ἡ ιδέα
ἐγκατελείφθη προσωρινῶς ἕως ὅτου ἀπεφασί-
σθῃ ν' ἀγορασθῇ πρὸς τοῦτο ἡ οἰκία ὅπου
εἶχε κατοικήσει ὁ Οὐγκώ ὅταν ἐν πλήρει δρά-
σει ἄρχισε νὰ γράφῃ τὸν Ρουτ-Βλάς, τοὺς Ἀ-
θλίους, τὸν Θοῦλον τῶν αἰώνων.

Ἡ οἰκία αὕτη ἦτο τὸ ἐντενκτήριο ὅλων
τῶν ἐξοχητῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: τοῦ Λα-
μαρτίνου, τοῦ Δουμᾶ, τοῦ Γκωτιέ, τοῦ Βωδε-
λαῖρ, τοῦ Μυσσέ, τοῦ Μπανβίλ, τοῦ Βινὺ καὶ
τόσων ἄλλων. Συχνὰ ἐπανέρχεται ὁ Μπανβίλ
εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ φιλικοῦ αὐτοῦ κατα-
φυγίου τῶν ποιητῶν, ὅπου τόσαι ἰδιοφυΐαι
συνητηθήσαν καὶ τόσαι φιλοδοξίαι ἔδωσαν ἀ-
δελφωμένα τὸ χέρι.

Ἡ ἐξορία τοῦ ποιητοῦ τὸ 1851 ἐπέρασε σὰν
καταιγὶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἀγαπητὸν σπίτι. Ὅλα
ἐπωλήθησαν ὅσα ἀπετέλουν τὸν ὥραϊον κό-
σμον τῆς κατοικίας του. Καὶ ἔκτοτε ἀπέμεινε

μία μακρινὴ ἀνάμνησις, τὴν ὁποίαν τώρα ἔρ-
χεται νὰ θερμάνῃ καὶ ν' ἀναζωογονήσῃ ἡ εὐ-
λαβὴς σκέψις τῶν θαυμαστῶν τοῦ Οὐγκώ.

Τώρα, ὅλα τὰ ἀντικείμενα ποῦ ἐστόλισαν
ἄλλοτε τὴν κατοικίαν τοῦ ποιητοῦ, βιβλία, ἔ-
πιπλα, κομφοτεχνήματα, ἐλαιογραφίαι, σκίτσα,
τόσα ἐνθύμια τῆς πολυμόρφου καὶ πλουσίας
ἰδιοφυΐας του, ἀναζοῦν μέσα εἰς τὴν παλαιὰν
ἀτμοσφαῖραν, μέσα εἰς τὰς μυστικὰς ἀπηχήσεις
ἐνθουσιασμῶν, ὀνείρων, εὐφρολογιῶν ποῦ ἔρτε-
ρούγισαν ἐκεῖ μέσα, καὶ φτερουγίζουν καὶ πάλιν
σήμερον ὥσάν τόσαι ψυχαὶ ποῦ συνέζη-
σαν μὲ τὴν ὥραϊαν καὶ μεγάλην ζωὴν τοῦ
ποιητοῦ.

Πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι παλαιά, ἔχουν καὶ
ἄλλην ἱστορίαν, πρὶν ἀποκτήσουν τὴν ἱστορίαν
των εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Οὐγκώ
ἠσθάνετο ἰδιαιτέραν προτίμησιν πρὸς ὅ,τι πα-
λαιόν. Διὰ τὸν ποιητὴν ἐνεῖχον τὸ θέλητρον
καὶ τὴν ποίησιν τοῦ παρελθόντος, τοῦ λησμο-
νημένου, ποῦ γύρω του δημιουργοῦμεν δρά-
ματα φανταστικά καὶ μυθιστορικὰς περιπετείας
καὶ ὄνειρα, τὰ ὁποῖα πλανῶνται ἕως περὶ
τὴν ἰδικήν μας ζωὴν καὶ τὴν λικνίζουν μὲ τὸ
ἄφωρον, τὸ μυστικόν των τραγουδι.

Ὁ Βωδελαιρ ἐξαίρει ἰδιαιτέρως τὴν ἀγά-
πην αὐτὴν τοῦ Οὐγκώ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ζωὴν
καὶ ἀφιερώνει εἰς τὸν διδάσκαλον σελίδας πλη-
ρεις θαυμασμοῦ.

Μαζὶ μὲ ὅσα ἔγραψε ὁ Γκωτιέ διὰ τὸν

Οὐγκώ, καὶ μαζὶ μὲ τὴν «Ψυχὴν τοῦ Παρι-
σιου» καὶ τὸ «Paris vécu» τοῦ Μπανβίλ, τὸ
μουσεῖον αὐτὸ μᾶς δείχνει τὸν ποιητὴν ἀπὸ τῆς
νεανικῆς του ἡλικίας μέχρι τοῦ δοξασμένου θα-
νάτου του.

Ὡραῖαι καὶ χαρακτηριστικαὶ εἰκόνες!

Ἐδῶ ὁ στεφανωμένος ποιητής, ὁ ἐνθουσιώ-
δης νέος, ὁ βασιλόφρων, ὁ γράφων στίχους διὰ
νὰ ὁμιλήσῃ τὴν γέννησιν τοῦ Δουκὸς τοῦ Βορ-
δώ. Δίπλα του ἡ συμπαθητικὴ μορφή τῆς Ἀ-
δέλφης Φουσέ, τῆς νεανικῆς του φίλης, ποῦ συνέ-
παιξαν παιδιὰ, ἡγαυήθησαν παραφόρως κατό-
πιν, καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας, καὶ ἐμπόδια
καὶ ἐλπίδας καὶ ἀποθαρρύνσεις ἐνυμφεύθησαν
εὐτυχεῖς τὸ 1822. Παρέκει ὁ πατέρας ὁ δυσ-
τυχισμένος, κλαίων τὸν τραγικὸν θάνατον τῆς
ἀγαπητῆς του κόρης Λεοπολδίνης, 19 ἐτῶν
μόλις, εἰς στίχους παθητικούς, γεμάτους πόνον
καὶ δάκρυα. Καὶ ἐξελίσσεται ἡ ζωὴ του ἐνερ-
γὸς πάντοτε, μὲ νέας τώρα ιδέας, δημοκρατι-
κὰς. Ἐδῶ βλέπομεν τὸν θαρραλέον ἀντιμέτω-
πον τοῦ Ναπολέοντος ἀποκαλοῦντα αὐτὸν Αὐ-
γустύλον. Ἐρχεται τὸ 1851, ἡ ἐξορία του εἰς
Βρυξέλλας, τὸ Hauteville-House, εἰς τὸ ὁ-
ποῖον γράφει τὰ καλλίτερα ἔργα του. Αἱ Con-
templations, ὁ Θοῦλος τῶν αἰώνων, οἱ Ἀθλιοι,
τὰ ὁποῖα εἶχαν μόνον σχεδιασθῇ εἰς τὸ Πα-
ρίσι, βλέπουν τὸ φῶς, τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο,
μέσα ἀπὸ τὸ ἐρημιτήριο τοῦ Guernesey. Εἰς
τὰς αἱματωμένας σελίδας τῆς ἱστορίας τοῦ
Παρισιου τὸ 1870 ἀναφαίνεται ὁ ἐξόριστος
ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα. Ἐπὶ
δεκαεννέα ἔτη ἔμεινε μακρὰν αὐτῆς ἀπορριψας
τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστειάν. Τώρα, τὸ ἔργον του
εἶνε ἐδῶ. Ζήτω ἡ Γαλλία! εἶνε αἱ πρῶται του
λέξεις μέσα ἀπὸ τὸ βαγόνι τοῦ σιδηροδρόμου.
Ἡ δημοτικότης του εἶναι μεγάλη. Τὸ ὄνομά
του εἶνε εἰς ὅλων τὰ χεῖλη. Τὸ σπίτι του εἶνε
τὸ γενικὸν ἐντενκτήριο. Ὁ παρισινὸς λαὸς
ἐορτάζει τακτικῶς τὴν ἐπετηρίδα του. Σπανίως
ἄνδρες ἐγνώρισαν τόσον ἀπτήν, τόσον σύγχρο-
νον τὴν δόξαν. Ποῖος ἐλησμόνησεν τὴν ἀπείρως
μεγαλορεπὴ κηδεῖαν τοῦ ποιητοῦ κατὰ τὸ 1885!

Ἡμεῖς, οἱ Ἕλληνες, σταματῶμεν ἰδιαιτέρως
εἰς μίαν σελίδα τοῦ πλουσίου αὐτοῦ βιβλίου τῆς
ζωῆς τοῦ Οὐγκώ. Αἱ στροφαὶ τῶν «Ἀνατολι-
κῶν», αἱ ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Ἑλλάδα, δείγμα
καὶ αὐταὶ τῆς μεγάλης ψυχῆς του, γεννοῦν μέσα
μας μίαν συγκινητικὴν ἀνάμνησιν.

Μία νέα, ἰδιαιτέρα μορφή τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ

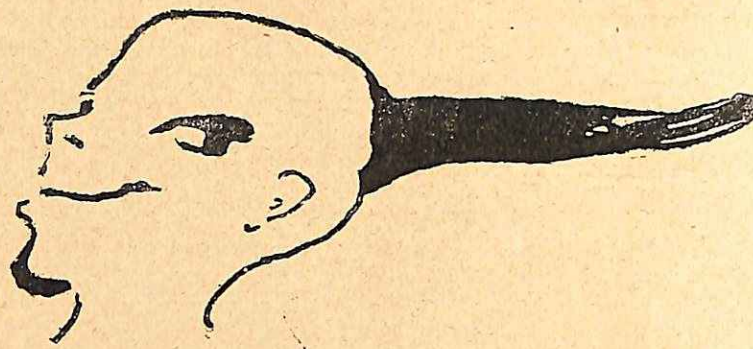
Βίκτωρος Οὐγκώ, εἶναι τὰ ἐκτεθειμένα εἰς τὸ
Μουσεῖον αὐτὸ σχέδια καὶ εἰκόνες, αἱ ἀποκα-
λύπτουσαι αὐτὸν ἀληθινὸν καλλιτέχνην εἰς τὴν
ζωγραφικὴν, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν διακο-
σμητικὴν. Ὅλα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ ἀτό-

Φανταστικὸς ἰνδικὸς ναός.

μου. Ὁ ποιητής, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἔχουν
τόσους θαυμαστάς, δὲν φαίνεται ἀδιάφορος
πρὸς τοὺς ἐπαίνους τοῦ κοινικοῦ Μπυρτί. «Δὲν
ἠμπορῶ, τοῦ γράφει ἀπὸ τὴν ἐξορίαν του, νὰ
σᾶς εἰπῶ πόσον μὲ συγκινεῖ ἡ καλωσύνη σας διὰ
τὰ πράγματα αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐπιμένουν νὰ ὀνο-
μάζουν σχέδιασμα. Καὶ εἶναι μὲν ἐπιφυλακτικὸς
ἐδῶ, καὶ δὲν τολμᾷ ἢ δὲν θέλει νὰ δώσῃ σημα-
σίαν εἰς τὰ ἔργα του, ἀλλὰ παρακάτω, εἰς ἄλλην
ἐπιστολήν, ὁ δισταγμὸς του σβύνεται κάπως,
καὶ ἀναγνωρίζων καὶ ὁ ἴδιος τὴν ἀξίαν των,
μολονότι τὴν περιβάλλει πάντοτε μὲ ὀλίγην εἰ-
ρωνείαν ἢ μετριοφροσύνην, ἡ ὁποία δὲν ἀρκεῖ
διὰ ν' ἀποκρύψῃ κάποιον ἐγωϊσμὸν λανθάνοντα,
γράφει πρὸς τὸν ἴδιον Μπυρτί: «Κανείς δὲν
ἔχει τὴν ἰδικήν σας αὐθεντίαν εἰς τὰ ζητήματα
τῆς τέχνης» ὅταν διαβάζω ὅ,τι γράφετε διὰ τὰ
ἐρασιτεχνικά σκίτσα μου, βάλλω ὅλα μου τὰ
δυνατὰ διὰ νὰ μὴν τὸ πάρω ἐπάνω μου».

Καὶ εἶναι ποικιλωτάτη ἡ ἐργασία τοῦ ποι-
ητοῦ ὡς ζωγράφου· σκίτσα μὲ τὴν πένναν, ἐλαιο-
γραφίαι, ξυλογραφία, πυρογραφική. Αἱ γελοιο-

(Κινέζος ενθουσιασμένος)

Κινέζος ενθουσιασμένος.

γραφίαι κατέχουν πολλήν θέσιν εἰς τὴν καλλι-
τεχνικὴν αὐτὴν παραγωγὴν τοῦ Οὐγκῶ. Ὁ
«Χοροδιδάσκαλος», ὁ «Κινέζος ενθουσιασμένος»
εἶναι ὡραῖα ὑποδείγματα τῆς τέχνης του. Ἐ-
πειτα, τοπία καὶ ἄλλα σχέδια φανταστικά ἡμ-
ποροῦν νὰ διεκδικήσουν τὰ πρωτεῖα ὅπως ὁ
«Φανταστικὸς Ἰνδικὸς ναός», «Château en Es-
pagne» καὶ ἄλλα.

Καὶ τὸ ἐνδοξον αὐτὸ σίτι τῆς παλαιᾶς Βα-
σιλικῆς Πλατείας, τὸ ὀνομασθὲν «Οἰκία τοῦ
Βίκτωρος Οὐγκῶ», εἶναι τὸ προσκύνημα ἐκεί-
νων ποῦ τιμοῦν μίαν μεγάλην διάνοιαν καὶ
συγκινοῦνται ἀπὸ τὰς ὡραίας ἐκδηλώσεις μιᾶς
ζωῆς εὐγενοῦς.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΩΡΙΚΟΣ

Η ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΣΗΣ *

Η ΖΩΗ

Τὸ Ἀλκαζάρ! Ὄνομα ποῦ ἔζησε εἰς τὴ Γρα-
νάδα, κάτω ἀπὸ φιλήματα Οὐρί... Καὶ
ποῦ ὡς ἡχὸ ἐπέρασε ὡς τὴ Λάρισα, ἐπὶ ποίων
ἐρωτικῶν πτερῶν — τίς οἶδε — ὡραίου Μαυρι-
τανοῦ ἀγνώστου... Τὸ Ἀλκαζάρ! Ἄλσος
τώρα ἄγριο, γεμᾶτο περασμένα μεγαλεῖα...
Ὑπὸ τὰς θολίας του ἐξήλωσα Ἀνατολίτου
ρέμβην. Κάτω ἀπὸ θεόραταις λεύκαις καὶ δί-
πλα εἰς κάποιον κατερειπωμένο περίπτερον ἐκά-
θησα. Στὰ πόδια μου ἔρρεε ἡσυχία, ἀνάλαφρα
ὁ Πηνειός. Γύρω μου, μία μέθη ἀπὸ φωνὰς
ἐξάλλους ἐβούϊζε ὡς ἀπὸ γιγάντειον οἶστρον.
Κάποτε ἤκουα στὰ χέρια Ἑβραίου τὸν ἦχον
κροταλίζοντος χρυσοῦ. Κάποτε, τὸν μυκηθμὸν
ταύρου ἐπιβήτορος, ὡς ἂν ὕμνον πρὸς τὴν Ζωὴν
τεράστιον... Καὶ ἄνωθ' ἐν μου, μέσα εἰς τὰ
φυλλώματα, ἐπὶ τοὺς κλάδους καὶ τὰς κορυ-

φὰς τῶν δένδρων, σὰν οἶωνοὶ κακοί, νὰ πε-
ρυγίζον καλιακούδαις, στίφη!

Κάραις τῆς λέγουν στὴ Γενήσ-σειρ. Ἐκ
παραδόσεως θεωροῦνται ἱεραί. Καὶ μένουν
ἀνενόχλητοι ἀπ' τὸ πλῆθος. Σὰν τόσα ὄρ-
νεα φαίνονται... Ἐξωτικά ἄλλου κόσμου...
Οὔτε ἑκατομμύρια κυψελῶν δὲν θορυβοῦν, ὅ-
σον θορυβεῖ ἓνα ἀπ' τὰ πουλιά αὐτὰ τὰ μαῦρα,
τὰ ἄγρια, τ' ἀνήσυχα. Κρύαι, παγεραὶ αἱ πτή-
σεις των, τὰ κυχλίσματά των... Κ' ἐνῶ πε-
τοῦν, νομίζεις ὅτι φέρουν ἐπὶ τὰς πτέρυγας
των ῥίγη... Τὰ σμήνη των, ὅταν ἐφίπτανται
τοῦ Πηνειοῦ καὶ πᾶνε κ' ἔρχονται ἀπὸ τὴ μιὰ
στὴν ἄλλην ὄχθη του σὰν δαίμονες, φαντάζουν
τὴ μαυρίλλα τῆς δημῶδους Μούσης μας:

Πολλὴ μαυρίλλα πλάκωσε
μαύρη σὰν καλιακούδα.

* Ἀποσπάσματα. *18ε σελ. 37.

Στὸ φτέρωμα μιᾶς καλιακούδας ἀπ' αὐταῖς
καβάλλησα καὶ πέταξα στὴν ἔκτασι τῆς Πα-
νηγύρεως καὶ εἶδα... Δεξιᾷ μου ὁ Ὀλυμπος
ὕψουτο ὡς Δόξα... Ὡς τὰ ριζὰ του ἔφθα-
νεν ἀπέραντος ὁ κάμπος... Κ' ἔφθανεν ὡς
τῆς κορφαῖς του ἡ χλαλὴ χιλιάδων, μυριά-
δων... Σὰν κάποιας νέας ἐλευθερίας προσ-
ευχὴ ἀνῆρχετο... Ἀκρόαμα καὶ θέαμα ἀλλό-
κοτον!... Τὰ αἰώνια τραγούδια μας καὶ τὰ
αἰώνια μαλώματά του ἀναδεύοντο στὸ Κυα-
νοῦν... Καὶ μυστικά, ὡς ἂν νὰ ἤρχετο ἀπὸ
τὰ ξακουσμένα δλύμπιά του δώματα, ἄκουες
καὶ πάλι τὴ μεγάλη, τὴν εὐγενὴ φωνὴ τῆς Πα-
ραδόσεως:

Ἐγῶμαι ὁ γέρος Ὀλυμπος,
στὸν κόσμον ξακουσμένος,
ἔχω σαράντα δυὸ κορφαῖς,
κ' ἐξήντα δυὸ βρυσούλαις.

Καὶ εἶδα... *

Καὶ εἶδα ἀνατολικομάγαζα νὰ ὀρῶνται
ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς ὁδοῦ σὰν ξόανα. Παντὸς
εἶδους, παντὸς μεγέθους, παντὸς σχήματος. Ἀ-
νάκατα, τὰ χυδαιότερα μὲ τὰ εὐγενέστερα. Μὲ
ποικιλίαν ὅλα ἀνάλογον πρὸς τὴν πόλιν, πρὸς
τοὺς ἀγοραστὰς, πρὸς τὴν πανήγυριν.

Δὲν ἔβλεπα τὴν κίνησιν τώρα, ἀλλὰ τὴν
ζωὴν. Τὴν ζωὴν τὴν βάρβαρον. Τί! Μόνον τὰ
ἄγρια ἀντικείμενα ἔλειπαν. Καὶ μόνον τὰ ἄγρια
χνώτα. Κάτι κομβολόγια πράσινα, ποῦ ἐκ-
κλούντο τοὺς κόμβους σὰν αὐγά. Κάτι τόξα
καὶ κάτι δόρατα καὶ κάτι βέλη ὤξειδωμένα.
Κάτι εἰδώλια κεράμυνα, ἄχαρα καὶ τραγικά καὶ
βλοσυρὸν δερκόμενα. Αὐτὰ ἔλειπαν. Ἀκόμη,
τὸ ἐπ' ἀνταλλαγὴ ἐμπόριον, ἡ γύμνια καὶ ἡ
χρόα ἐκείνη, ἡ ὡς μαύρη ὕαλος γυαλίζουσα,
τῶν Μαύρων. Καὶ ἀκόμη ὁ τρόμος τοῦ ἐγκε-
φάλου καὶ τὸ δέος τῆς ψυχῆς καὶ ἡ φρίκη τῶν
γραμμῶν. Αὐτά, διὰ νὰ πάρῃ πλήρη ἡ ζωὴ
αὐτὴ τὸν τόνον καὶ τὸν ρυθμὸν βαρβάρου.

Ναί! Βάρβαρος ἦτον ἡ ζωὴ ποῦ ἔβλεπα.
Ἀλλὰ ζωὴ μὲ φῶς. Μὲ πνίγος μέσα της ἀπὸ
ἀκτίνες. Ἐνα μένος ἀρχαῖον ὠδεύε διὰ τῶν
φλεβῶν της. Κ' ἐκτύπα κ' ἐπάλλετο ὡς τρικυ-
μία. Κ' αἰφνης ἐφοβίζετο, κ' αἰφνης ἀδυνά-
τιζε ὡς πόα.

Ἀρρυθμὸς, διστακτικὸς, ἀνήσυχος, θαμβὸς
ἦτον ὁ κόσμος οὗτος. Μὲ πολλὰ χρώματα καὶ
μὲ πολλὰς φωνάς, διὰ νὰ δικαιολογητῇ ἡ βαρ-

βαρότης του. Μὲ ἐνεργητικότητα καὶ μὲ ἀνταν-
γείας λάμψεων στὰ μέτωπα, διὰ νὰ δικαιολο-
γητῇ ὁ Ἑλληνισμὸς του. Ἦγε καὶ ἔφερε ἐ-
πάνω του, γύρω του, μέσα του, παντοῦ, ὅτι
ἐλεύθερον καὶ ὅτι δοῦλον, ἐν συγχύσει. Δύνα-
μις, ποῦ τώρα, ἐλευθέρᾳ, ἔσπαζε εἰς λεπτομε-
ρείας εὐφροσύνης. Ποῦ ὅμως αὖριον ἔμα-
ζεῖτο ὡς κοιλίας μοιραῖος εἰς τὴν κόγχην του.
Χάος τι προδημιουργικὸν ἦτο τῆς φυλῆς μας.
Ἦτο οὕτω ἐν ὄγκῳ, ἐν βοῇ, ἐν δράσει, ἐν
ποικιλίᾳ, ὅλος ἐν σκοτεινῷ τινι φωτὶ ὡς τὸ τοῦ
Μίλτωνος, ὑπὸ τὸν Ὀλυμπον καὶ παρὰ τὴν
Πιερίαν καὶ παρὰ τὸν ἀτμὸν, ποῦ ἡσθμαινε
πολιτισμόν, καὶ παρὰ τὰς ἀλύσεις, ποῦ ἀνα-
δεύοντο σὰν φεῖδια στὴν ψυχὴ του, ἦτο ὅτι
καλοῦμεν: Ἑθνικὴ πανήγυρις.

Καὶ εἶδα μαγαζεῖα γεμάτα ποιήσιν ἑλληνι-
κὴν, ἀγνώστῃ ἑλληνικῇ. Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τῶν
τοιχῶν στημένοι ἀργαλειοί, ἐπρόβαλαν ἔτσι στὸ
σκόφως μέσα καὶ ὑπὸ παμπалаίᾳ ἀραχνια-
σμένας ὀροφάς, ἔτσι στὰ βάθη ἐκεῖ, ὡς ὑπὸ
καταχθόνια ἀγνώστα, ἐπρόβαλαν σὰν μαγικά
Θεσσαλῆς μαγίσσης σύνεργα, ποῦ δὲν ἔλειπε
στὴ σιωπῇ των* τὴ μελαγχολικὴ αὐτὴ, παρὰ
μόνον ἓνας μαγικὸς κύκλος στὸν ἀέρα, κάποιο
προσταγῆς σημεῖο ἐξωτικό, διὰ νὰ κινηθοῦν
κι' ἀναβοήσουν μὲ τοὺς κρότους των τὴν ἐρα-
τεινότερα, τὴν ποιητικωτέρα, τὴν παρθενικω-
τέρα τῆς ἐργασίας ὑμνοδία, ἣν ὁ οἶκος ὁ Ἑλ-
ληνικὸς ποτε ἀνεβόησε πρὸς τὸ Κυανοῦν, αὐτῇ:

Ὅσο εἶν' ὁ Οὐρανὸς ψηλὸς
κ' ἡ θάλασσα τοῦ πλάτους,
τόσο παρὶ διαζότανε
ἡ κόρη στὴν ἀλλή της.
Τοῦ Πήγα ὁ γυνὸς ἐπέρασε,
τοῦ Πήγα ὁ γυνὸς περνάει
καὶ τὴν ἐχαρτεταί.

Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ Λαρισιναῖς γυναῖκες καὶ
κορίτσια ἐργάζονται, καὶ φαίνονται ἐκεῖ σὰν
φάντασμα λευκὰ τὴ νύχτα, ὑπὸ τὸ φῶς, στε-
φανωμένα σὰ μὲ κάποιον θεῖον ἀκτινωτὸ ἐξ Οὐ-
ρανῶν... Ἀπὸ ἐκεῖ, ὅτι ἡ Φυλὴ ἀκόμη διέ-
σωσε ἐθνικὸ εἰς τὸ ἐνδύμα, ἔλαμψε καὶ λάμ-
πει Μεταξοτὰ ἀρχαῖνα μαζὴ μὲ φλοκάταις
πλούσιαις, μαζὴ μὲ μαντήλια πλουμιστά, μαζὴ
μὲ κάπαις λάχναις, ὅλα μὲ ντέρτι ἐργασμένα

* Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Πανηγύρεως παύουν ἐρ-
γάζομενοι οἱ ἀργαλειοί.

καὶ σεβντᾶ, σιγὰ-σιγὰ ἐκεῖ μέσα, τραγουδιστὰ καὶ μὲ καῦμους ὑφαίνονται. Ὀλημερίς κροτοῦν κι' ὀλονυχτίς. Γεμίζουν ἢ σαΐταις κάθε τόσο. Τὸ χτένι ἀνάβει ἀπὸ φλόγα. Καὶ χτυπᾷ τ' ἀντί. Καὶ τὸ πανὶ στ' ἀντὶ μαζεύεται σιγὰ-σιγὰ κι' ἀνάβει τὸ τραγοῦδι καὶ σὰν ἀπὸ μαγικὸ ἐργαστήρι βγαίνουν τὰ πανιά, τὰ ξόμπλια, τὰ σκουτιά, ἀπάνω, πέρα ὡς τὸν Ὀλυμπο καὶ κάτω, πέρα ὡς τὴν Ὀρθρυ.....

* *

Νὰ τὰ παλαιοπωλεῖα πάρα 'κεῖθε, ὅζοντα βρώμα, ἢ φθειρίσσι, στὰ χέρια τῶν Ἑβραίων ὅλα, γεμάτα δέ, ἀναμίζ, πανιά, σιδερικά, φιάλαις, πῖλους, παπλώματα, ὑποδήματα. Ἀκόμη καὶ στρατιωτικαῖς στολαῖς καὶ χάμουρα στὰ ἄντρα τῶν, ποῦ χθὲς - προχθὲς ἐδημοπρατήθησαν ἀπὸ κάποιον δύσμοιρον στρατὸ ὡς περιττὰ κι' ἀνάξια. . . Νὰ τὰ σαράφικα ἱταμώτατα, μὲ ἀποστίλβοντα τὰ μετζίτια καὶ τῆς λίραις, κι' αὐτά, στὰ ἴδια ἁθῶα χέρια, ὅπως κάθε τι ποῦ λάμπει ἀπὸ ἀξία ἢ ἀπὸ λέρα. . . Τί ἡγεμονικὰ οἱ παραστάται τῶν ποῦ στέκονται! Τὸ πρόσωπόν τῶν πλαισιοῦται ἀπ' ὅλην τὴν ἡγεμονίαν τοῦ χρήματος καὶ ἀπ' ὅλην τὴν ἀναισθησίαν τοῦ συμφέροντος. Βλοσυροί, ὑψιτενεῖς, νευροτενεῖς, ὀστεώδεις, ρικνοί, ἀλύγιστοι ἐκεῖ, φαντάζουν πρὸ τῶν θυρῶν αὐτῶν ὡς ἄλλοι Κέρβεροι καταχθονίων βασιλείων. . . Μὲ τὴν ἐσθῆτά τῶν τὴν ραβδωτὴν καὶ τὰ ἐπανωφόριά τῶν τὰ ποδήρη καὶ τὰς πολυχρώμους ζώνας τῶν, ἀκίνητοι ὅπως εἶναι καὶ σιωπηλοί, καρδοκοῦντες καὶ βουλιμιῶντες ὅλα τὰ παρερχόμενα βαλάντια, μὲ μίαν ἐνάργειαν καὶ μὲ μίαν ἐσωτερικὴν ζωὴν κρυφὴν, ποῦ οὔτε τὴν φαντάζεσαι, σὰν κέρνιοι, σὰν ψεύτικοι καμαρώνουν ἀνθρώποι, καὶ φαίνονται ὅλοι συγκεντρωμένοι πάντοτε εἰς ἑαυτούς, εἰς κάποιαν ρέμβην ὑπολογισμῶν, οὐκ οἶδα εἰς ποῖόν τι μυστήριον βυθισμένοι ἄγριοι. . .

ΕΘΝΗ ΚΑΙ ΛΑΟΙ

Γύρω μου Ἑθνη καὶ Λαοί. — Νὰ, ἡ Μετσοβίτισσαι. Μὲ τὰ ἐγγώριά τῶν. Εἰς τὸ κεφάλι τῶν φρεσάκι. Παπάζι ἀπὸ πᾶνω ἐπίχρυσον, μὲ φούνταις μεταξωταῖς τριγύρω. Καὶ ἀπὸ πᾶνω, τριγύρω τοῦ φρεσιῦ, *τσεμπέρι*, μὲ μεταξωτὰ γαϊτάνια κεντημένο. Στὸ κορμί, *φλοκάτα* ἕως τὸ γόνα μαύρη, καὶ ἀπὸ μέσα, μαβιά *σιγκούνα*

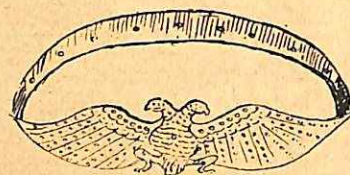
ἕως τὴν κνήμην. Μπροστά, μὲ βαρύτιμα κεντήματα, ποδιά. Καὶ ζώνη χρυσοκέντητος στὴ μέση, μὲ *θηλυκωτήρια*, μ' ἀετοὺς μ' ἀνοιγμένα τὰ φτερά, ἀσημένιους Γόβαις μεταξοκεντημέναις. Κάλτσαις ὀλοκόκκιναις.

Τί χάρις, ἔ! καὶ τί εὐγένεια! Καὶ τί ἀξιοπρέπεια φυλῆς στὴ στάσι τῶν! Τώρα, νά, νομίζεις, εἰς τὸ ὕψος τῶν αὐτῶ, ὅτι ὁ ἀετὸς ἐκεῖνος, ἔξαφνα, θὰ ζωντανένη, καὶ μὲ τὰ νύχια του τὰ βαστερὰ θὰ τῆς σηκώσῃ ἄνω, εἰς τὸ Κυανοῦν, εἰς ὅλα τὰ Οὐράνια τῶν ὀνείρων τῶν. . .

Νὰ οἱ Μετσοβίταις. Ἀρειμάνιοι. Μὲ κόκκινο φέσι, ὅπως τὰ τούρκικα. Φλοκάτα χωρὶς μανίκια, ὡς τὸν ὄμο. Ἡ ντουλαμᾶς μὲ τὰ μανί-

Μετσοβίτισσα.

Ζώνη Μετσοβίτισσας.

κια μακρὰ. Σχιστός, κάτω ἀπὸ τὸ γόνυ, ὅπως εἶναι τῶν ἱερέων τ' ἀντεριά. Καὶ κάλτσαις ἀπὸ τὸ ἴδιο τοῦ ντουλαμᾶ τῶν ὕφασμα, σὰ γκέιταις. Ἄνδρες ὅλοι! Μ' ἔκφρασιν ποῦ ἀγναντεύει ὕψη. . . Μὲ μεγαλοπρέπεια. Ἀρχοντάνθρωποι.

Νὰ ἡ Τρικκαλιναῖς. Σὰν σεισοπυγίδες. Καμαρωταῖς. Μελαχροιναῖς καὶ νόστιμαις. Μὲ τὰ μεταξωτὰ μαντήλια τῶν ἢ παντρεμμέναις. Τὰ κορίτσια ξέσκεπα καὶ μὲ τὰ μαλλιά πλεγμένα σὲ κοτσίδαις. Μὲ ἐνδύματα εὐρωπαϊκὰ ἢ πλούσιαις. Μὲ μάλλινα ἐγγώρια εὐρωπαϊζόντα ἢ φτωχαῖς. Καὶ τί φιλάρεσκαις! Τῆς δὲ φιλαρεσκείας τῶν ἢ τέχνη ὅλη στὸ μαντήλι αὐτὸ τὸ χειροκεντημένο ποῦ φοροῦνε Στὸ μαντήλι αὐτὸ μὲ τὰ πολλὰ *κοκάκια*. Μὰ τί φιλάρεσκαις!

Νὰ οἱ Τρικκαλινοί. Ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς μὲ φουστανέλλαις. Ἄλλοι μ' εὐρωπαϊκὰ. Ἡ ἐποχή, ἢ μόδα, βλέπεις! . . Κι' ἄλλοι μ' ἐγγώρια τρικαλινὰ ὑφάσματα. Πανύψηλοι, παρασηματικοί, ὀγκώδεις.

* *

Γύρω μου Ἑθνη καὶ Λαοί. — Νὰ ἡ Βολιώτισσαις. Ἡ ντόπιας. Τοῦ Ἄνω Βόλου. Μὲ *κομπογούνας* μὲ τ' ἄρματα. Με στολίδια δηλ. χρυσομετάξινα, πυκνότατα.

Νὰ ἡ Λαρισσιναῖς. Μὲ τὰ *φακιόλια* τῶν, ἢ παντρεμμέναις, καὶ κοτσίδαις. Χωρὶς φακιόλι καὶ μαζεμμένα τὰ μαλλιά ἢ ξέπλεκα, ἢ κόραις. Ἡ παντρεῖα ἔτσι παίρνει ὅλην τὴν ἱερωσύνη τῆς, κεκαλυμμένη. Καὶ ἡ παρθενία, ἀκάλυπτος, ὅλην τὴν εὐφροσύνην τῆς καὶ μέθην. Τί! Ποίησις ἐφηρμοσμένη εἰς τὸ ἐνδυμα. Τραγοῦδι ἄγριο, ποῦ κυκλώνεται ἀπάνω σ' ἓνα λιλι ἢ σ' ἓνα κόσμημα. . .

Νὰ οἱ Πορταρίταις. Οἱ ἐξαίσιοι τοῦ Πηλείου. Οἱ Κρητικοί του. Βράκα ἁδρὰ μέχρι τῆς κνήμης. Ζουνάρι πολὺπτυχο, μαβί. Ἀπὸ μέσα ἔλεκι ἐγγώριο μὲ φουντωτὰ κουμπιά, σὰν θύσανοι. Τζάκα ἀπὸ πᾶνω. Καὶ στὸ κεφάλι, σκουφάκι ὡς τὸ τῶν ἱππέων Τούρκων.

Νὰ οἱ Καστορίταις. Μακεδόνες ἀπὸ τὴν Καστορία. Γνήσιοι ὡς τὸ κόκκαλο Ἑλληνες. Φοροῦν *τσιπούνια*. Τὸ ἔλεκι τῶν ἀπὸ *σαγιάκι*. Ὑφασμα ἐγγώριο, τοῦ τόπου τῶν. Στὸν τόπο τῶν κι' αὐτό, ὡς τόσα ἄλλα σ' ἄλλους, ὑφαίνουν οἱ καλαῖς τῶν ἡμέρα νύχτα. Καὶ εἶναι ἡ ἰθαγενεστέρη, ἀλλὰ καὶ ἀνδρικοτέρα βιοτεχνία τῶν ἐνστίκτων τῶν. . .

Νὰ οἱ Ἑλληνόφωνοι Βούλγαροι, ντυμένοι ὡς οἱ Μετσοβίταις μ' ἐνδύματα *σκουτίσια*, ἀλλὰ μὲ φέσι. Νὰ ἡ Ἑλληνόφωναις Βουλγάρισσαις, σὰ Μεγαρίτισσαις ἢ σὰ Κουλουριώτισσαις ντυμέναις, ἀλλὰ μὲ γαϊτάνια ἐπάνω τῶν. Κι' αὐτοὶ κι' αὐταῖς εἶναι κατὰ φύσιν Ἑλληνισμὸς ἄγνός, παραπληνόμενος στὴ Βουλγαρία ἀπὸ αἰώνων.

Νὰ ἀπ' τὸ Περιβόλι καὶ νὰ ἀπ' τὴ Σαμαρίνα τῆς Μακεδονίας οἱ Κουτσόβλαχοι. Ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Καστορίας καὶ αὐτοί. Μιλοῦντες Κουτσοβλάχικα. Ἑλληνικώτατοι δὲ τὸ φρόνημα καὶ τὴν καρδιά. Ἑλληνικὰ καὶ Βλάχικα καὶ Βουλγάρικα καὶ Κουτσοβλάχικα διμλοῦνται στὴν ἐπαρχία αὐτὴ νερό. Καὶ ὅλαι, ἀπὸ Ἑλλήνας. Καὶ μοιάζουν οἱ ἄνδρες τῶν κομποστασιᾶ πλατάνου, δασεῖς, πυκνοὶ λάσιοι, μελαυροί, τραχεῖς. Ἄσπρο φέρουν φέσι. Τὸ ἐπανωφόρι τοὺς σὰν τὰ εὐζωνικά μας, μὲ σκουτὶ ἐγγώριον, ἄσπρο καὶ αὐτό, ποῦ φθάνει μέχρι τῆς κνήμης εἰς τοὺς γέροντας καὶ ἕως τὸ γόνυ εἰς τοὺς νέους καὶ λέγεται *κοζάκα*. Κάτι μοῦ λέγει μέσα μου ὅτι εἶναι λείψανο ἄγνὸ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀρχαίου ἐνδύματος, ποῦ σοῦ φωνάζει Ἑλληνισμὸ ὡς τὰ Οὐράνια. . .

* *

Γύρω μου, Ἑθνη καὶ Λαοί. — Νὰ ἡ Ἑβραϊσσαις. Γυναικες τοῦ Ἰσραὴλ ἀποθεσσαλισθεῖσαι. Καλλιπάρειοι. Εὐχρωμοί. Ἐξ ἰσπανικῶν πηγῶν παραπλανηθέντες ρύακες. Ὀμιλοῦσαι, πολλὰ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἰσπανιόλικα. Τὸ ἦθος ὅλαις σκανδαλιάρισσαις. Καὶ ὅλαις μὲ οὐκ ὀλίγα θύματα τριγύρω τῶν. . . Προκλητικῶς φιλάρεσκαις. Μαγνήταις! Μὲ ἰδιόρρυθμον κόμμωσιν τῆς κεφαλῆς. Περὶ τὸ μέτωπόν τῶν φέρουν μαργαριτάρια—*πέρλα*—κ' ἐπὶ τῆς κόμης τῶν, κάλυμμα μαργαριτοφόρον—*καπαρέλλα*. Νά, καὶ γιὰ ὅσαις δὲν μιλοῦν Ἰσπανικά, νὰ καὶ λίγα Ἰσπανικά ποῦ τοὺς ἀπέμειναν, ὡς τεκμήριον τῆς Γουαδακιβερείου τῶν καταγωγῆς ὑπὸ τὸν Ὀλυμπον!

Νὰ καὶ Τούρκισσαις ἀκόμη μὲ *σαλβάρια*. Νὰ καὶ Τούρκοι μὲ ἀντεριά. Νὰ καὶ Χαμάμηδες. Νὰ καὶ Ραβῖνοι. Νὰ καὶ Χόντζηδες. Βέηδες, Ἑφέντηδες. Τούρκοι γεωργοὶ ἀπὸ τὸ Λερελί, ἀπὸ τὸ Κεσερλή, ἀπὸ τὸ Τσουλάρ, ἀπ' ὅλα τὰ τουρκώνυμα χωριά. Μεστωμένοι ὅλοι ἀπὸ ἀλκή καὶ ρώμη. Σὰ βουνά!

Νὰ καὶ Σέρβοι ἱππέμποροι ἀκόμη. Τύποι κομποτάτοι τῶν Βαλκανίων. Ἀρρενωπότατοι. Μὲ βράκα ἕως τὸ γόνυ. Μὲ *κοζόκα*. Μὲ *κουκάκι* ρούσικο. Καὶ μ' ἓνα τεράστιο ζουνάρι ὡς δέκα μέτρα, κόκκινο, ποῦ φθάνει ἀπὸ τῶν λαγώνων μέχρι τῶν μαστῶν, ποῦ γιὰ νὰ τυλιχθῇ στὸ σῶμα πρέπει, ὅταν ὁ ἓνας ζώνεται, δυὸ ἄλλοι νὰ τὸ κρατοῦνε μετὰ φόβου! Καὶ μέσα στῆς πτυχῆς του,—φοβερόν!—πιστόλαις ν' ἀναπαύονται ἀκοίμηται! . . . Ποῦ εἶναι καὶ γίνεται κεμερί τῶν ἀκόμη, γιὰ χορήματα πολήσεων καὶ ἀγορῶν, γιὰ γράμματα, γιὰ μολύβια, γιὰ πένναις, γιὰ καλαμαριάς, καὶ τί δὲν γίνεται!

* *

Γύρω μου Ἑθνη καὶ Λαοί. — Μὰ τί! Ἀκόμη; Εἰν' οἱ τελευταῖοι. Δὲν μένουν ἢ οἱ πάντων ἔσχατοι, ὅπως καὶ νὰ μένουν ἔπρεπε, ἢ Καρραγκούνισσαις, οἱ Καρραγκούνηδες, τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀνθρώπων ταῦτα, τὰ μόνον δυνάμενα νὰ ἐξηγήσουν τὴν τρομακτικὴν μεταξὺ πιθῆκον καὶ ἀνθρώπου ἀπόστασιν. Εἶδος πιθηκανθρώπων πράγματι τοῦ Κατρεφᾶζ. Ἀνθρώπων, ποῦ ἡ θεωρία τοῦ Δάρβιν πιστοῦται ὡς μὲ σφραγίδα.

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἀπόψεως μόνον τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅχι καὶ τῆς τῆς ὁραϊότητος. Διότι καὶ ἀπὸ τὰ ὄντα αὐτὰ εἶναι πολλὰ, ὥραϊα φεῦ!

Με ωραιότητα γεμάτην κτηνωδίαν, πόρωσιν, ἀδράνειαν, πτωμαΐνην, νέκραν...

Εἶναι τὸ αἰνίγμα τῆς Θεσσαλίας, ποῦ δὲν θὰ λυθῇ οὐδέποτε. Διότι καὶ οὐδέποτε θ' ἀναστηθοῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐκ τῆς κόπρου

Καραγκούνισσα.

των. Μυρμηκιᾷ ἀπ' αὐτοὺς ἡ χώρα. Ἀπὸ τῶν Καμβουνίων μέχρι τῶν Φαρσάλων. Εἶναι οἱ ἰσόβιοι Εἰλωτές της. Ἀλλὰ νὰ ἐννοοῦμεθα. Ποῦ πρέπει νὰ ἦναι Εἰλωτες αἰώνια. Διότι μέσα των καμμία δὲν ἀφυπνίζεται ἐπανάστασις πρὸς ἀπόκτησιν καλλιτέρων ὄρων ἐϋζωΐας. Οὐδ' ἀφυπνίσθη οὐδέποτε, ἀπὸ

αἰώνων. Εἶναι οἱ μοιραίως δοῦλοι τοῦ Ἀριστοτέλους. Ποῦ πρέπει νὰ ἔχουν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν των πάντοτε δεσπότην. Εἶναι οἱ μόνοι ἀπὸ κτηνώδη ἔνστικτα γεμάτοι ἄνθρωποι. Ἐκεῖ ποῦ ἦσαν πάντοτε, ἔμειναν. Οὔτε μίαν βαθμίδα δὲν ἀνῆλθον. Ἐξηγοῦν τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελέξεως, χωρὶς νὰ ἦναι αὐτοὶ ἐξέλιξις. Τὰ ἐνστικτὰ των οὔτε ὡς τὰ τῶν κακούργων εἶναι, ποῦ φθάνουν ἀπὸ δυνάμει εἰς ἐνεργείαν ἔνστικτα. Εἰς αὐτοὺς μένουν παντοτεινά, ἔνστικτα δυνάμει. Δηλ. παντοτεινά, σαθρά, ἀδρανῆ, ἀκαρπα, ψόφια, βρωμερά.

Ὅτι ἦσαν πρὸ τοῦ 78 εἶναι καὶ τώρα. Μόνον τὸ μῖσός των κατὰ τῶν τσιφλικούχων ἠΐξεσε ἔκτοτε. Ἀλλὰ μῖσος ψόφιο. Μισοῦν, διαρκῶς μισοῦν. Ἀλλὰ περὶ πλέον, τίποτε. Ἀφύπνισις καμμία, τίποτε. Καὶ ζοῦν...

Καὶ εἰς τὴν Μικρὰν καὶ εἰς τὴν Μεγάλην λεγομένην καλλιέργειαν ἐν Θεσσαλίᾳ, εἶν' οἱ κουλουκτοῦδες τῶν κυρίων των. Οἱ ὑπηρεταί, ἡγοῦν, ἢ ἄνευ οὐδενὸς καρποῦ ἐκ τῶν κτημάτων, ποῦ δουλεύουν, ἀνήκοντος μόνον εἰς τὸν κύριον. Ἐπίμορτοι καλλιερῆται, πρὸς τῶν κουλουκτοῦδων, ὅπως λέμε' δῶ, ποτέ τους δὲν ὑπῆρξαν. Πάντοτε κουλουκτοὶ εἰργάσθησαν. Πέραν τοῦ κρυφίου μίσους των καὶ πέραν τῆς ζωῶδους των δουλειᾶς, ἄνευ οὐδεμιᾶς ποτε διαμαρτυρίας, οὐδὲν ἐσκέφθησαν.

Σὰ μανιτάκια ξεφυτρώνουν στὸν κάμπο τὸ Θεσσαλικό. Καὶ σὰν κουνέλια γεννοβολοῦν ἀδιάκοπα. Γεμίζουν τώρα τὴν Πανήγυριν. Καὶ

πλειονοψηφοῦν εἰς κόσμον καὶ εἰς ἀριθμόν. Διότι τὰ ὄντα αὐτά, τὰ ζῶντα ἔτσι ζωοφυτικῶς — ἀλλόκοτον! — ἀπ' ὅλα τὰ Ἑθνη καὶ τοὺς Λαοὺς ποῦ ἔδωκε τὴν Λαοίσα, ἀρέσκονται εἰς τοὺς καλλωπισμοὺς πλειότερον. Ἀγρίους, βέβαια, ἀρχηγόνους. Καὶ πάντοτε, ὅπως εἰς τοὺς ἀγρίους, λάμποντας!

Εἰς τὸ ἰδεῶδες τῶν καλλωπισμῶν αὐτῶν φθάνουν αἱ γυναῖκες των, εἶδος ἀκόμψου μάζης ἐκ σαρκῶν καὶ πανικῶν, μαζῇ... Νὰ ἰδῇτε ὅτι κ' ἐπιτηδεύονται! Μὲ τὴν ἐπιτήδευσιν, βέβαια, μὲ τὴν ὁποίαν Σουδανὸς τοποθετεῖ τὴν κάραν τοῦ φτερά. Φοροῦν — ἀκούσατε καὶ φρίξατε! — οὔτε φέσι εἶναι, οὔτε σκούφια, οὔτε καπέλλο, τίποτε — φοροῦν κάποιον κάλυμμα ἀλλόκοτον ποῦ τὸ λέν' *καπράνι*. Ὁλοκόκκινο. Σκεπάζει ὅλο τὸ κεφάλι των τριγύρω. Σφιχτὸ δὲ σὰν τὰ πῖστρα τὰ σιδηρὰ ἐκεῖνα, ἀπάνου-κάτου, ποῦ βαζαν οἱ βασανιστὰ εἰς τοὺς κροτάφους τὸν Μεσαίωνα.

Τὸ καπράνι αὐτὸ εἶναι μέσα γεμάτο ἀπὸ προζύμι. Ραμμένο δέ. Ἀπὸ πάνω, σκούτινο περίβλημα ἄλλο, μαῦρο, ποῦ τὸ λένε *τζάλμα*, μὲ κάτι θηριώδεις φούνταις, μεταξωταῖς, μαύραις κ' αὐταῖς, ποῦ πέφτουν περὶ τοὺς κροτάφους καὶ ὀπισθεν, μέχρι τοῦ λαιμοῦ. Ἄνωθεν τοῦ μετώπου, στὸ καπράνι ἡμικυκλικῶς, σειραῖς φλωριῶν πυκναῖς, στραβὰ δὲ κ' ὡς εἶδος μόρτικα. Ἡ παντρεμμέναις, ἐπὶ πλέον, καὶ ὑποσάγωνον, ἀπὸ φλωριὰ κ' αὐτό, εἰς διπλαῖς καὶ τριδιπλαῖς σειραῖς. ποῦ τὸ λέν' *μανάκι*. Καὶ ὅλον αὐτό, ποῦ λέγεται — Θέ μου! — κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐν ὥρᾳ θέρους φλωριὰ, τζαλμάδες, προζύμια, μανάκια καὶ καπράνια, ζυγίζει πολὺ λάκκις πλέον τῶν ἐπτὰ δακδων, ἓνα παρὰ πάνω δείγμα καὶ αὐτό, τῆς κτηνώδους καὶ φυσικῆς δουλείας των.

Καὶ φέρουν — ἀκούσατε καὶ φρίξατε! — περὶ τὸν κορμόν, πρῶτον: πουκάμισο ποῦ φθάνει ἕως τοὺς ἀστραγάλους, κεντημένον κάτωθεν, μέχρι δέκα πόντων, μὲ μετάξια καὶ μαλλιά πολὺ χρωμα, κόκκινα, κίτρινα, πράσινα, γαλάζια, μαύρα. Φέρον δὲ κάτωθεν τοῦ κεντήματος αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπὸ μετάξι μόνον, φούνταις σμερδαλέαις! Ἀπὸ πάνω — δεύτερον — μέχρι τῶν γονάτων, ἔνδυμα, *σαγιὰς* ὀνομαζόμενον, ραμμένο — οἴμοι! — μὲ μετάξι ὅλο. Δηλαδή, στής πάνταις μόνο, διότι δύο μόνον ἀριθμεῖ ραφαῖς. Ἐπὶ τοῦ στήθους, ὅπως εἰς τὰς στολὰς τοῦ ἱππικοῦ, κατὰ πλάτος τοῦ *σαγιᾶ* αὐτοῦ, ἐκ-

τείνονται μετάξια σειρήτια, *τοαπράζια* ἢ *τοαπάρια* ὀνομαζόμενα. Ἐπὶ τῶν χειρῶν τοῦ *σαγιᾶ*, ἄλλα κεντήματα πλατύτατα, ὀλόχουσα δέ, ποῦ τὰ λένε *μανιζούλια*.

Τρίτον: ποδιά, μαύρη ἢ μαβιά γιὰ τῆς γρηαῖς, καὶ κόκκινη, γιὰ τὰ κορίτσια, μεταξοκεντημένη καὶ αὐτὴ παντοῦ. Ἀπὸ τσόχα δέ. Τέταρτον: στή μέση, ζώνη μεταλλίνη, φέρουσα ὑπὸ τοὺς μαστοὺς *θηλύκια*. Πέμπτον: Ἐπὶ τοῦ στήθους, ὡς εἶδος θώρακος φολιδοτοῦ, *καθ'* ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ, συναπτὰ διάφορα χρυσάργυρα νομίσματα ὅλων τῶν ἐθνῶν τῶν Βαλκανίων καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν πολλάκις, ἀφοῦ δὲν εἶναι παράξενο νὰ διακρίνης εἰς αὐτὰ κανένα φέρον τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ νομίσματα αὐτὰ ἐνώνουν τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο δι' ἀλύσεων, καὶ τὸ ὅλον κόσμημα καλοῦν *κεστέχι*.

Καὶ φέρουν ἀκόμη — ἀκούσατε καὶ φρίξατε! — λευκὰ τσουράπια, κεντημένα μὲ κόκκινο μετάξι. Καὶ φέρουν ὡς παπούτσια, εἶδος πεδίλων ἀρχαῖζον βλέπετε ἐδῶ! — μὲ κάτι φριόγκους σὰ γροθιαῖς. Καὶ φέρουν σκουλαρήκια ἀσημένια ἢ χρυσᾶ, ποῦ συνδέονται ὑπὸ τὴν σιαγῶνα δι' ἀργυρᾶς ἀλύσεως. Καὶ φέρουν αἱ νεόνυμφοι, ἀντὶ τοῦ *σαγιᾶ* ἐκεῖνου, κάποιον ἄλλο ἔνδυμα, ποῦ τὸ λέν' *καβάδι*, κόκκινο, φθάνον μέχρι τῶν κνημῶν, δῶρον ἀγλαδὸν τοῦ κουμπάρου ἢ τοῦ γαμβροῦ. Τὸ καβάδι αὐτὸ κατασκευάζεται — φρίξον ἦλπε! — σὰν *πάπλωμα*, στὸ ἐν τῷ μεταξύ, *μπαμπάκι*, ἔσωθεν πάνινον, ἔξωθεν μετάξινον καὶ παπλωματικώτατα ραμμένον ὅλον Ἐτελείωσε!

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ

ΒΡΕΤΤΑΝΟΙ ΦΑΡΔΕΣ

ΕΡΓΟΝ Γ. ΜΑΡΟΝΙΕΖ

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ

Εἰς τὰς «Λησμονημένας Σελίδας», εἰς τὰς ὁποίας θὰ περιλάβωμεν ἁποσπάσματα ποιητῶν καὶ λογογράφων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, θὰ εὑρουν οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» εὐχάριστον ἀνάμνησιν παλαιῶν γνωρίμων ἢ ἀφορμῶν πρὸς εὐνότεραν μελέτην ἀγνώστων ἀκόμη εἰς τοὺς νέους συγγραφέων. Τὰς σελίδας αὐτάς θὰ δημοσιεύωμεν ἀτάκτως καὶ χωρὶς χρονολογικὴν σειρὰν, ἐκλέγοντες μᾶλλον παρὰ κατατάσσοντες τὴν ὕλην. — Ἀρχίζομεν μὲ τὸν Ἰούλιον Τυπάλδον, τὸν γλυκύτερον ψάλλον τοῦ «Πλάσματος τῆς Φαντασίας» καὶ τόσων ἄλλων ἁρμονικωτάτων ποιημάτων. Τέκνον τῆς Ἑπτανήσου, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος καὶ θανυμαστὴς τοῦ Σολωμοῦ, ἐγεννήθη τὸ 1814 εἰς τὴν Κεφαλληνίαν καὶ ἀπέθανε εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1883. Τὴν καλλιτεχνικὴν του μόρφωσιν χρεωστεῖ ὁ ποιητὴς εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εὐποῦνδασε εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πάδοβας, τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Πίζας. Μετὰ δεκαετοραετὴ εἰς τὴν Φλωρεντίαν διαμονὴν ἐπέστρεψε εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ λόγους ὑγείας. Τὰ ποιήματά του ἐπέρασαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ σύνορα τῆς μικρᾶς μας χώρας, ἐγκωμιάσε δὲ τοὺς στίχους του καὶ ὁ περίφημος Τομαζέο. «Ἡ ποίησις τοῦ Τυπάλδου, γράφει κάποιος ὁ κ. Παλαμᾶς, δὲ θαμπώνει, δὲ ξεσταίνει σὰν τὸν ἥλιο σκορπίζει τὴν οὐνεμένην χάριν τοῦ σεληνόφρονος». Καὶ πραγματικῶς αὐτὴ εἶναι ἡ ποίησις τοῦ Τυπάλδου. Ἀπαλὴ καὶ οὐνεμένη καὶ παθητικὴ σὰν τὸ φεγγάρι, τὸ ὁποῖον μὲ τόσην ἀδυναμίαν καὶ συμπάθειαν ἐνθυμεῖται εἰς τοὺς στίχους του ὁ ποιητὴς.

ΤΑ ΔΥΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

Μόλις ἔφεγγε τ' ἀστὲρι
Τῆς ἀγῆς γλυκὰ, γλυκὰ,
Μόσχους ἔχυνε τ' ἄερι
Στὴν ὥραία πρωτομαγιά.

Πρὶν ἀρχίσουν τὰ τραγούδια
Τὸ ξεφάντωμα, οἱ χοροί,
Μέσα 'σ τ' ἄγκικτα λουλούδια
Πρώτη ἐπρόβαλες ἐσύ. —

Πρώτη ἐπρόβαλες, Μαρία,
Καὶ σὲ ἀπάντησα σιμὰ
Εἰς τὴν ἔρημην ἐκκλησίαν,
Ὅπου ἐπήγαμε συχνά.

Τὰ μαλλιά σου ἐπέφταν πλῆθος
Εἰς τὸν κάτωσπρο λαιμό,
Καὶ σοῦ ἐστόλιζε τὸ στήθος
Ρόδο ὥραϊο παρθενικό.

Μὲ τὸ χέρι 'σάν τὸν κρήνο
Μοῦ τὸ ἐπρόσφερες γλυκὰ:
Πάρτο, μοῦ 'πες, σοῦ τὸ δίνω:
Καὶ μοῦ ἐσπάραξε ἡ καρδιά.

Μὲς τὸ χρόνιασμα, Μαρία,
Πάλ' ἐγύρισα ἐδεκεῖ,
Εἰς τὴν ἔρημην ἐκκλησίαν
Ὅπου σ' εἶχα πρωτοῦδε.

Ἄλλ' ἀντὶ τὸ οὐράνιο στόμα
Τὰ θεῖα βλέμματα νὰ ἰδῶ,
Καὶ τ' ἄερινό τὸ σῶμα
Ὡραῖο πλάσμα ἀγγελικό,

Μὲς τὸ ἀπάτητο χορτάρι
Εἶδα ἔρμιο, μοναχό,
Ἐνα κάτωσπρο λιθάρι
Μ' ἕνα ὀλόμαντρο Στανρό.

Μοναχὸς μὲς τὴν ἐρμιά
Εἰς τὸ μνημῖά σου ἐμπροστὰ
Ἐγονάτισα, Μαρία,
Καὶ τὸ ἐφίλησα θεορμιά.

Ἀπὸ τ' ἄνθη ἐκεῖ σπαρμένα
Ἐκοῦσα ἕνα μοναχό,
Ἀχνὸ καὶ ἄσπρο, 'σάν ἐσένα,
Σὰν ἐσὲ παρθενικό.

Καὶ τὸ εἰσαίριασα μ' ἐκεῖνο,
Ὅπου μ' ἔδωκες ἐσύ,
Νὰ 'ν' τὸ ρόδο μὲ τὸν κρήνο
Πάντα ἐνθύμησι πικρῇ.

Τὸ 'να σύμβολο θανάτου
Τ' ἄλλο νιότης, καὶ εὐμορφίᾳ —
Ἢ χαρὰ πάντα ἐδὼ κάτω
Ἀδελφῇ τῆς συμφορᾶς.

Η ΦΥΓΗ

Εὐπνα, γλυκεῖά μου ἀγάπη,
Κ' ἡ νύκτα εἶναι βαθεῖα,
Ὅλη κοιμᾶται ἡ φύσις,
Εἴν' ὅλα σιωπηλά.

Μόνον τ' ἀχνὸ φεγγάρι.
Ποῦ 'σάν ἐμὲ ἀρουπνῇ,
Μὲς τ' οὐρανοῦ ἀρμενίζει
Τὴν ἥσυχην ἐρημιᾶ.

Ἄν μᾶς χωρίσῃ τῶρα
Μιὰ θέλησι σκληρή,
Μιὰν ἄκρη γῆς θαυροῦμε
Νὰ ζήσωμε μαζή.

Εὐπνα, γλυκεῖά μου ἀγάπη,
Κ' ἡ νύκτα εἶναι βαθεῖα,
Μᾶς καρτερεῖ ἡ βαρκοῦλα
Στὴν ἔρημην ἀκρογιαλιά.

Ἀκόμη τὸ φεγγάρι
Ἐλαμπε σπλαχνικό,
Μὲ μάτια δακρυσμένα
Τὸ κύτταζαν καὶ οἱ δύο.

Λάμνε, γλυκεῖέ μου, λάμνε
Νὰ φύγωμε μακριά,
Ὅσο σιγάει τ' ἄερι
Στὰ ὀλόστρωτα νερά.

Καὶ κάθε ποῦ 'σ τὸ κῦμα
Βουτίξῃ τὸ κουπί,
Στὸ μέτωπο τοῦ δίνει
Ἢ κόρη ἕνα φιλή.

Λάμνε, γλυκεῖέ μου, λάμνε
Νὰ φύγωμε μακριά,
Ὅσο σιγάει τ' ἄερι
Στὰ ὀλόστρωτα νερά.

Κυττάει τὴν γῆν ποῦ φεύγει
Σὰ σύγνεφο θολό,
Τὴν ἀποχαιρετᾶται
Μ' ἕνα ἀναστεναγμό.

Ἐχετε 'γεία, λαγκάδια,
Βουσοῦλες, κρούα νερά,
Γλυκαῖς ἀνγαῖς, πουλάκια,
Γιὰ πάντα ἔχετε 'γεία.

Μάνα, μακριὰ μὲ σπρώχνει
Εἰς ἄλλην ξένη γῆ,
Μακριὰ ἀπὸ σὲ μία ἀγάπη
Ἀνίκητη, θεορμῇ.

Λάμνε, γλυκεῖέ μου, λάμνε
Νὰ φύγωμε μακριά,
Ὅσο σιγάει τ' ἄερι,
Κ' ἡ νύκτα εἶναι βαθεῖα.

Προβαίνει τὸ φεγγάρι,
Κρυφῇ παρηγοριά
Νὰ φέρῃ εἰς μύρια πάθη
Ἀγνώριστα κρυφά.

Κ' οἱ δύο μακριὰ 'σ τὰ ξένα
Τὸ κύτταζαν μαζή,
Κ' εἶχαν 'στὴν ἀγκαλιά τους
Παραδεισο καὶ γῆ.

Η ΤΡΕΛΗ

Μαῦρα πετοῦν τὰ σύγνεφα
Ὁ ἄνεμος σφυρίζει
Ἀπὸ τὰ βάρη ἀσκώνεται
Ἢ θάλασσα καὶ ἀφρίζει
Μόνη μία κόρη κάθεται
Στὸ ἔρμιο ἀκρογιάλι
Στ' ἄερι κυματίζουνε
Τὰ ὀλόχρυσά μαλλιά,
Λάμπουν οὐράνια κάλλη
Σὲ μαύρη φορεσιά.

Λὲς καὶ ψηλὰ 'σ τὰ σύγνεφα,
Στὸ κῦμα ποῦ βογκάει,
Στὴ φύσιν ποῦ ταράζεται
Παρηγοριά ζητάει
Ἀπ' τὸ θεομὸ τὸ στήθος τῆς
Βγάνει χλωμὸ λουλούδι
Μ' ἕνα πικρὸ χαμόγελο
Τὸ σφίγγει, τὸ φιλεῖ,
Κ' ἀρχίζει τὸ τραγοῦδι
Μ' ὀλότρημην φωνή.

» Ἀνθήσες καθὼς ἀνθήσῃ
Γιὰ μιὰν ἀνθή ἢ καρδιά μου·
Καὶ σὺ δὲν μὲ ἀπαράτησες
Κ' ἔμεινες συντροφιά μου·
Ἐσὺ τὰ δάκρυα, ῥόδο μου,
Καὶ τὴ χαρὰ γνωρίζεις·
Λάμπεις εἰς ὄριον μέτωπο
Ἐσὺ τὸ ἀγάπης τὸν καιρὸ,
Καὶ σπλαχνικὰ στολίζεις
Στεφάνει νεκρικό.

» Νύκτα γλυκεῖα ἀστροστόλιστη,
Πιὸ μὴν προβῆς γιὰ μένα·
Εἶναι φωτιά τὰ κάλλη σου
Ἐστὴν ἄχαρη παρθένα·
Ἐρμη γυρίζω, ἀγνώριστη,
Μοῖρα σκληρὴ μὲ σέρονει·
Ἀπ' ἄλλον κόσμον ἀσπλαχνα
Διωμένη μία ψυχὴ,
Σὲ τούτῃ παραδέχεται
Τὴν ἄγρια φυλακὴ.

» Σὰν τ' ἄχαρό μου φόρεμα
Μαῦροι κ' οἱ στοχασμοί μου
Πετοῦν, καὶ πάλι ὀλόμαυροι
Πλακώνουν τὴν ψυχὴ μου·
Ὁ ἥλιος πάντα ὀλόχαρος
Ὅμοια λαμπρὰ φωτίζει
Τῆς εὐτυχίας τὰ ὀνείρατα,
Τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς,
Τὸν πόνο ποῦ φλογίζει
Τὰ βάθη τῆς καρδιάς.

» Τ' ἀνθὴ ποῦ γύρω ἀμέτρητα
Γῆ καὶ οὐρανὸ εὐωδιάζουν,
Λησμονημένα μνήματα,
Μαῦρα κορμιά σκεπάζουν·
Μὲ ταῖς λαμπραῖς ἀκτῖνες του
Τὸ δάσος περικλίνει
Τ' ἀχνὸ φεγγάρι ἀτάραχο,
Καὶ λάμπει μυστικό.
Κι' ὅταν τὸ ἔρμος ἀηδόνι
Δὲν ἀγροικιέται πλιό.

Ἀπ' τὴν ψυχὴ μου ὀλόθερμος
Ὁ στεναγμὸς ἐπιτίεται,
Κ' ἐν ἀνθος δὲν μαραίνεται.
Φύλλο δεντροῦ δὲν σιέεται·
Τὰ θλιβερά παρὰ πονα
Ὁ ἄνεμος σκορπίνει·
Θρέφουν τὴν γῆν τὰ δάκρυα
Σὰν τὴ δροσιά τ' ἀνθῆς,
Ἡ φύσις δὲν γροικαίει
Τὰ πάθη τῆς ψυχῆς.

— Τί κάθεσαι, βαρυνόμοιρη,
Ἐστὸ ἔρημο ἀκρογιάλι;
Βογκοῦν βαθεῖα τὰ κύματα
Μαυρίζ' ἢ ἀνεμοζάλη·
Τοῦ τραγουδιοῦ, ὄρφανοῦλα μου,
Τὴν μυστικὴ ἁρμονία,
Γροικαίει τὸ γλυκοχάραμα
Κ' ἢ ἀτάραχη νυκτιά,
Καὶ τώρα τὰ στοιχεῖα
Παλεύουν τρομερά.

— Βαρεῖα ἄς μονοκρίξῃ ὁ ἄνεμος
Βαρεῖα ἄς βροντάῃ τὸ κύμα·
Ἄς γέν' ἢ πλάσι ἀμέτρητο
Καὶ παγωμένο μνήμα·
Φόβος κ' ἐλπίδα ἐσβύστηκαν
Κάτου ὅς τὴν γῆν γιὰ μένα·
Τὸν κόσμον ποῦ ἀπαράτησα
Ζητάω νὰ ξαναῖδω,
Τραγοῦδια περασμένα,
Ἄλλαις χαράϊς νὰ ὕρῳ.

— Ταῖς ἐρημιαῖς παράτησε
Κ' ἔλα μὲ μὲ νὰ ζήσης·
Τὰ πάθη ποῦ σ' ἐπλήγωσαν
Βαθεῖα, νὰ λησμονήσης·
Τῆς νιότης τὸ τραντάφυλλο
Ἐστὸ πρόσωπό σου ἀνθίζει·
Τὰ λογικά σου ἐθώλωσε
Ἡ μαύρη σφοδρά,
Ἄλλ' ἢ χαρὰ γυρίζει
Ἐστὴν ἄδολη καρδιά.

— Τὸ πρόσωπο ποῦ ἐμάρανε
Πόνος ποῦ μέσα σφάζει,
Τὸ χρῶμα τοῦ τραντάφυλλου
Καμμία φορὰ σκεπάζει,
Καθὼς μὲς τὸ φθινόπωρο
Τῆς ἀνοιξὶς τὸ χρῶμα
Ἐστὸ ἔρμος φύλλα ἀπλώνεται
Ποῦ ἐμάρανε ὁ βοριάς,
Προτοῦ τὰ φάει τὸ χῶμα
Τῆς μαύρης λαγκαδιᾶς.

— Τοὺς πόνους σου λησμόνησε
Κ' ἔλα, ἄχαρη, μὲ μένα·
Νὰ σπλαχνιστῇ τὴ νιότη σου
Δεῖσον ὅς τὴν Παρθένα —
— Ναὶ ὅστιν Παρθένα δέομαι
Καὶ σὺ μὴ λησμονήσης,
Σὺ ποῦ πονεῖς τὴν ἔρημη,
Τὸ χάραμα νὰ ἐλθῇς,
Τὴν ἔρμη νὰ βοηθήσης
Καὶ νὰ τὴν σπλαχνιστῇς.

Καὶ μὲς τὸ γλυκοχάραμα
Σὲ μιὰν ἐτιὰ ἀποκάτου,
Ἡ ἄχαρη ἐκοιμότουνε
Τὸν ὕπνο τοῦ θανάτου·
Κόκκινο ῥόδο ἐστόλιζε
Τὸ στήθος παγωμένο,
Σὰν τῆς ζωῆς ὁ ἄγγελος
Πρὶν πετακτῇ ψηλά,
Νὰ τό ᾤχε ἀπιδωμένο
Ἐστὸ στήθῃ τὰ νεκρά.

Κοιμήσου, κόρη, ἡσύχασε
Ἐστὴν ἔρημὴ σου κλίνη·
Δάκρυ πικρὸ ὅς τὸ μνήμά σου
Μάτι θνητὸ δὲ χύνει·
Μόνον οἱ κρῖνοι ποῦ ἔρημοι
Μέσα ὅς τὰ δάση ἀνθίζουν,
Καὶ τοῦ δεντροῦ τ' ἀχνόφυλλα,
Ποῦ ῥίχνει ἢ χειμωνιά,
Τὰ μνήματα στολίζουν
Ποῦ ἀνοίγει ἢ σφοδρά.

KNUT HAMSON

ΠΑΝ *

Μυθιστόρημα

ΙΖ

Ἐφώναξα μὲ μιὰ τρομακτικὴ φωνή: «Εὐγε!»
κ' ἔσκασα στὰ γέλια. Καὶ ὅμως δὲν ἤμουν
καθόλου μεθυσμένος. Ἡ Ἐδουάρδα φαινό-
τανε ἔξω φρενῶν.

Ὅταν ἐδόθηκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρή-
σεως, γλύστρησα μέσα σ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο,
κολλητὰ στὴ σάλα τοῦ χοροῦ. Ἀποκεῖ ἄκουα
τοὺς ἀποχαιρετισμούς. Ὁ γιατρὸς χαιρέτισε
κ' αὐτὸς κ' ἔφυγε· σὲ λίγο οἱ φωνὲς σβύσανε.
Ἡ καρδιά μου κτυποῦσε δυνατά.

Ἡ Ἐδουάρδα γύρισε πίσω. Ὅταν μὲ εἶδε,
ξαφνίσθηκε. Μολοντοῦτο μοῦ εἶπε χαμογελαστή:

— «Ἀ! ἐδῶ εἰσθε! Πολλὴ σας καλωσύνη νὰ
μείνετε ὡς τὸ τέλος. Εἶμαι φοβερά κουρασμένη.
Στεκότανε ὄρθια. Ἐγὼ σηκώθηκα ἀπὸ τὴ
θέσι μου:

— Ἐχετε ἀνάγκη νὰ αναπαυθῆτε. Ἐλπίζω ὅτι
σᾶς ἐπέρασε ἡ μελαγχολία σας, Ἐδουάρδα.
Μοῦ ἔκανε λύπη νὰ σᾶς βλέπω μελαγχολική.

— Θὰ μοῦ περάσῃ μὲ τὸν ὕπνο.

Μὴν ἔχων ἄλλο τίποτε νὰ εἰπῶ, ἐπλησίασα
στὴ θύρα.

— Σᾶς εὐχαριστῶ ποῦ ἤλθατε, μοῦ εἶπε,
σφίγγουσά μου τὸ χέρι.

Ἐκαμα νὰ τὴν ἐμποδίσω νὰ μὲ συνοδεύσῃ
ὡς τὴ σκάλα.

— Μὴν πειράζεσθε, εἶπε περιττό.

Ἐκεῖνη μολοντοῦτο μὲ ἀκολουθῆσε καὶ πε-
ρίμενε ὑπομονητικὰ στὸν ἀντιθάλαμο, ὡς ποῦ
νὰ πάρω τὸ κασκέτο μου, τὸ τουφέκι καὶ τὴν
τσάντα μου. Ἐνα μπαστούνι ἦτο στὴ γωνιά:

τὸ γνώρισα ἦτο τοῦ γιατροῦ. Ἡ Ἐδουάρδα
κοκκίνισε ἢ ταραχὴ τῆς ἔδειχνε ὅτι δὲν ἤξερε,
πῶς βρισκότανε ἀκόμα ἐκεῖ τὸ μπαστούνι. Μιὰ
στιγμὴ σιωπῆς ἐμεσολάβησε· ἔπειτα ἔχασε τὴν
ὑπομονὴ τῆς καὶ εἶπε μὲ μιὰ φωνὴ ποῦ ἔτρεμε
ἀπὸ θυμὸ:

— Τὸ μπαστούνι σας. . . μὴ ξεχάσετε τὸ μπα-
στούνι σας.

Καὶ μοῦ ἔδινε τὸ μπαστούνι τοῦ γιατροῦ! Τὸ
χέρι τῆς ἔτρεμε. Ἀποφάσισα νὰ τελειόνω. Ἐπῆρα
τὸ μπαστούνι, τῶβαλα πάλι στὴ γωνιά καὶ εἶπα.

— Εἶνε τοῦ γιατροῦ. Δὲν καταλαβαίνω πῶς
τὸ ἔχασε ἀφοῦ εἶνε καὶ σακάτης καὶ τοῦ χρειά-
ζεται.

— Μὴ μιλάτε γιὰ τὸ πάθημά του, ἐφώναξε
προχωρήσας ἓνα βῆμα κατεπάνω μου. Ἐσεῖς
δὲν κοινοῦνε! Μὰ ἂν τύχη καὶ κοινοῦνητε,
δὲν θὰ μπορῆτε νὰ μετρηθῆτε μ' αὐτόν, ὄχι,
δὲν θὰ μπορῆτε. . . Αὐτὸ ποῦ σᾶς λέω! . . .

Προσπάθησα νὰ ῥῶ καμμιὰ ἀπάντησι, ἀλλὰ,
καθὼς δὲν εὕρισκα, ὀπισθοδρομήσα κ' ἐβγῆκα
ἀπὸ τὴ θύρα. Ὅταν βρέθηκα ἔξω, κύτταξα
μιὰ στιγμὴ μπροστά μου κ' ἐπῆρα τὸν δρό-
μὸ μου.

Εἶχε λοιπὸν ἀφίσει τὸ μπαστούνι του. Θὰ
ξαναγύριζε ἀπὸ τὸν δρόμον αὐτὸν νὰ τὸ ξα-
ναπάρῃ καὶ αὐτὸ γιὰ νὰ μὴ φύγω ἐγὼ τε-
λευταῖος ἀπὸ τὸ σπίτι. . . Προχωροῦσα σιγά-
σιγά, κυττάζων δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔως τὸ σύ-
νορον τοῦ δάσους. Ἀφοῦ περίμενα ἔως μισή
ᾠρα ἐκεῖ, εἶδα τὸν γιατρό. Μὲ εἶχε παρὰ τη-
ρήσει καὶ προχωροῦσε βιαστικὸς κατεπάνω μου.
Ἐπίασα τὸ κασκέτο μου, γιὰ νὰ καταλάβω τί

* Ἰδε σελ. 85.

σκοπὸν εἶχε· ἔπιασε κ' ἐκεῖνος τὸ καπέλλο του. Τότε προχώρησα κατεπάνω του καὶ εἶπα:

— Δὲν σᾶς χαιρέτισα ἐσᾶς.

— Ἐκαμε ἓνα βῆμα πίσω.

— Δὲν μ' ἐχαιρετίσατε ἐμένα;

— Ὁχι!

Μικρὰ σιωπή.

— Λίγο μὲ μέλλει τί κάματε, εἶπε γλωμός. Ἐγὼ πάω νὰ πάρω τὸ μπαστούνι μου, ποῦ ξέχασα.

Καθὼς δὲν μπορούσα νὰ τοῦ πῶ τίποτε, ὅσο γι' αὐτό, σκέφθηκα νὰ ἐκδικηθῶ μὲ ἄλλον τρόπο. Σήκωσα τὸ τουφέκι μου, σημάδεψα καὶ τοῦ εἶπα, σὰν νὰ ἦτανε σκυλί:

— Ἐμπρός! Πάρτο!

Καὶ σφύριξα γιὰ νὰ τοῦ δώσω θάρρος, ὅπως κάνουν στὰ σκυλιά.

Αὐτὸς ἔβραζε μέσα του· χίλια χρώματα ἄλλαξε· μὲ τὰ χεῖλια σφιγμένα, κύτταζε τὸ χῶμα. Ἐξαφνα κάρφωσε ἐπάνω μου ἓνα διαπεραστικὸ μάτι κ' ἐρώτησε μὲ προσποιημένο χαμόγελο.

— Τί σημαίνουν ὅλα αὐτά;

Ἐγὼ δὲν ἀπάντησα· ἡ ἐρώτησίς του ὅμως μοῦ ἔκαμε κάποια ἐντύπωση. Μοῦ ἄπλωσε τὸ χέρι κ' ἐπρόσθεσε.

— Τί ἔχετε λοιπόν; Ἄν θέλετε νὰ ἐμπιστευθῆτε σ' ἐμένα, ἴσως...

Ἡ γαλήνη τῆς στάσεώς του μ' ἐντρόπιασε καὶ μὲ ἀπέλπισε. Ἡθέλησα νὰ ἐπανορθώσω τὸ λάθος μου καὶ τὸν ἀγκάλιασα ἀπ' τὴ μέση:

— Συγχωρήστε με!... εἶπα δυνατά. Δὲν ἔχω τίποτε, ἀπολύτως τίποτε, δὲν ἔχω ἀνάγκη τῶν καλῶν σας ὑπηρεσιῶν. Ἴσως ζητεῖτε τὴν Ἐδουάρδα; Θὰ τὴν βοῆτε σὸ σπίτι της. Μὴν ἀργήτε ὅμως γιατί θὰ κοιμηθῇ γρήγορα... Ἦτον τόσο κουρασμένη, φαίνότανε τόσο κουρασμένη! Πηγαίνετε, πηγαίνετε σᾶς λέω πῶς θὰ τὴν βοῆτε σὸ σπίτι.

Τοῦ γύρισα τὴ ράχι καὶ χώθηκα μέσα σὸ δάσος.

Ὅταν γύρισα σὸ καλύβι μου, κάθισα σὸ κρεβάτι μου, μὲ τὴν τσάντα μου σὸ πλευρό, μὲ τὸ τουφέκι μου σὸ χέρι. Παράξενες σκέψεις τριγύριζαν σὸ κεφάλι μου. Γιατί νὰ ἐκτεθῶ ἔτσι σὸν γιαντρί; Ἡμουν στενοχωρημένος τώρα, ποῦ τὸν εἶχα ἀγκαλιάσει ἀπὸ τὴν μέση καὶ τὸν εἶχα κυττάζει μὲ δακρυσμένα μάτια. Χωρὶς ἄλλο θὰ διασκέδαζε σὲ βάρος μου, θὰ γελοῦσε ἴσως αὐτὴ τὴ στιγμή μαζί μὲ τὴν Ἐδουάρδα, γιὰ ὅσα ἔγιναν. Καὶ κοντσὸς ἀκόμη δὲν θὰ μπορούσα νὰ μετρηθῶ μ' αὐτόν... Τὸ εἶχε εἰπῇ ἡ ἴδια ἡ Ἐδουάρδα.

Πηγαίνω καὶ στέκομαι στὴ μέση τοῦ δωματίου, κρεμῶ τὸ τουφέκι μου στῆς πλάτες τοῦ σκύλου μου, στηρίζω τὴν κάννα σὸ ποδάρι μου καὶ πιέζω τὸ σκανδάλι. Πέρνει φωτιά, τὰ σκάγια περνοῦν τὸ ποδάρι μου καὶ χώνονται στὰ σανίδια. Ὁ Αἰώωπος ἐκφράζει τὴν τρομάρα του μ' ἓνα μικρὸ γαύγισμα.

Σὲ λίγο κτυπᾷ ἡ θύρα. Μπαίνει ὁ γιαντρί.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ποῦ σᾶς ἀνησυχῶ. Ἐφύγατε τόσο ἀποτόμως! Ἐσκέφθηκα πῶς θὰ ἦτο καλὸ νὰ μιλήσωμε μαζί. Μὰ ἐδῶ βρωμáει μαπαροῦντι...

Δὲν φαίνότανε καθόλου ταραγμένος.

— Εἶδατε τὴν Ἐδουάρδα; Καὶ τὸ μπαστούνι σας, τὸ βρήκατε;

— Τὸ μπαστούνι μου τὸ πῆρα· ἡ Ἐδουάρδα ὅμως εἶχε κοιμηθῇ... Μὰ γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! τί συμβαίνει ἐδῶ μέσα; ἔσεῖς εἰσθε καταματωμένος...

— Ἄ! δὲν εἶνε τίποτε. Πῆγα νὰ βάλω τὸ τουφέκι μου στὴ θέσι του καὶ πῆρε φωτιά... Μὰ ἐπὶ τέλους θὰ σᾶς δώσω λόγο τί ἔκανα; Νὰ πάρη ὁ διάβολος! Λοιπὸν πήρατε τὸ μπαστούνι σας;

Αὐτὸς ἐκύτταξε μὲ ἀταραξία τὸ σχισμένο ὑπόδυμά μου καὶ τὸ αἷμα ποῦ ἔτρεχε. Διαμῆς ἄφισε τὸ μπαστούνι του κ' ἔβγαλε τὰ χειρόκτιά του.

— Μὴν κουνιέσθε καὶ ἀφήτε με νὰ βγάλω τὸ ὑπόδυμα. Καλὰ ἔλεγα ἐγὼ πῶς ἄκουσα τουφεκιά.

III

Πόσες φορὲς μετανόησα γιὰ τὴν τρέλλα μου. Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ δὲν ἄξιζε καὶ τὸν κόπο νὰ κάμω αὐτὴ τὴν ἀνοησία, ἡ ὁποία ἐπὶ τέλους δὲν μοῦ ἐχρησίμευσε καὶ σὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ μὲ κρατήσῃ ἀρκετὸν καιρὸ μέσα σὸ καλύβι μου. Τὰ βάρσανα ποῦ τραβήξα δὲν μοῦ φεύγουν ἀπὸ τὸ νοῦ, ἔως σήμερα ἀκόμα.

Ἡ πλύστρα μου ἐρχότανε καθεμέρα, φρόντιζε γιὰ τὸ σπιτικό μου καὶ μοῦ ψώνιζε. Ἐβδομάδες ὁλόκληρες βίασταξε αὐτὴ ἡ δουλειά.

Μιὰ ἡμέρα ὁ γιαντρίς μοῦ μίλησε γιὰ τὴν Ἐδουάρδα. Ἄκουσα τὸνομά της, ἄκουσα τὰ ὅσα εἶπε καὶ τὰ ὅσα ἔκαμε καὶ δὲν αἰσθάνθηκα τὴν παραμικρὴ συγκίνησι: μοῦ φαίνότανε πῶς πρόκειται γιὰ κάποιο μακρινὸ πράγμα, ποῦ δὲν εἶχε καμμιά σχέσι μ' ἐμένα. Καὶ συλλογίζομαι ἀπορημένος μὲ τὸν ἑαυτό μου: — Πῶς ξεχνάει κανεὶς γρήγορα!

— Ἐπειδὴ μοῦ μιλῆσατε γιὰ τὴν Ἐδουάρδα, πέτε μου, γιαντρί, τί ἰδέα ἔχετε γι' αὐτήν...

Ἐγὼ, νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, εἶνε πολλὲς ἑβδομάδες, ποῦ οὔτε τὴν συλλογίζομαι καθόλου. Μεταξὺ σας ὅμως δὲν συμβαίνει τίποτε; Πέτε μου τὴν ἀλήθεια. Σᾶς ἔβλεπα συχνὰ μαζί. Τὴν ἡμέρα ποῦ κάμαμε τὴν ἐκδρομὴν στὰ «Νησάκια» τὴν ἐβοηθοῦσατε νὰ περιποιηθῇ τοὺς καλεσμένους. Μὴν τὸ ἀρνηθῆτε· ὑπῆρξε κάποια σχέσις μεταξύ σας... Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὅμως, μὴ μοῦ ἀπαντᾶτε δὲν μοῦ χρωστάτε καμμιά ἐξήγησι καὶ δὲν εἶμαι καθόλου περιέργος νὰ μάθω... Ἄλλα λόγια τώρα, ἄλλα λόγια. Πότε θὰ μπορέσω νὰ πατήσω τὸ πόδι μου;

Τὰ λόγια μου τὰ ἴδια μοῦ βασάνιζαν τὸ μυαλό μου. Φοβόμουν μὴ μοῦ εἰπῇ τίποτε ὁ γιαντρί. Γιατί; Τί μ' ἐμελλε γιὰ τὴν Ἐδουάρδα; Μήπως δὲν τὴν εἶχα λησμονήσει;

Μιὰν ἄλλη φορὰ μοῦ ξαναμίλησε γι' αὐτὴν καὶ τὸν δέχομαι πάλι, ἀπὸ φόβο μήπως μάθω, ὁ Θεὸς ξέρει τί...

— Μὰ γιατί μὲ διακόπτετε πάλι; μ' ἐρώτησε. Σᾶς πειράζει νάκοῦτε αὐτὸ τὸ ὄνομα;

— Πέτε μου σιελήθεια ποία εἶνε ἡ γνώμη σας γιὰ τὴν δεσποινίδα Ἐδουάρδα;

Μ' ἐκύτταξε μὲ κάποιο δισταγμό.

— Ἡ γνώμη μου;

— Εἰμπορεῖ νὰ ἔχετε τίποτε νέο νὰ μοῦ διηγηθῆτε, καμμιά πρότασι γάμου, ποῦ ἔγινε εὐχαρίστως δεκτὴ... Εἰμπορεῖ νὰ σᾶς συγχαρῇ κανεὶς; Ὁχι... Νὰ σᾶς πιστεύσω!

— Αὐτὸ φοβόσαστε;

— Αὐτὸ φοβόμουν; Ἀστειεύεσθε;

Μιὰ στιγμή σιωπῆς.

— Ὁχι, εἶπε, δὲν τὴν ἐζήτησα σὲ γάμο. Ἴσως τὸ κάματε ἐσεῖς. Μά, τὴν Ἐδουάρδα δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὴν ζητήσῃ κανένας σὲ γάμο, δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὴν γυρέψῃ κανένας, αὐτὴ πέρνει ὅποιον θέλει. Μήπως νομίζετε πῶς εἶνε καμμιά χωριατοπούλα, γιατί τὴν συναντήσατε ἐδῶ, πέρα, σὲ μιὰν ὑπερβόρειαν ἀκρὴ. Εἶν' ἓνα κορίτσι ποῦ δὲν ἔφαγε πολὺ ξύλο στὴ ζωὴ της, μιὰ γυναῖκα ποῦ ἔχει πολλὲς ιδιοτροπίες. Εἶνε κορύα; Ὁ! Κάθε ἄλλο... — Φωτιά; Ἐγὼ σᾶς λέω εἶνε μποῦζι. Μὰ τί εἶνε λοιπόν; Ἐνα κοριτσάκι δεκαῆξι ἔως δεκαεπτὰ ἐτῶν, ἔ, Μάλιστα. Δοκιμᾶστε ὅμως νὰ τοῦ μπῆτε σὸ ρουθόφι αὐτουνοῦ τοῦ κοριτσιοῦ καὶ θὰ ἰδῆτε τί θὰ πάθετε. Οὔτε ὁ ἴδιος ὁ πατέρας της δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὴν δαμάσῃ. Φαίνεται πῶς τὸν ὑπακούει, κάνει ὅμως ὅτι θέλει ἐκεῖνη. Λέει πῶς ἔχετε ἓνα ἄγριο βλέμμα, σὰν θηρίο.

— Ἐχετε λάθος, ἄλλη τὸ εἶπε αὐτό.

— Ποιὰ ἄλλη;

— Δὲν γνωρίζω. Μιὰ φιλενάδα της... δὲν εἶνε ὅμως ἡ Ἐδουάρδα.

— Αὐτὴ λέει καὶ καλὰ πῶς τέτοια ἐντύπωση τῆς κάνουν τὰ μάτια σας. Σᾶς πέρασε ὅμως ἀπὸ τὸ νοῦ, πῶς αὐτὸ τῆς ἀρέσει; Κυττάξετε τὴν καλὰ, καρφώσατε ἀπάνω της τὸ γοητευτικὸ σας βλέμμα. Μόλις καταλάβῃ πῶς τὴν κυττάξατε μὲ κάποιο σκοπό, θὰ πῇ ἀπομέσα της: Νὰ ἓνας ἄνθρωπος ποῦ μὲ καλοκυττάζει καὶ φαντάζεται πῶς κάτι θὰ καταφέρῃ. Μὲ μιὰ ματιὰ ἢ μ' ἓνα ψυχρὸ λόγο θὰ σᾶς πετάξῃ χίλια μίλια μακριά. Πιστεύετέ με, τὴν γνωρίζω καλὰ ἐγὼ. Πόσων ἐτῶν τὴν κάνετε; — Γεννήθηκε στὰ χίλια ὀκτακόσια τριανταοκτώ.

— Δὲν εἶνε ἀλήθεια. Ἐγὼ ἔμαθα καλὰ πῶς εἶνε εἴκοσι ἐτῶν, μὰ δὲν φαίνεται περισσότερο ἀπὸ δεκαπέντε. Δὲν εἶνε καθόλου εὐτυχημένη ὅμως· δὲν ξέρει καὶ ἡ ἴδια τί θέλει. Κάποτε, ὅταν κυττάξῃ τὴν θάλασσα καὶ τὰ βουνά, κάποιος πόνος τῆς σφίγγει τὰ χεῖλια. Αἰσθάνεται τότε πῶς εἶνε στ' ἀλήθεια δυστυχημένη. Μὰ δὲν καταδέχεται νὰ κλάψῃ. Τὸ πνεῦμα της εἶνε ρομαντικὸ, ἡ φαντασία της ἀτακτὴ. Περιμένει πάντα κάποιο βασιλόπουλο νὰ ἔλθῃ... Τί ἦτον ἀλήθεια αὐτὴ ἡ ἱστορία τῶν πέντε ταλλήρων, ποῦ ἐδώσατε μὲ τόση γενναιοδωρία;

— Ἄ! ἦταν ἀστειότης.

— ... ἀστειότης ποῦ εἶχε τὴν σημασία της ὅμως. Κάτι παρόμοιο μοῦ ἔφχαζε κ' ἐμένα πορὸ ἐνὸς ἔτους. Ἐφεύγαμε μὲ τὸ ἀτμόπλοιο. Ἐκανε κορύ, ἔβρεχε. Μιὰ γυναῖκα μ' ἓνα παιδάκι ἦτο καθισμένη σὸ κατὰστρομα καὶ τουροτούριζε ἀπὸ τὸ κορύ.

Ἡ Ἐδουάρδα τὴν ἐρώτησε: — «Δὲν κορύνεῖς, κορύ, μὲ τὸ μικρὸ σου;» Μητέρα καὶ παιδί ἦσαν παγωμένα. — «Λοιπὸν, ξαναεἶπε ἡ Ἐδουάρδα, γιατί δὲν κατεβαίνετε κάτω στὴ σάλα;» Ἡ γυναῖκα ἀποκρίθηκε πῶς ἔχει εἰσιτήριο κατὰστροφῆς. — «Ἐχει κατὰστρομα», μοῦ εἶπε ἡ Ἐδουάρδα. Ἐγὼ ἐσκέφθηκα: — «Καὶ τί νὰ τῆς κάμω, σὰν ἔχῃ κατὰστρομα;» μολονότι καταλάβαινα καλὰ τί σημασία εἶχε τὸ βλέμμα της. Δὲν εἶμαι πλούσιος, ὅτι ἔγινα, ἔγινα ἀπὸ τὸ τίποτε, πρέπει νὰ εἶμαι συμμαζεμένος στὰ ἔξοδά μου. Λοιπὸν, τραβήξα κ' ἐγὼ παραπέρα. — «Ἄς πληρώσῃ ἡ Ἐδουάρδα, εἶπα μέσα μου, ἂν τῆς ἀρέσῃ. Αὐτὴ καὶ ὁ πατέρας της ἔχουν τὰ μέσα».

Ἐπεται συνέχεια.

Μετάφρ. II. Νβ.

ΤΟ ΔΕΚΔΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

Γ. Ίακωβίδης

Δέν λέγω, ὅτι ἂν ἤμουν ζωγράφος θὰ ἐξωγράφιζα τὸ κοριτσάκι τοῦ κ. Στ. διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι τὸ ἐξωγράφησε ὁ κ. Ίακωβίδης. Ὁ καλλιτέχνης ἀπέδωκε βέβαια τὸ μοῖρο πιστότατα. Γνωρίζω τὴν ἀξίαν τοῦ χρωστήρου τοῦ καὶ θαυμάζω τῆς τέχνης τοῦ τὴν τελειότητα. Καὶ ἡ προσωπογραφία αὐτὴ εἶναι πραγματικῶς τελεία· τόσον ὅμως, ὥστε νὰ μὴ μ' εὐχαριστῇ, ἐμὲ τοῦλάχιστον.

Ὡς σύνθεσις, ὡς χρωματισμός, ὡς ἀντανάκλασις φωτός, ὡς πλαστικότης εἶναι ἀπαράμιλλος. Ἡ στάσις τοῦ παιδιοῦ ἀφελὲς ἐν τῇ ἐπιτηδεύσει τῆς, σὰν νὰ θέλῃ νὰ ποζάρῃ· ἀλλὰ ὥραϊα καὶ χαριτωμένα. Ὅλα αὐτὰ μοῦ προξενοῦν βαθεῖαν ἐντύπωσιν, πῶς, ὀλίγον χρόμα καὶ τὸ χέρι τοῦ ζωγράφου ἠμποροῦν νὰ μεταφέρουν ὁλοζώντανον τὴν φύσιν ἐπάνω εἰς τὴν ὀθόνην. Καμμιά λεπτομέρεια δὲν παρελείφθη. Ἡ παιδικὴ δροσιὰ χυμένη παντοῦ, εἰς τὰ φορέματα, εἰς τὰ ὑπόξανθα μαλλιά, εἰς τὰς ἀνταυγείας ποῦ πλανῶνται γύρω στὸ κεφάλαι τοῦ. Καὶ εἰς τὴν προσωπογραφίαν ἐνὸς μικροῦ παιδιοῦ, ὅλα αὐτὰ παίζουν ἴσως μεγαλειότερον ρόλον παρὰ εἰς κάθε ἄλλην προσωπογραφίαν.

Ὅμως, πρὶν παρατηρήσω αὐτὰς τὰς τελειότητας, φυσικὰ τὸ μάτι μου ἔπεσε ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπον. Ἐκεῖ θὰ ἔβλεπα τὴν ἀληθινὴν πνοήν, τὸ ἀνοιξιότικον χαμόγελο καὶ τὸ λευκὸν ἄρωμα τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Τὸ κοριτσάκι αὐτὸ σκέπτεται ἀντὶ νὰ χαμογελᾷ. Φοβεῖται τὴν ζωὴν ἀντὶ νὰ χαίρωνται θαμβωμένα τὰ μάτια τοῦ ἀπὸ τὴν ὁμορφίᾳ γύρω τοῦ. Πονεῖ ἀντὶ νὰ λάμπῃ ἡ μορφή τοῦ ἀπὸ τὸ ἀμέριμον τραγοῦδι τῆς ζωῆς. Ἄν ἡ φύσις ἔσφαλε, ὁ καλλιτέχνης ἔπρεπε νὰ τὴν διορθώσῃ. Ἐπρεπε νὰ ἐκλέξῃ ἓνα τόνον ποῦ ξεφεύγει τὸ κοινὸν μάτι, τὸν ὁποῖον ὅμως ζητεῖ καὶ ἀνευρίσκει ὁ ζωγράφος· τὸν τόνον ἐκεῖνον ποῦ ἡ φύσις ἐφειδωλεύθη νὰ χαρίσῃ ἢ τὸν ἀπέκρυπεν ἴσως τόσον βαθεῖα ὥστε νὰ μὴν προσπίπτῃ ἀμέσως εἰς τὴν ἀντίληψιν.

Αὐτὸ ἤθελα ἀπὸ τὸ ἀριστοτεχνικὸν χέρι τοῦ κ. Ίακωβίδου. Καὶ τότε θὰ ἦτο τελεία ἡ εἰκὼν. Τὸν παρέσυρε ἴσως ἡ ἰδική του μελαγχολικὴ ψυχὴ, καὶ ἐξωγράφησε τὴν ἀπατηλὴν ὄψιν τοῦ τοῦ παρουσίασε ἡ φύσις ἢ ἀτελής, ἢ ἐγκρύπτουσα ὅμως πάντοτε μιὰν φωτεινὴν ἀκτῖνα διὰ νὰ ὁδηγήσῃ τὸν καλλιτέχνην εἰς τὴν ἐξιδανικεύσιν τῆς.

Εἰς «Τὸ κερὶ τῆς Βλάχας» συμβαίνει τὸ ἴδιο. Ἡ ὑποτιθεμένη Βλάχα ἀνάβει τὸ κερὶ τῆς ὅπως θὰ τὸ ἀναβα καὶ ἐγώ. Ἀλλ' ἡ ἀπλὴ καὶ ἡ ἀφελὲς γυναῖκα ἔχει βαθύτερον τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἀπὸ ἐμέ. Τὸ ἀνάμμα τοῦ κεριοῦ εἶναι ἐκδήλωσις μιᾶς λατρείας ἐσωτερικῆς. Καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ αἰσθανθῶ αὐτὸ ποῦ διψοῦσε ἡ ψυχὴ μου καὶ ποῦ ἠναγκάσθην μάταια νὰ τὸ ζητήσω μὲ τὴν σκέψιν. Ὅσον καὶ ἂν ἠθέλησα νὰ συμπληρώσω τὴν εἰκόνα μὲ τὴν φαντασίαν, δὲν τὸ κατώρθωσα· διότι λείπει ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χρειάζεται διὰ νὰ συγκινήσῃ. Λείπει ἡ ἔμπνευσις. Χωρὶς αὐτὴν τὰ ἀντικείμενα ἠμποροῦν νὰ εἶναι ἀληθινὰ, ὥραϊα, ν' ἀποδίδουν τὴν φύσιν, ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦν ἔργον τέχνης. Μένουν ἀντικείμενα, ὅπως τὰ βλέπομεν καθ' ἡμέραν γύρω μας, τὰ ὁποῖα ζητοῦν μιὰν πνοήν, τὴν πνοήν τοῦ δημιουργοῦ, διὰ ν' ἀλλάξουν ἀμέσως ὄψιν, νὰ ἐμπνευσθῶν, νὰ συγκινήσῃ.

Ἀγαπῶ τῆς «Μυγδαλιᾶς» τοῦ. Ἐνας κόσμος δροσιᾶς, ἀγνότητος, ἀληθινῆς ζωῆς, κόσμος ὥραϊος, κλεισμένος μέσα εἰς ὥραϊαν καὶ εὐγενῆ βαθυκύανον ἀτμοσφαῖραν, γεννοῦν μιὰν εὐχάριστον αἶσθησιν. Τὰ ἄνθη αὐτὰ τὰ πρόωρα, ἔχουν ὅλην τὴν πρόωρον ὁμορφίαν τῶν, τὴν λεπτὴν ὁμορφίαν προσκαίρου ζωῆς, ποῦ ὁ ἐλαφρότερος ἀνεμος, ἡ ἐλαχίστη πνοὴ θὰ μαράνη. Ἀλλ' ἐπρόφθασε ὁ ἀριστοτεχνικὸς χρωστήρ νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τὸν θάνατον τὰς λεπτὰς αὐτὰς ὑπάρξεις, διὰ νὰ μᾶς ἐνθυμίζουν κάποτε μιὰν σκέψιν καὶ ἓνα ὄνειρον, ποῦ τὸ περιβάλλομεν μὲ ὅλην τὴν ἀγάπην μας καὶ τοῦ χα-

ρίζομεν ὅλα τῆς φαντασίας μας τὰ στολίδια καὶ αἰσθανόμεθα ἔτσι βαθύτερα τῆς ζωῆς τὸ χαμόγελο.

Ὁ «Καπνιστὴς» εἶναι ἓνα ἀριστουργηματάκι. Ὁ τίτλος οὕς τὰ λέγει ὅλα. Ἐνας γέρον ποῦ καπνίζει τὴν πίπαν του. Δὲν σᾶς λέγει ὅμως καὶ τὰς ἐλαφρὰς ἐλαφροτάτας ἀποχρώσεις τῆς ὑδατογραφίας αὐτῆς, ποῦ κατώρθωσε μὲ φανταστικῶς λεπτὴν ἀλλὰ καὶ ρεαλιστικὴν ἐργασίαν νὰ ἀποδίδῃ μιὰν πραγματικὴν στιγμὴν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, εὐχάριστον, εὐτυχισμένην, τόσον, ποῦ μεταδίδεται ἡ εὐχαρίστησις καὶ εἰς τὸν θεατὴν, σὰν νὰ ἐξιδανικεύεται ἡ τόσον συνειθισμένη ἀπόλαυσις αὐτῆ τοῦ καπνιστοῦ καὶ ν' ἀντανάγκῃ ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπόν του ὁλόκληρον κόσμον εὐτυχίας. Ἡ εἰκὼν αὐτὴ εἶναι κάτι μεταξὺ ὑδατογραφίας καὶ ἐλαιογραφίας. Ἐχει ὅλον τὸ ἀερώδες τῆς ὑδατογραφίας ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν τελειότητα ὑπομονητικῆς, ἀκριβολόγου ἐργασίας, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει ἰδίως τὸν κ. Ίακωβίδην. Εἶνε αὐτὸ ἓνα προσὸν τὸ ὁποῖον, ἂν δὲν συναρπάξῃ τὴν ψυχὴν, προκαλεῖ ὅμως τὸν θαυμασμόν μὲ τὴν τελειότητα τοῦ σχεδίου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ καλλιτέχνης ἠμπορεῖ ἀδιστάτως νὰ ὀνομασθῇ διδάσκαλος.

Κλεονίκη Ἀσπριώτου

Ἡ κυρία Ἀσπριώτου ἐκδέτει τρίτην φορὰν τώρα εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀπὸ τὰ πρῶτα τῆς ἔργα «Ὁ καλλιτέχνης», «Ἰταλόπαις» καὶ «Παρισινῇ», ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο πρῶτα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «Παναθηναῖα», ἀνεγνωρίσαμεν τὸ ἰσχυρὸν τῆς τάλαντος. Ἡ ἐπὶ ἐν ἔτος διαμονὴ τῆς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἔκθεσις νέων τῆς ἔργων εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων» δὲν ἐδικαίωσε τελείως τὴν ἰδέαν ἡ ὁποία εἶχε σχηματισθῇ. Τὰ ἔργα ἐκεῖνα μᾶς ἔδειξαν κάποια ἀδυναμία, μερικὰ εἰς τὴν σύνθεσιν, ἄλλα εἰς τὸ χρῶμα. Πρέπει ὅμως ν' ἀναγνωρίσωμεν ὑπὲρ τῆς ζωγράφου τὴν ἐλαφρυτικὴν περίστασιν ὅτι εἰργάσθη ἐσπενσμένως διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς παραγγελίας ποῦ εἶχε ἀναλάβει ἐδῶ. Καὶ εἰς ἔργα βιαστικά δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ οὔτε ἔμπνευσις οὔτε τελειότης ἐργασίας. Ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἐκθεσιν ἐκεῖνην, ἐπεριμέναμεν νέα ἔργα τῆς κ. Ἀσπριώτου διὰ νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν ἀρχικὴν μας ἰδέαν. Καὶ ἰδοὺ τώρα ποῦ μᾶς ἱκανοποιεῖ πληρέστατα μὲ τὰς εἰκόνας ποῦ ἔστειλε ἀπὸ

τὸ Παρίσι εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Παρινασσού.

Μία «Προσωπογραφία» γυναικὸς «Ἡ ἀνάγνωσις» καὶ «Ἡ μουσικὸς» ἀποτελοῦν τρία φωτεινὰ καὶ ζηλευτὰ δείγματα τῆς ἰσχυρᾶς τέχνης τῆς κυρίας Ἀσπριώτου. Μὲ ἀληθινὴν ἀγάπην ἐπλασε, σὰν ἀπὸ πηλόν, ὑγρὸν ἀκόμη, ἀπαλώτατα τὸ πρόσωπον αὐτό, καὶ μὲ τὰ σκοτεινὰ χρώματα, τὰ ὁποῖα ἰδιαίτερος προτιμᾷ ἡ καλλιτέχνης, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἡξεῦρει νὰ διδῇ ἓνα ἐπίσης σκοτεινὸν φῶς, ἀπέδωκε μιὰν ὥραϊαν κεφαλὴν, βυθισμένην εἰς τὸ πένθος μιᾶς σκέψεως, καὶ συγχρόνως εἰς τὸν ἀπομακρυσμένον καὶ σβυσμένον ὁρίζοντα ἀγνώστου ὀνείρου. Εἰς τὰ ἔργα τῆς κυρίας Ἀσπριώτου ὑπάρχει πάντοτε ἓνας κόσμος κρυμμένος, ἀποκαλυπτόμενος σιγὰ - σιγὰ εἰς τὰ μάτια μας μὲ τὸ ἐσωτερικὸν φῶς ποῦ χαρίζει εἰς αὐτά. Προσπαθεῖ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα ζωγραφίζει, ν' ἀνακαλύψῃ τὸ κυριεῖον σ' αἰσθημα τῆς ζωῆς τοῦ μοντέλου τῆς. Τὴν εἶδαμεν ἐργαζομένην ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς μιὰν προσωπογραφίαν. Ἡ ὁμοιότης ἦτο τελεία καὶ ὅμως ἐδίσταζε νὰ βάλλῃ τὴν ὑπογραφὴν τῆς· κατὰ τὴν ἐκροτοῦσε. Ὅταν ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας εἶδαμεν καὶ πάλιν τὴν ἰδίαν εἰκόνα, ἦτον ἀγνώριστος· ἀπὸ μιὰν συνομιλίαν κάπως ζωηρὰν τοῦ μοντέλου τῆς, ἠμπόρεσε νὰ εἰσδύσῃ ἡ ζωγράφος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ, καὶ ἡ εἰκὼν ἐξωντάνευσε καὶ ἐδιαβάσαμεν ἐπάνω εἰς τὸ φαινομενικῶς ἀπαθὲς πρόσωπον τὸ συναίσθημα τῆς ζωῆς ποῦ ἐζητοῦσαμεν εἰς μάτην ἕως τότε.

Εἰς τὴν «Ἀνάγνωσιν» - ἓνα κοριτσάκι σκυμμένον ποῦ διαβάζει - αἰσθανόμεθα μιὰν ἰδιαίτεραν ἀπόλαυσιν. Ὅλα σκοτεινὰ καὶ ἐδῶ. Τὸ βάθος, τὰ φορέματα τῆς μικρᾶς, τὰ μαλλιά τῆς. Μία ἁρμονία ἡρεμίας καὶ προσοχῆς χυμένη εἰς ὅλην τὴν εἰκόνα. Καὶ τὸ φῶς, ποῦ ἔρχεται ἀπ' ἔξω καὶ πέφτει ἐπάνω εἰς τὰ φορέματα καὶ εἰς τὸ βιβλίον, καὶ αὐτὸ φαιόν, ἁρμονισμένον μὲ τὴν γενικὴν ἰδέαν τῆς εἰκόνης. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ βαθεῖς τόνοι, οἱ μόλις διακρινόμενοι, ἐνέχουν πολὺν θάλγητρον δι' ἓνα μάτι ποῦ σκέπτεται καὶ δὲν βλέπει μόνον.

Ἀπὸ τὴν «Μουσικόν» τῆς - τὸ ἔργον αὐτὸ εἶνε ἡμιτέλες - ἀποφέρομεν τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἁρμονίας, ἡ ὁποία ἀποδίδεται πληρέστατα μὲ τὰς ἀπλὰς γραμμὰς αἱ ὁποῖαι κατεβαίνουν κατὰ μήκος τοῦ σώματος τῆς μουσικοῦ. Εἶναι αἱ γραμμὰι αὐταὶ οἱ τόνοι οἱ μουσικοὶ, οἱ ὁποῖοι χύνονται ἀπὸ τὸ βιολὶ καὶ σχηματίζουν μαζὶ μὲ τὸ σῶμα τῆς μουσικοῦ τὴν ζωντανήν

εικόνα της αρμονίας του απείρου, που μόνον ή μουσική, ή φευγαλέα, ή κατ' ἐξοχήν αὔλος καὶ πνευματική, ἡμπορεῖ νὰ ζωγραφίσῃ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας.

KIMON ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Υ. Γ. Εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος θὰ δώσωμεν εἰκόνας τῆς Ἐκθέσεως.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΜΟΣΧΑΣ

Εγκαινιάζων τὴν σειρὰν αὐτὴν ἐπιστολῶν ἐκ Ρωσσίας, θεωρῶ περιττὸν νὰ κάμω λόγον περὶ τῆς ὑπερόχου θέσεως τὴν ὁποίαν σήμερον κατέχει ἡ ρωσικὴ ἰδέα ἐν τῇ παγκοσμίῳ προόδῳ, ἐν τῷ παγκοσμίῳ πολιτισμῷ. Τὰ ὀνόματα τοῦ Λέοντος Τολστόϊ, τῶν καθηγητῶν Κοβαλιέβσκι καὶ Μεσνικὸφ (καὶ τῶν δύο εἰς τὸ Παρίσι) ὁλοκλήρου πλειάδος λογογράφων Α. Τσέχωφ, Μ. Γόρκυ, Β. Κορολέγκο, προσεχόντος τοῦ Λεων. Ἀνδρέϊεφ, — εἶνε γνωστὰ εἰς ὅλους τοὺς ἀναγινώσκοντας. Ἀφ' ἐτέρου ὅμως δὲν ἡμπορῶ νὰ μὴ ἐξάρω τὸ κάπως παράδοξον ἐξ ἄλλης ἀπόψεως γεγονὸς τοῦ παρατηρουμένου διφυοῦς φαινομένου. Καθ' ὃν χρόνον εἰς τὰς μᾶλλον ἀνεπτυγμένας σφαίρας ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις λαμβάνει κολοσσιαίας διαστάσεις καὶ ὁ πολιτισμός, ἂν δὲν ὑπερέβῃ, ὅπωςδὴποτε ὅμως συμβαδίζει μετὰ τὸν πολιτισμὸν τῆς Εὐρώπης, εἰς τὰς κατωτέρας καὶ δυστυχῶς ἐπικρατεστέρας σφαίρας κυριαρχεῖ πάντοτε τὸ σκότος, ἡ μαύρη ἀτελείωτος νύξ τῆς ἀγραμματοσύνης, τῆς σκαιότητος τῶν ἡθῶν, τῆς ἐλλείψεως ἐκπαιδεύσεως, πραγματικὸν Κράτος τοῦ ζόφου, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου μόλις ἐσχάτως ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη ἐλάχιστον, ἀμυδρὸν φῶς.

Διαμένων εἰς τὴν Μόσχαν, τὴν χρυσοκόρυφον πρωτεύουσαν τῶν ρωσικῶν πόλεων, ἡ ὁποία εἶναι σήμερον τὸ πνευματικὸν καὶ διανοητικὸν κέντρον τῆς Ρωσσίας, ἐλπίζω, κρατῶν τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» ἐνημέρους τῆς μοσχοβιτικῆς ζωῆς, νὰ γνωρίσω συγχρόνως εἰς αὐτοὺς τὴν πραγματικὴν ζωὴν τῆς ἀπεράντου αὐτῆς χώρας, περὶ τῆς ὁποίας δυστυχῶς, κρίνων ἐκ τῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισα ἐκ τῆς τελευταίας ἐν Ἑλλάδι διαμονῆς μου, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν συμπτωμάτων μου ἔχει ἀόριστον ἰδέαν.

Ἀρχίζω μετὰ τὸ θέατρον. Δικαίως ὁ Μοσχοβίτης αὐτοκαλεῖται ἄνθρωπος τοῦ θεάτρου· μό-

νον οἱ πραγματικοί, οἱ σοβαροὶ αὐτοὶ ἐρασταὶ τῆς θεατρικῆς τέχνης, μόνον ἡ ὑπερόχως ἀνεπτυγμένη ὑπὸ αἰσθητικὴν ἔποψιν πόλις * εἶναι εἰς θέσιν νὰ συντηρήσῃ δέκα θέατρα: 5 δραματικά, 4 μελοδραματικά καὶ 1 τῶν κωμειδολίων (ἐκτὸς τῶν θεάτρων δι' ἐρασιτέχνας, διὰ συναντίας, τῶν ᾠδῶν, τῶν φιλαρμονικῶν ἑταιριῶν, τῶν ἵπποδρομιῶν, τῶν ποικιλιῶν κ.τ.λ.).

Ἐν Μόσχᾳ ἐργάζονται δέκα θέατρα καὶ ἂν τυχόν θελήσετε νὰ προμηθευθῇτε εἰσιτήριον ὁ λῖγόν πρὸ τῆς ἐνάρεως τῆς παραστάσεως, κινδυνεύετε νὰ ἀντιμετωπίσετε τὴν κλειστὴν θυρίδα τοῦ ταμείου τοῦ θεάτρου μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «Τὰ εἰσιτήρια ἐξηντλήθησαν», ἐνῶ εἰς διάφορα θέατρα κατὰ τὴν ἰδίαν ἐσπέραν συμβαίνει νὰ παίζεται τὸ ἴδιον ἔργον.

Ἐὰν κρίνῃ κανεὶς ἐκ τῶν κατ' ἔτος γενομένων πάντοτε νέων θεατρικῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ ἀγάπη τῶν Μοσχοβιτῶν πρὸς τὸ θέατρον ὁλοῦν ἀυξάνει.

Ἐφέτος λόγον χάριν, ἔχομεν τρεῖς νέας θεατρικὰς ἐπιχειρήσεις: δύο μελοδραματικὰς καὶ μίαν δραματικὴν. Πῶς θὰ διανύσουν τὴν θεατρικὴν περιόδον των, θὰ τὸ δείξῃ τὸ μέλλον· αἱ ἐργασίαι των, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, πηγαίνουν λαμπρά.

Συνήθως τὴν θεατρικὴν περίοδον ἀνοίγουν τὸ Μέγα (μελόδραμα καὶ κατὰ Κυριακὴν μπαλέτο), τὸ Μικρὸν (δράμα) καὶ τὸ Νέον (δράμα καὶ μελόδραμα κατὰ προτίμησιν εἰς τὸ θέατρον τοῦτο παίζουν νέοι ἡθοποιοὶ τοῦ δημοσίου θιάσου). Πρὸς τὸ παρὸν ὅμως δὲν ἔδωσαν τίποτε ἄξιον λόγου ἔργον. Εἰς τὸ Μέγα τὰ συνειδησμένα πάντοτε τὸν Φάουστ, τοὺς Οὐγενότους, τὴν Κάρμεν, τὸν Ραψῶδον ἐκ τῶν ξένων, καὶ μερικὰ ρωσικὰ τοῦ περυσικοῦ δραματολογίου, Τσαϊκόβσκι, Ρουβινστεῖν, Ρήμσκι-Κορσάκοφ, Γλίνκα κλπ. Αἱ πρῶται μάλιστα παραστάσεις συνδρομητῶν, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται πάντοτε ἐνδιαφέρουσαι, ἦσαν ἀρκετὰ ψυχραὶ ἔνεκα τῆς ἀπουσίας, ἐν ἀρχῇ τῆς θεατρικῆς περιόδου, τῶν λατρευτῶν ἀπὸ τοὺς Μοσχοβίτας ἀοιδῶν (κυρίως ὅμως κυριῶν) τοῦ βαρυτόνου Σαλιανίν, ὅστις ἤγειρε τόσον θόρυβον ὅταν ἔψαλεν εἰς τὴν «Σκάλαν» τοῦ Μιλάνου καὶ τοῦ ὑψιφώνου Σομπίνκοφ. Μετὰ τὸν ἐρχομὸν των ἐδόθη κάποια ζωὴ, τὸ ταμεῖον τοῦ θεάτρου ἐπολιορκήθη καὶ ὅλοι ἐπερίμεναν

* Μετὰ πληθυσμὸν 1,200,000 κατοίκων, πρῶτα τὸ ὁποῖον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Λονδίνον, τὸ Βερολῖνον καὶ τοὺς Παρισίους εἶναι πολὺ ὀλίγον.

μετὰ ἀνυπομονησίαν τὸ πρῶτον νέον ἔργον τῆς περιόδου, τὸ νέον μελόδραμα τοῦ διακεκριμένου ρώσσου μουσουργοῦ Γρετσανίνοφ «Δομπρίνια Νικήτις», ἡ ὑπόθεσις τοῦ ὁποίου ἐλήφθη ἐκ ρωσικοῦ μυθικοῦ ἔπους. Ἐπέστη τέλος ἡ ἐσπέρα τῆς πρώτης παραστάσεως καὶ τὸ μελόδραμα δὲν ἔκαμε καμμίαν ἐντύπωσιν, μολοντί ἐξακολουθεῖ νὰ κάμνῃ καλὰς εἰσπράξεις χάρις εἰς τὴν συμμετοχὴν τοῦ Σαλιανίν.

Ἡ αὐτὴ ἀνία — βεβαίως διὰ τοὺς σοβαροὺς, τοὺς πραγματικοὺς ἐραστὰς τοῦ θεάτρου — εἰς τὸ Μικρὸν καὶ εἰς τὸ Νέον, ὅπου πρὸς τὸ παρὸν κάμνουν καλὰς εἰσπράξεις μόνον τὰ ἔργα τοῦ ἀθανάτου ρώσσου δραματοῦργοῦ Ὁστρόφσκι καὶ δύο νεοφανῆ ἔργα, εἰς τὸ Μικρὸν «Τὸ ἔργον τῆς ζωῆς» ἐν ᾧ παρίσταται ὁ ἀγὼν τοῦ ἀνεπτυγμένου κόσμου πρὸς τὴν ἀμάθειαν τῶν χωρικῶν — τὸ ἔργον εἶναι τοῦ νεαροῦ συγγραφέως καὶ δραματοῦργοῦ Ν. Τιμκόφσκι, — καὶ εἰς τὸ Νέον «Τὸ ἀκαρπὸν ἀνθός» τῆς συγγραφέως Περστάννοφ. Ἡ ἀξία καὶ τῶν δύο τούτων ἔργων δὲν εἶνε μεγάλη· παρόμοια κατ' ἔτος γράφονται καὶ παίζονται ἐν Ρωσίᾳ κατὰ δεκάδας. Κάποια ζωὴ ὑπάρχει εἰς τὰ ἰδιωτικὰ θέατρα τοῦ μελοδράματος, δύο τῶν ὁποίων τὸ Ἐρμιτάζ καὶ τὸ Ρωσσικὸν ἀρκετὰ ἐξεδήλωσαν τὸ πρόγραμμά των· καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο περιορίζονται πρὸς τὸ παρὸν εἰς ξένα γνωστὰ ἤδη μελοδράματα· τὰ δύο αὐτὰ θέατρα συναγωνιζόμενα τὸ μὲν πρῶτον διὰ τοῦ ρεαλισμοῦ τὸ δὲ δεύτερον διὰ τῆς προσκλήσεως εἰς τὸν θίασον γνωστῶν ἐν Ρωσίᾳ καλλιτεχνικῶν ὀνομάτων, κατώρθωσαν καὶ τὰ δύο νὰ καθαρίσουν τὴν ἀτμοσφαιρὰν των, μετὰ τὴν σειρὰν νέων ἔργων ἐξ ὧν ἐπαίχθησαν ἤδη ὁ «Βέρθερος» τοῦ Μασσενέ καὶ ὁ «Νέρων» τοῦ Ρουβινστεῖν. Ὁ «Βέρθερος» εἶχε μεγάλην ἐπιτυχίαν μ' ὅλον τὸν κάπως πενιχρὸν ὑπὸ μουσικὴν ἔποψιν διάκοσμον αὐτοῦ εἰς τὸ Ἐρμιτάζ· ὁ «Νέρων» δοθεὶς εἰς τὰ λοιπὰ τρία ἰδιωτικὰ θέατρα — δὲν ἡμύρεσε νὰ σταθῇ. Εἶδα τὸ ἔργον τοῦτο κατὰ τὴν τρίτην παράστασιν εἰς τὸ θέατρον «Ἀκουάριον», τὸ ὁποῖον ἤρχισε πρὸ τινῶν ἡμερῶν. Μέχρι τοῦδε ἐπαίχθησαν εἰς αὐτὸ μόνον ἡ «Αἶδα» ἐκ τῶν νέων δὲ δύο μικρὰ μελοδράματα τοῦ Rebikoff: «Ἐν καταγίδι» καὶ «Τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων» καὶ ὁ «Νέρων». Τὸ μελόδραμα τοῦτο ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ρουβινστεῖν διὰ τὸ Μελόδραμα τῶν Παρισίων, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ θανάτου τοῦ διασήμου μουσουργοῦ, ἐπαίχθη πρώτην φορὰν τώρα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Μόσχᾳ «Ἀκουαρίου». Ἡ ὑπό-

θεσις τοῦ ἔργου εἶναι ἀπὸ τὰς ἀτυχεστέρας τοῦ συνθέτου. Ἐργον μεγαλοπρεποῦς συλλήψεως, μετὰ πρόθεσιν νὰ ἐκφράσῃ εἰς ἤχους ὅλην τὴν θνελλώδη, τὴν πλήρη παθῶν, ἐποχὴν τῆς Ρώμης ἐπὶ Νέρωνος — εἶναι σὰν στριμωγμένον, τσαλακωμένον νομίζεις ὅτι ὁ ποιητής, αἰσθάνεται ἑαυτὸν μηδαμινὸν ἀπέναντι τοῦ μεγαλείου τοῦ θέματος καὶ ὅτι ἐκ τοῦ συναισθήματος τούτου παρήχθη ἐν ἔργον ὠχρὸν, τετριμμένον· εἰς πᾶν μουσικὸν μέλος, εἰς κάθε τάκτι παρατηρεῖται κατὰ τὸ ὁποῖον ἤκουσε κανεὶς πρὸ πολλοῦ, κατὰ τὸ πολλοῦ γνωστόν. Ὑπάρχουν ὅμως δύο τρεῖς ἄριαι καὶ ἡ καλλιτέρα ἐξ αὐτῶν εἶνε ἡ στροφή τοῦ Νέρωνος πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς τῆς Ρώμης.

Τὸ ὑπὸ παραστατικὴν ἔποψιν μεγαλοπρεπὲς-στατον ἀλλ' ὑπολειφθὲν ὑπὸ ἔποψιν πρωτευουσῶν φωνῶν ἔργον προσεῖλκεν κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν κόσμον πολὺν, ὅστις ὅμως μετὰ τὴν τετάρτην ἐκ τῶν ἐπὶ εἰκόνων τοῦ ἔργου ὁλόκληρος σχεδὸν ἀπεχώρησε τοῦ θεάτρου.

Ὁ Rebikoff, νέος ἀκόμη μουσουργός, ἐσπούδασε μουσικὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἀκολουθήσας τοὺς νέους δρόμους τῆς τέχνης ἔγραψε μικρὰ τινα ἔργα, ἐπιμένων εἰς τὴν νέαν ταύτην τάσιν. Ὡς γνωστόν, τὸ μᾶλλον διακριτικὸν γνώρισμα τῆς «νέας τέχνης» εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀτομικοῦ καὶ συνεπῶς ἡ περιφρόνησις πρὸς τοὺς οἰονεὶ νομιμοποιημένους καλλιτεχνικοὺς τύπους (formes).

Ἡ μουσικὴ εἶνε ἡ γλῶσσα τῶν αἰσθημάτων· λέγει ὁ Rebikoff· τὰ δὲ αἰσθήματά μας στεροῦνται προθεσπισμένων τύπων καὶ καταλήξεων· συνεπῶς ταῦτα πρέπει νὰ τὰ μεταδώσῃ ἡ μουσική. Τὴν θεωρίαν ταύτην πρεσβεύων ὁ Rebikoff γράφει σειρὰν ἔργων («Μελομιμική», «Μουσικοψυχολογικὰς εἰκόνας») εἰς τὰ ὁποῖα διαρκῶς ταλαντεύεται καὶ παραβαίνει τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῶν τύπων τῆς μουσικῆς μορφώσεως: τὴν ρυθμικὴν συμμετρίαν, τὰς περὶ τονικῆς γνώσεις, τὸν ρυθμὸν (cadence) κτλ. Πρωτότυπος μουσική, μετὰ φρικωδῶν ἐνίοτε διὰ τὸ ἀσυνήθιστον αὐτὴ παρατόνων μεταπτώσεων, ἀπτόμοι καταλήξεις τῶν μερῶν, ὅλα ταῦτα προσδίδουν εἰς τὰ μελοδράματά του κατὰ τι δροσερόν, συναρπάζον, νέον. Ἐπίσης πρωτότυποι εἶνε καὶ αἱ ὑποθέσεις. «Τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων» ἐλήφθη ἐν μέρει ἀπὸ τὸν μέγαν συγγραφέα Δοστογιέφσκι καὶ ἐν μέρει ἀπὸ τὸν γνωστὸν δανὸν συγγραφέα τῶν Παραμυθιῶν Ἀνδερσεν «Ἡ

κόρη με τὰ σπύρτα». Τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, εἰς ἔρημον ὁδόν, κόρη ὀρφανὴ εἰς μάτην ζητεῖ ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν διαβατῶν παρακαλεῖ τὴν ἀποθανοῦσαν μητέρα τῆς νὰ τὴν παραλάβῃ πλησίον τῆς. Εἰς τὴν γειτονικὴν οἰκίαν ἀνάπτουν τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων τὸ ὁποῖον καμαρώνει ἡ ἐπαῖτις ἀπὸ τὸ παράθυρον. Ἐξηντημένη ἀπὸ τὴν πείναν καὶ τὸ ψῆχος ἡ κορασὶς ἀποκοιμᾶται... καὶ ἰδοὺ αὐτὴ κάθηται μετὰ τὸ βασιλόπουλον μέσα εἰς μεγαλοπρεπὴ αἶθουσαν, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας εἶνε στημένον πολυτελέστατον δένδρον τῶν Χριστουγέννων. ὁμιλος δὲ παιδιῶν χορεύει ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ βάλς ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἤκουεν ἀπὸ τὸ παράθυρον διέρχονται ὀρχούμενοι παλιάτσοι καὶ κινεζικαὶ πλαγγόνες... Ἐμφανίζεται τὸ φάντασμα τῆς μητρός τῆς ἡ κόρη ὁρμᾷ πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν ἱκετεύει νὰ τὴν πάρῃ μαζί τῆς. Τὸ δένδρον μεταβάλλεται εἰς ὑψηλὴν κλίμακα ἄγουσαν πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ γεμάτην ἀπὸ ἀγγέλους. Ἡ μητέρα μετὰ τὴν κόρην ἀναβαίνουν τὴν κλίμακα. Ὅλη ἡ σκηνὴ πληροῦται ἀπὸ νέφη καὶ ἅμα διαλυθοῦν, παρουσιάζεται ἐκ νέου ἡ ὁδός, τὴν νύκτα, μετὰ χιονοθύελλαν. Ἡ κόρη ἐπάγωσε. Τὸ δένδρον δὲν φαίνεται ἀπὸ τὸ παράθυρον. Τὸ μελόδραμα διακόπτεται δι' ἀποτόμου παραφρονήσεως συγχορδίας.

Δὲν εἶνε τῶν ἀσύνηθες θέμα διὰ μελόδραμα; Πεῖνα, φτώχεια ἡ πείνα πεζότατον καὶ εὐτελέστατον θέμα, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ μελοποιὸς ἠμποροῦσε νὰ περιπέσῃ εἰς θρηνώδη αἰσθηματικότητα, τὴν ὁποίαν ὅμως κατῴρθωσε νὰ διαφύγῃ. Τὸ μελόδραμα προξενεῖ πολὺ ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν, ἥτις, ἀτυχῶς, καταστρέφεται, διότι αἱ τέσσαρες εἰκόνες ἐκτελοῦνται ὅχι μετὰ ἀνοικτὴν αὐλαίαν, ὅπως τὸ θέλει ὁ μουσουργός, ἀλλὰ χωριστὰ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην... διὰ διαφορῶν διαφημιστικῶν εἰδοποιήσεων μετὰ τὰς ὁποίας κοσμεῖται ἡ αὐλαία.

Τὸ δεύτερον μελόδραμα τοῦ Ρεμπικὸφ «Ἐν καταιγίδι» ἔχει μικροτέραν ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀξίαν, καὶ τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἐγγράφη πρὸ δεκαετίας ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τοῦ γνωστοῦ διηγήματος τοῦ Κορολέγκο «Τὸ δάσος βογγᾷ» καὶ ἀπεικονίζει τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν ἐν ὥρᾳ καταιγίδος.

Ἐκτὸς τῶν δύο Αὐτοκρατορικῶν θεάτρων ὑπάρχουν ἐν Μόσχᾳ τρία ἀκόμη δραματικά, τὸ «Καλλιτεχνικόν», τὸ «Κόρως» καὶ τὸ «Διεθνές». Περὶ τοῦ «Καλλιτεχνικοῦ» θεάτρου, σκέπτο-

μαι εἰδικῶς νὰ γράψω εἰς προσεχῇ μου ἐπιστολήν· ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀναφέρω μόνον, ὅτι τὸ πρῶτον δοθὲν εἰς αὐτὸ νέον ἔργον τοῦ Σαίξπηρ «Ἰούλιος Καῖσαρ» εἶχε μεγίστην ἐπιτυχίαν. ἐπαίχθη δὲ εἴκοσι φορὰς μετὰ πληρῆ αἰθουσαν. Τώρα μελετᾶται τὸ νέον ἔργον τοῦ Τσέχοφ «Ὁ βυσσινόκηπος», τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ὁποίου κατῴρθωσα νὰ μάθω χάρις εἰς γνωστήν μου καλλιτέχνιδαν. Ὁ μῦθος, — ὡς συμβαίνει πάντοτε παρὰ τῷ Τσέχοφ — δὲν παίζει τὸν πρῶτον ρόλον καὶ συνίσταται εἰς τὴν μετάβασιν ἀρχαίου κτήματος εὐγενοῦς εἰς χεῖρας ἐπιτηδείου καὶ φαῦλου ἐμπόρου. Ἡ νίκη τῆς φάυλης πρακτικότητος κατὰ τῆς ἀπερισκέπτου καὶ ἀφρόντιδος σχέσεως πρὸς τὴν ζωὴν.

Τὸ θέμα ἀληθῶς δὲν εἶνε νέον, ἀλλ' ὁποία ποιητικὴ μεταλλαγὴ!

Κτήμα πανάρχαιον, μετὰ οἰκίαν, μετὰ ἀρχαίαν ἐπίπλωσιν καὶ ὑπηρετάς 85ετεῖς καὶ μετὰ θανάσιον βυσσινόκηπον.

Κατὰ τὴν πρώτην πράξιν ὁ τεράστιος οὗτος βυσσινόκηπος ἀνθισμένος, ἡλιόλουστος, φαίνεται ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς αἰθούσης. Ἀναμένουν τὴν ἑξ' Εὐρώπης ἐπάνοδον τῆς οἰκοδεσποίνης — Ρανέβσκαγιας — ἡ ὁποία εἶνε τὸ κύριον πρόσωπον, ἡ ἡρωὶς τοῦ δράματος, νέος γυναικεῖος τύπος τοῦ συγγραφέως. Ἀφροντίς, ἀνύποπτος, δὲν βλέπει τὰ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς συσσωρευόμενα νέφη καὶ μετὰ ἐν πληγμᾷ σφύρας εἰς τὸ δημοπρατήριον εὐρέθη μετὰ τὴν οἰκογένειάν τῆς εἰς τοὺς δρόμους. Δὲν εἶνε νέα. Εἶνε τεσσαρακονταετῆς περίπου. Ἐχει ἐγκαταλείψει πρὸ πολλοῦ τὸν ἄνδρα τῆς καὶ συνέδεσε σχέσεις μετὰ Γάλλον τινὰ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου μετέβη μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς Ἄννας. Κάπου εἶχε γνωρίσει τὸν φάυλον Λοπάχιν, ὁ πατὴρ τοῦ ὁποίου ἦτο ἀπλοῦς μουζικός, αὐτὸς δὲ εἶνε μισοανεπτυγμένος καὶ ἔχει καὶ φιλοδοξίας. Εἶνε σὰν ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ καὶ θεωρεῖται μάλιστα ἐπίδοξος γαμβρὸς τῆς ψυχοκόρης τῆς Ρανέβσκαγιας — Βάριας. Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα πρόσωπα. Ἡ κόρη τῆς Ρανέβσκαγιας Ἄνια νεαρὰ ὑπαρξίς, ἀπηυδημένη ἀπὸ τὸν βίον τῆς μητρός τῆς, ἀπὸ τὸ Παρίσι, καὶ ἡ ὁποία διψᾷ νέον τι, ἰσχυρόν, ὥραϊον. Ὁ φοιτητὴς Τροφίμοφ «αἰώνιος φοιτητὴς» ἕως τριάντα ἐτῶν, ἀνοικτόκαρδος, μετὰ σαφὴ θεωρίαν τοῦ κόσμου, ὁ ἀδελφὸς τῆς Ρανέβσκαγιας Τσάνεφ, ἓνα μεγάλο παιδί, χρεωκόπος τῆς ζωῆς. Ἡ οἰκοδιδάσκαλος Καρλόττα Ἰβάνοβνα μετὰ πρῶτον ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν συμφορὰν τοῦ πλουσίου ὁ γραμματεὺς Ἐπιδόκωφ,

ἀχαίρευτος καὶ φιλόσοφος, τὸν ὁποῖον δὲν ἐννοοῦν οὔτε οἱ ἄλλοι οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος... σειρὰ δολόκληρος ἀληθῶς ἀνθρωπίνων τύπων, σφριγώντων ἀπὸ ζωῆν καὶ πνεῦμα.

Ἡ δευτέρα πράξις — ἔρημος, ἐγκαταλελειμένη γωνία χωριοῦ — ἄλλοτε νεκροταφεῖον, μετὰ ναῖσκον, μετὰ λείψανα ἐπιταφίων πλακῶν. Ἀμφιλύκη. Ἐδῶ ἀρέσκονται νὰ ἔρχονται οἱ κάτοικοι τῆς παλαιᾶς οἰκίας νὰ ὁμιλήσουν διὰ τὸν καὶμὸν τῶν, διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δι' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀλονὲν ἐπέρχεται καὶ τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζουν πῶς ἢ δὲν θέλουν ν' ἀποφύγουν. Ἀδιάφορον ὡς ἔλθῃ. Καὶ ἐπέρχεται. Ἡ σκηνὴ μεταφέρεται εἰς τὴν πόλιν. Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν πρόκειται νὰ γίνῃ ἡ δημοπρασία. Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς ἀρχαίας οἰκίας μετὰ τὸν βυσσινόκηπον μετεκομίσθησαν εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Καὶ ὑπὸ τοὺς ἐλαφροὺς ἤχους ὀρχήστρας, ἐπέρχεται ἡ διάθεσις εἰς τοὺς ἀφρόντιδας τούτους ἀνθρώπους νὰ διασκεδάσουν. Ὅχι ἀπὸ ἀπελπισίαν, ἀλλὰ ἀπλοσύτητα: διατί νὰ μὴ διασκεδάσουν; Καὶ γελοῦν καὶ χορεύουν. Εἰσέρχεται ὁ Τσάγεφ καὶ ὁ Λοπάχιν. Ὁ χορὸς καὶ οἱ γέλωτες καταπαύουν.

— Ἐπώληθη.

Δὲν ὑπάρχει πλέον ὁ βυσσινόκηπος.

— Καὶ ποῖος τὸν ἠγόρασε;

— Ἐγώ — ἀποκρίνεται αὐθαδῶς καὶ κάπως ταραγμένος ὁ Λοπάχιν.

Θλίψις ἀλγεινοτάτη σφίγγει τὴν καρδίαν.

Καὶ πάλιν ἡ ἀρχαία οἰκία. Τὰ δωμάτια ἐρημώθησαν. Κλεισμένα τὰ κιβώτια.

Ὅπισθεν τῶν παραθύρων ὁ ἀνυπόμονος Λοπάχιν κόπτεται τὰ δένδρα τοῦ κήπου. Ἐν τούτοις ὡς ἀποχαιρετισμὸν παραθέτει σαμπάνιαν.

Κλαίουν σιγαλὰ τὰ μεγάλα παιδιά, ὁ Τσάγεφ καὶ ἡ Ρανέβσκαγια. Σὰν ἓνας ὑπόκοφος ἤχος, παράδοξος, ἀνεξήγητος νομίζει κανεὶς ὅτι ἐκόπη μία μεγίστη χορδή. Ἐκόπη μία ζωὴ, ἀρχίζει ἄλλη.

Καλὰ κάμνουν ποῦ κόπτουν τὸν βυσσινόκηπον εἶνε ἄχρηστος πρὸς νέαν πρὸς ἄλλην ζωὴν.

Μήπως τὸ παλαιὸν ἠμπορεῖ νὰ μένῃ μετὰ τὸ νέον; Καιρὸς νὰ φύγουν. Ἡ παλαιὰ οἰκία κενόται. Τώρα θὰ τὸ καρφώσουν μέχρι τοῦ προσεχοῦς ἔαρος. Ἐξέλθετε ὅλοι.

Ἀλλ' ὅταν πλέον τὴν ἐκάρφωσαν, ἔξαφνα ἀκούεται ἀσθενὴς κτύπος εἰς τὴν καρφωμένην θύραν. Ὅπως εἰς τὸ κάλυμμα τοῦ φερέτρου κτυπᾷ χοῦφτα ἀπὸ χῶμα...

— «Μ' ἐξεχάσατε μέσα» προσπαθεῖ νὰ προσφέρῃ δυνατὰ, γεροντικὴ ἐξησθενημένη φωνή. Εἰς τὸ καρφωμένον σπῆτι ἐλησμένησαν γέροντα ἀσθενῆ, 85 ἐτῶν ὑπέρητην.

Ἰδοὺ εἰς γενικὰς γραμμὰς ἡ ὑπόθεσις τοῦ «Βυσσινόκηπου». Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καίτοι ὁ Τσέχοφ ἀπομένει ὁ ἴδιος ὁποῖος εἶνε, ἐν τούτοις σαφέστερον ἐδῶ παρὰ εἰς τὰ προηγούμενα ἔργα του διαφαίνεται ὁ συμβολιστής.

Τὸ ἔργον θὰ παιχθῇ περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου. Τὸ πρόσωπον τῆς Ρανέβσκαγιας θὰ παίξῃ ἡ σύζυγος τοῦ Α. Τσέχοφ, ἡθοιοπὸς τοῦ Καλλιτεχνικοῦ θεάτρου κ. Ο. Λ. Κνήππερ.

Τὴν ἀνοίξιν θὰ παιχθῇ νέον ἔργον τοῦ Μαξιμί Γόρκυ, ἡ ὑπόθεσις τοῦ ὁποίου εἶνε ἄγνωστος.

Τὸ Θέατρον Κόρως συχναζόμενον ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν μεσαιάν τάξιν, ρυθμίζει τὸ δρομιολόγιόν του πρὸς τὰς τάξεις καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ του, ὡς ἐκ τούτου παρέχει εἰς αὐτὸ κυρίως αἰσθηματικὰ νέα ἔργα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δραματολογίου, φάρσας καὶ ἐλαφρὰς κωμωδίας, ἐνίοτε μετασχηματισμένα, κάποτε σοβαρὰ ἀλλ' οὐχ ἥττον αἰσθηματικὰ ἔργα ρώσων δευτερευούσης ἀξίας δραματοργῶν.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ «Κόρως» ἔδωκε μόνον τὸ τόσον θόρυβον προξενήσαν, διὰ τὸ ἐγεγρῆν σκάνδαλον τῆς λαθραίας μεταφράσεως — ἔργον τοῦ Ὀκταβίου Μιρμπά — «Les affaires sont les affaires» καὶ ἄλλα τινὰ ἀσημαντὰ ἔργα γερμανῶν καὶ γάλλων συγγραφέων.

Τὸ «Διεθνές» δὲν διαφέρει πολὺ. Ἐκτὸς μελοδραμάτων τινῶν καὶ δραματικῶν ἔργων ἀπὸ τὸ δραματολόγιον τοῦ «Κόρως» τίποτε ἄλλο δὲν ἔδωκε.

Περαιτῶν τὴν ἐπιθεώρησίν μου τῶν θεάτρων τῆς Μόσχας ἀνάγκη νὰ ἀναφέρω καὶ περὶ τῶν παραστάσεων τοῦ πρεσβυτέρου Κοχλέν μετὰ τοῦ θιάσου του, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εἰς σχεδὸν κενὸν θέατρον. Τοῦτο ἀποδίδω ἐν μέρει εἰς τὴν μετρίαν ἀξίαν τοῦ θιάσου του, καὶ ἐν μέρει εἰς τὴν κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐναρξίν τῶν παραστάσεων τοῦ «Καλλιτεχνικοῦ θεάτρου».

Περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου ἀναμένεται ὁ Μετερχιζ μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ θιάσου του.

Ἡ περίοδος τῶν συναυλιῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἤρχισεν ἀκόμη ἐδῶ, καίτοι ἐδόθησαν ἤδη μερικαὶ συναυλίαι, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ τῆς γνωστῆς κλειδοκυμβαλιστοῦ Πάουλας Σάλιτ. Συμπληρωθεῖς δεκαετίας ἀπὸ τοῦ

θανάτου τοῦ μεγάλου ρώσσου μουσουργοῦ Π. Τσαϊκόφσκι, τὴν ἐσπέραν τῆς 25 Ὀκτωβρίου ἐδόθησαν συναυλίας τινὲς ἀποκλειστικῶς μὲ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἔργων του· ἡ μεγαλοπρεπεστέρα καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἐξ αὐτῶν ἐδόθη εἰς τὸ Ὁδεῖον τῆς Μόσχας ἀνώτερον μουσικὸν ἴδρυμα ἢ Μουσικὴν Ἀκαδημίαν. Αἱ διαστάσεις τῆς ἐπιστολῆς μου, τὴν ὁποίαν μάλιστα πολὺ παρεξέτεινα δὲν μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ νὰ γράψω διὰ τὸν μέγαν μουσουργόν, ἐλπίζω ὅμως ὅτι οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» θέλουν γνωρίσει αὐτὸν προσεχῶς ἐξ ἄρθρου γραφομένου παρ' εἰδικοῦ διὰ τὰ «Παναθηναία».

Πρὸ τινων ἡμερῶν, ὑπὸ τῶν ἀναλαβόντων τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐκδρομὴν τῶν ρώσων φοιτητῶν καθηγητῶν τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πανεπιστημίου ἔγινε δημοσία διάλεξις ἀφορῶσα τὰ κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην. Ὁ πρίγκηψ Τρουμπέτσκιφ ὅστις ὠμίλησεν ἰδίως περὶ τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν περιέγραψε μὲ συμπαιθητικωτάτας λέξεις, ἠνάγκασε παρενθετικῶς τινὰς ἀντιπροσώπους τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς κοινότητος νὰ ἐρυθριάσουν, ὅταν ἀνέγνωσε περικοπὰς ἐκ τῶν δημοσιευθέντων εἰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας μωρῶν μέχοι παραλογισμοῦ ἄρθρων, περὶ τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον δῆθεν εἶχε ἡ καθαρῶς ἐπιστημονικὴ αὕτη ἐκδρομὴ.

Πόσον λυπεῖ τοῦτο τοὺς εἰς τὴν χώραν ταύτην ζῶντας ἡμᾶς Ἕλληνας, ὅταν ἡμιμαθεῖς τινὲς διὰ τῶν μωρῶν ἰδεῶν των γελοτοποιοῦν ἕνα ὁλόκληρον λαόν.

ΜΙΧ. ΛΥΚΙΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Δέγκαν

Τὴν ἔννοιαν τοῦ θοιὰμβου τῆς Ἰσιδώρας Δέγκαν τὴν συλλαμβάνω σκεπτόμενος ὅτι ἐδάμασε τὸ ὑπερῶν ἑλληνικὸν θεάτρον. Ἐδίψασε νὰ χορεύσῃ μέσα εἰς λαόν, καὶ ἄφησεν ἀνοικτὰς τὰς πύλας τοῦ θεάτρον εἰς τὸ λαϊκὸν κῆμα τὸ ὁποῖον κανενὸς δὲν φείδεται, τὸ ὁποῖον χύνεται εἰς τοὺς ὑψηλὰς περιστερεῶνας τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρον ἀρίνον νὰ ἡχῇ παταγωδῶς ἡ εὐθυμία καὶ ἡ ἰνφλουέντσα του. Ὑπερῶν τὸ ὁποῖον ἐφοβήθη ἡ Δοῦζε, ὁ Σουλλύ, ἡ Σάρα, ὑπερῶν τὸ ὁποῖον εἶνε ἔτοιμον νὰ πάρῃ ὅλους τοὺς μεγάλους ὡς ἀστειοὺς καὶ μό-

νον τὸν Μιστριώτην νὰ ἐπευφημῇ ὅταν τοῦ ἀγορεύῃ ἀπὸ τὸ θέτρον, ἄφησε τὴν Δέγκαν ἄδικτον. Δηλαδὴ τὸ διέφυγεν ἡ Δέγκαν. Καὶ ἐκεῖνο τὸ λεπτόν καὶ τὸ ἀσύλληπτον ρίγος τοῦ ρυθμοῦ, τὸ ὁποῖον ἔτρεμε κανεὶς σκεπτόμενος ὅτι ἡμπορεῖ νὰ διακοπῇ ἀπὸ ἕνα αὐθάδη βῆχα, ὁ ποιητικὸς παλμὸς τῆς σαρκὸς τῆς Δέγκαν, ἐπέρασε εἰς ἕνα θάνατον σιωπῆς καὶ προσηλώσεως, μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ τεράστιον κῶτος τοῦ θεάτρον. Ποῖαν ἔννοιαν λοιπὸν ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐπῆρε τὸ ὑπερῶν καὶ ἐδάμασθη; Τὴν ἔννοιαν ποῦ ἐπήραμεν ὅλοι μας, καὶ ποῦ δὲν ἔχει ἐρμηνείαν. Διότι πολλὰ ἐρμηνεύονται, ἀλλ' αἱ ἀποκαλύψεις ὅχι. Αὐταὶ εἶνε κτύπημα εἰς τὸν ὁργανισμόν μας ἀκαριαῖον, τὸ ὁποῖον ἀρίνει πόνον ἢ ἔκστασιν ἢ δὲν ἡξεύρω τί, ἀλλὰ δὲν ἀρίνει καὶ τὴν σκέψιν νὰ τὸ ὀρίσῃ καὶ νὰ τὸ συλλάβῃ. Εἰς τὸ θέατρον ἐπήγαμεν ὅλοι νὰ ἴδωμεν τὴν ποίησιν τῆς μιμικῆς, μὴ ἔχοντες τίποτε ἄλλο ἀπὸ βιβλία σκοπισμένα, ἐκεῖνα τὰ αἰώνια βιβλία ποῦ μᾶς λέγουν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον μίαν μιμικὴν ἀποθανοῦσαν. Μία σὰρξ ἐπέρασεν, ἐρρίγησε, καὶ τὰ βιβλία ἀναφαν ἀπὸ μίαν φλόγα ἀληθείας. Ναί, ὑπῆρχε λοιπὸν καὶ ἀναγεννᾶται παριστάνουσα σχεδὸν ὡς ψυχὴν τῶν αἰσθημάτων τὸ σῶμα, τέχνη σκορπίζουσα μὲ τὸ ρίγος τοῦ ρυθμοῦ τὴν σάρκα εἰς τὸν ἀέρα, τέχνη ποῦ κάμνει πνεῦμα τὸ σῶμα τὸ ὁποῖον οἱ καλόγηροι ἔδειξαν ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὰ τέκνα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς κουρέλι βουτηγμένον εἰς ὅλους τοὺς ρύπους. Τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα ἀπέθανε μᾶζι μὲ τὸ ἀρχαῖον σῶμα, ἀλλὰ τί ἄλλο ἦσαν οἱ παλμοὶ τῆς ἀγαλματινοῦ χορευτορίας προχθές, εἰμὴ ἕνα ὄραμα τοῦ ἀρχαίου σώματος κινουμένου μὲ θεσπεσίαν ἀρμονίαν διὰ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὸν καλογηρισμόν; Καὶ ἦτο ὄραμα ἢ μὴν ἦτο ὑπόσχεσις; Ἦτο ἀλήθεια ἢ μὴν ἦτο ἕνας ἀπατῶν φωσφορισμὸς ἐπάνω εἰς τὸ ἀπέραντον νεκροταφεῖον τῶν βιβλίων ποῦ ἐγράφησαν περὶ ἀρχαίας Ἑλλάδος;

Ὑπερ τὸν μακρινὸν ὠκεάνειον δρόμον ποῦ διέτρεξεν αὐτὴ ἡ ἰέρεια διὰ νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ζητοῦσα ὀλίγους πῆχεις ἑλληνικῆς γῆς διὰ νὰ στήσῃ ἕνα κάποιον ναόν, βέβαια θὰ ἔφρεγγε κάποιος κόκκος ἐκ τοῦ ἀγνώστου φωτός τοῦ οδηγούντος εἰς τὰς ἀποκαλύψεις. Ἕνας λαὸς νὰ συλλαμβάνῃ τὴν ὠραιότητα τῶν πατέρων του ἀπὸ τοὺς τρικυμισμοὺς μιᾶς ἀγγλοσαξωνικῆς σαρκὸς, τὴν ὁποίαν εἶδεν εἰς τὸ θέατρον καλοῦσαν εἰς τὴν

ζωὴν ὅλας τὰς μαντευομένας ὁρμὰς τῶν θρασυμένων ἀγαλμάτων, ἀναδημιουργοῦσαν τὰ εἰδώλια, κάμνουνσαν ἔμπνουν τὴν σεμνότητα τῆς ἀγγειογραφίας καὶ ἀναστηλώνουνσαν ἐπὶ βάθρων τὴν ἀγρίαν δραματικὴν πάθησιν τῶν ἀγαλμάτων τῆς Περγάμου, ἕνας λαὸς ποῦ εἶχεν αὐτὴν τὴν ἀποκάλυψιν, χρεωστεῖ εἰς τὴν ἀφροδισίου θάμβους Ἀμερικανίδα ὅτι χρεωστεῖ καὶ εἰς τὴν Ἀρχαιολογίαν του, περισσότερα ἴσως ἀπὸ ὅτι χρεωστεῖ εἰς τὴν γῆν του τὴν ἀναβιβάζουσιν ἀγάλματα εἰς τὸ φῶς. Δὲν εἶνε μοιραία ἡ ἐπιμονὴ αὐτῆς τῆς ἱερείας ἡ ὁποία τὰ τελευταῖα γυμνάσματα τῆς ἀρμονικῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματός της τὰ ἔκαμεν εἰς τὸ γηραιὸν γυμναστήριον τοῦ Ἰλισσοῦ, μόνον καὶ μόνον διότι ὁ χῶρος αὐτὸς ἦτο δίπλα εἰς τὸν Ἰλισσόν; Οἱ θεαταὶ τοῦ προχθεσικοῦ ὄραματος ἡγωνίζοντο νὰ ἐννοήσουν τὴν σχέσιν τῶν χορευτικῶν παλμῶν τῆς Δέγκαν πρὸς τοὺς λυγμοὺς τοῦ Σοπέν. Ἐὰν ὅλοι οἱ προχθεσινοὶ θεαταὶ ἦσαν γλύπται ἐμπνευσθέντες κάποτε ἕνα ἀγαλμα ἀπὸ μίαν σύνθεσιν τοῦ μεγάλου Πολλωνοῦ, ἢ ἀπὸ τὸν μυστικὸν του χαρακτήρα, ἀπλούστατα θὰ ἔβλεπον ὅλοι ἀναστηλωμένα τὰ ἀγάλματα ποῦ ἐφάντασθησαν, θὰ τὰ ἔβλεπαν παρεργόμενα μὲ ταχύτητα ἱλίγγου, ὄνειρῶδη, ἀπειραριθμὰ, τόσα ὅσα ἔκαμεν ἡ Πλαστικὴ ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων, τόσα ὅσα μία ἀνθρωπότης ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ εἰς τὸ μέλλον.

Εὐτυχῶς ἡ Δέγκαν ἦλθεν ἐπικαίρως εἰς στιγμὴν ποῦ δημιουργεῖται μία τρομερὰ βιομηχανία ἀθηναϊκῶν καλλονῶν.

Ἐχομεν τόσας ἰδέας περὶ κάλλους αὐτὴν τὴν στιγμὴν! Εἰς τὸ θέατρον ἦτο καὶ ὁ κ. Νέης.

Χ. ΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Εἰς τὴν προσεχεῖ παραστάσει τῆς «Ἰφιγένειας» τοῦ Εὐριπίδου εἰς τὸ παρισινὸν θεάτρον Ὀδέον, κατὰ παράφρασιν τοῦ Ἰωάννου Μωρεᾶς, ὁ Ἰωσήφ Γκαλτιέ εἰς τὸν «Χρόνον» ἐνθυμίζει τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Μωρεᾶς ἐσύχναζε ἕνα καφενεῖον τῆς λεωφόρου ἁγίου Μιχαὴλ ἀπέναντι τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐκεῖ ἐβλέπαμεν, γράφει, ἕνα μελαχροινὸν νεόν, μὲ ἄφθονα μαῦρα μαλλιά, πῶ μαῦρα ἀπὸ τὸ κοράκι, μὲ τὸν μονύελον, καὶ μὲ γυαλιστερό μυστάκι. Ἦτον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἔγραψε εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Ρονσάρ. Δίπλα του ἕνα εἶδος Σιληνοῦ ἢ Διογένης μὲ λουὸς μὲ κύρος. Ἦτο ὁ Βερλαίν, ὁ διδάσκαλος.

Ἐκτοτε ἐπέρασαν πολλὰ χρόνια. Ἠδέλῃσα νὰ ἴδω τὸν Μωρεᾶς, καὶ νὰ μάθω πῶς ἕνας Ἀθηναῖος ἐφθασε τοὺς συγγραφεῖς μας τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος καὶ

εἰσέδωκε τὸ μυστήριον τῆς γλώσσης των. Πῶς ἕνας ἀρχηγὸς τοῦ συμβολισμοῦ ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῶν κλασσικῶν.

Ἰδοὺ τί ἀπαντᾷ ὁ ποιητὴς εἰς τὸν συνομιλητὴν του: «Ὅταν τὴν ἐπαύριον τοῦ πολέμου ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν πατρίδα μου καὶ ἦλθα εἰς τὴν Γαλλίαν, ἄφησα εἰς τὰς Ἀθήνας μίαν βιβλιοθήκην δύο χιλιάδων τόμων. Ὅλα σχεδὸν ἦσαν ἔργα τῶν ποιητῶν σας τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῶν καλλιτέρων σας κλασσικῶν. Εἰς τὸ Παρίσι ἠκολούθησα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μαθήματα νομικῆς. Ὁ πατέρας μου μὲ προώρριζε εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Ἀλλ' ἀφῆθηκα εἰς τὸ δαιμόνιον τῆς ποιήσεως καὶ ἐσύχναζα τὰ καλλιτεχνικά καὶ φιλολογικὰ κέντρα τῆς Λατινικῆς συνοικίας, μεταξὺ ἄλλων τοὺς περιφήμους Ὑδροπαθεῖς. Ἐτοί εἶναι ἡ νεότης. Ἡ χώρα τοῦ Σηκουάνα μὲ κατέκτησε τόσον, ποῦ δὲν ἠμπορέσα νὰ ζήσω στὰς Ἀθήνας ὅταν ἐπέστρεψα μετὰ τρία ἔτη. ἦλθα πάλιν γρήγορα στὸ Παρίσι καὶ εἴκοσι χρόνια ἐπέρασαν χωρὶς νὰ ἴδω τὴν Ἑλλάδα. Μόνον εἰς τὰ 1897 ξαναπῆγα, τὴν ἐποχὴν τοῦ πολέμου. Τὸν ἀττικὸν οὐρανὸν ποῦ θὰ νοσταλγοῦσα τὸν εὐρήκα εἰς τὸ Παρίσι. Τὸ θέλητρον τῆς Ἀττικῆς εὐρίσκεται εἰς τὴν λεπτὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς. Ἡ ἀτμοσφαῖρα αὕτη ἔχει τόσην ἐπιρροὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ μὲ ὅλας τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς καταστροφὰς οἱ κάτοικοι ἐμείναν οἱ ἴδιοι ὅπως στὴν ἀρχαιότητα. Αὕτη λοιπὸν ἡ ἴδια ἀτμοσφαῖρα σκορπίζει στὸ Παρίσι ἐπάνω τὴν μαγεῖαν τῆς. Τὴν ἀναπνέω ὅπως καὶ στὰς Ἀθήνας.

Λγάπησα τοὺς μεγάλους κλασσικοὺς ποιητὰς σας, οἱ ὁποῖοι εἶναι περισσώτερον Ἕλληνες παρὰ Λατίνοι. Ἦσαν εἰς τὴν πηγὴν τῆς Ἀναγεννήσεως ποῦ τὸ δροσερὸν νερὸ τῆς κατέβαινε ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ βουνά.

Ἐν τούτοις τοὺς ἐγκαταλείψατε, τοῦ λέγει ὁ κ. Γκαλτιέ, χάριν τοῦ συμβολισμοῦ, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

— Ἦτον ἐποχὴ ποῦ ἡ ὑπερ τοῦ μέτρον προσοχὴ εἰς τὴν μορφήν τοῦ στίχου ἀπεξήρανε τὴν σκέψιν καὶ ἡ ἔμπνευσις ἐστεῖρενε. Ἐπρεπε νὰ ἀντιδράσωμεν κατ' αὐτὴν τῆς ὑπερβολῆς. Εὐρήκαμεν τὸν παλαιὸν εἶδωλον καὶ παρεδεδῆμεν τὸν ἐλεύθερον στίχον. Ἦτο ἀναγκαῖος διὰ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν ποίησιν τὸν πλοῦτον της.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ὁ Μωρεᾶς μετὰ μακρὰν πάλην ὑποχωρεῖ καὶ τείνει πρὸς τοὺς κλασσικοὺς ἀπαρνούμενος τὸ παρελθόν ποῦ θὰ τὸ σκορπίσῃ ὁ ἀνεμὸς. Καὶ γράφει τὰς «Stances» καὶ τὴν «Ἰφιγένειαν».

Τὸ ἔπος καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ Μωρεᾶς εἶνε τοιαῦτα, λέγει ὁ Γκαλτιέ, ποῦ δὲν ἡξεύρω ἂν ὁ Μωρεᾶς εἶναι Ἕλλην ποιητὴς γράφων γαλλικὰ ἢ ποιητὴς γάλλος σκεπτόμενος ὡς Ἕλλην.

Μετὰ τὴν Ἰφιγένειαν, ἐξακολουθεῖ παρακάτω, ἡδέλῃσα πρὸ παντὸς νὰ δώσω εἰς τὸ σημερινὸν κοινὸν τὴν ἐντύπωσιν ποῦ ἔκαμεν εἰς τὴν ἀρχαιότητα τὸ ὄραμα τοῦ Εὐριπίδου. Δὲν εἶμαι ἀδιάφορος πρὸς τὴν ψήφον τῶν λογίων, τὴν ὁποίαν θὰ ἐκέρδιζα μὲ μίαν ζωντανὴν εἰκόνα μυθολογικῶν χρόνων, ἀλλὰ θέλω ἐπίσης νὰ καταστήσω τὸν λαὸν κοινὸν ἐνὸς τρομεροῦ δράματος τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ προκαλεῖ συγκρούσεις ποῦ καταπλήττουν τὸ πνεῦμα καὶ σπῖγγουν τὴν καρδίαν. Δὲν ἀπέδωκα τὴν φράσιν τοῦ Εὐριπίδου ἀλλὰ βέβαια ἀπέδωκα τὸ αἰσθημα. Χάρης εἰς τὸ μυστήριον τοῦ ἀταβισμού ἔρχομαι εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς καὶ συμπάσχω πρὸ πάντων μὲ τοὺς Ἀθηναίους, μὲ τὸν Σοφοκλῆ, τὸν Εὐριπίδην, καὶ μὲ τὸν Αἰσχύλον ἀκόμη. Δὲν μετέφρασα τὸν Εὐριπίδην ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν ἐπρόδωκα πιστεῦω. Δὲν ἔκαμα χρῆσιν τοῦ «ἄρματος τοῦ Ἠλίου» τὸ ὁποῖον ἤρесе ἄλλοτε εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἀπέδωκα τὴν εἰκόνα μὲ σημερινὰ χροῖματα.

Car la nuit se retire et déjà le matin
Se lève sur la mer et blanchit le rivage.

Η γγέλθη από τὸ Παρίσι ὁ θάνατος τοῦ ἑλληνιστοῦ Αἰμίλιου Λεγκράν. Ὁ Λεγκράν κατέγινε εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα θησαυρίζων πᾶν τὸ σχετικὸν μὲ αὐτὰ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὰ ἔργον του ἀποτελεῖ μεγίστην συμβολὴν εἰς τὴν ἑλλη-

Αἰμίλιος Λεγκράν.

νικὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν τῆς μακρᾶς αὐτῆς περιόδου τῆς ζωῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς τὴν παρισινήν Σχολὴν τῶν νέων ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐδίδασκε ὡς καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1887. Ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Λεγκράν κατέχουν τὰ Δημοτικὰ Τραγούδια τῶν ὁποίων χαρακτηριστικὸν ἰδιαιτέρον εἶναι ὁ περιήρητος πόλογός του.

Τὰ ἔργα τοῦ Λεγκράν χαρακτηρίζει φιλολογικὴ καὶ ἱστορικὴ ἀκριβεία. Τὸ πρῶτον δημοσιευθὲν ἔργον του εἶναι ἡ « Συλλογὴ μνημείων πρὸς σπουδὴν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης ». Κατόπιν ἐδημοσίευσε Δημοτικὰ Τραγούδια καὶ περὶ μὲ σημειώσεις καὶ γαλλικὴν μετάφρασιν. Αἱ « Βιογραφικαὶ σημειώσεις περὶ Ἰωάννου καὶ Θεοδώρου Ζυγομαλά » ἀποτελοῦν σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Ἡ δὲ ἑλληνικὴ βιβλιογραφία του περιλαμβάνουσα τὴν ἐποχὴν ἀπὸ τοῦ 1476 - 1550 καὶ ἀπὸ τοῦ 1601 - 1700 εἶναι πολὺτιμος. Εἰς τὴν βιβλιογραφίαν αὐτὴν ἀναφέρει ὅλα τὰ ἐκδοθέντα ἑλληνικὰ βιβλία καὶ τὰς βιβλιοθήκας ὅπου εὐρίσκονται τὰ σπανιότερα ἐξ αὐτῶν· συγχρόνως δίδει καὶ τὴν βιογραφίαν τῶν συγγραφέων.

Ὁ Λεγκράν εἶχε τιμηθῇ ὑπὸ τῆς ἑλλ. κυβερνήσεως μὲ τὸ παράσημον τοῦ ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἀπὸ τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Παριῶσσοῦ

ΜΙΚΡΑ ἄλλ' ὅχι καὶ χωρὶς ἐνδιαφέρον ἡ ἐφετινὴ ἔκθεσις τοῦ Παριῶσσοῦ. 130 περίπου ἔργα, σπου-

δαὶ καὶ σχεδιάσματα· ἂν ἐξ αὐτῶν ἔλειπαν μερικὰ, ποῦ δὲν μᾶς λέγουν τίποτε ὃ ἀνέπνεαν τὰ ἄλλα καὶ ποῦς ἐλευθερώτερα.

Παρὰ τὸ ἐνδιαφέρον ἐν τούτοις τὸ ὁποῖον κινοῦν τόσα δείγματα προσπαθείας καὶ μελέτης καὶ σπουδῆς τῶν καλλιτεχνῶν μας, ἡ ἑλλειψις ἔργων εἶνε αἰσθητή.

Δὲν ἀρκοῦν ὀλίγα προσωπογραφίαι ἢ μερικὰ τοπία νὰ δώσουν τὴν αἰσθησιν ποῦ ζητοῦμεν ἀπὸ μίαν ἐκθεσιν ὅπου παρουσιάζονται σαφῆς περιόχον ἐκθέται. Ἐνα γεφύρι, μιὰ χωριατοπούλα, καὶ τι ἄλλο παρμένον ἀπὸ τὴν φύσιν δείχνουν μερικὰ χρώματα καὶ κάποιον σχεδίων δὲν ἡμποροῦν ὁμῶς νὰ ὀνομασθοῦν ἀπόλαυσις αἰσθητικῇ, οὔτε νὰ συγκινήσουν. Ἡ φύσις μᾶς δείχνει γραμμὰς καὶ φῶς. Ἀλλ' αὐτὰ ἀποτελοῦν τὰ μέσα ὅχι τὸν σκοπὸν τῆς ζωγραφικῆς. Ἡ φύσις χρησιμεύει ὡς πλαίσιον διὰ νὰ ἀποδόσῃ ὁ καλλιτέχνης μίαν σκέψιν, ἓνα αἶσθημα.

Ἡ σκέψις αὕτη καὶ τὸ αἶσθημα εἶναι λιγοστά εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Παριῶσσοῦ.

Διὰ τὸν κ. Τακωβίδην καὶ τὴν κυρίαν Ἰσπριώτου γίνεται ἰδιαίτερος λόγος εἰς τὴν Καλλιτεχνικὴν Ζωὴν τοῦ τεύχους αὐτοῦ. Τοῦ κ. Λύτρα « Ὁ ἁγιασμός τοῦ πλοίου » — σκαρίφημα — μᾶς ἀρέσει ἰδιαίτερος διὰ τοὺς ἐλαφροὺς καὶ διαφανεῖς τόνους τῆς παραλίας, ἡ ὁποία ὀρίζεται τὸ βάθος τῆς εἰκόνας. Ὡς σύνθεσιν δὲν τὴν ἐξετάζομεν διότι ἴσως ὁ καλλιτέχνης δὲν θὰ τὸ ἐτελείωνε ὅπως τὸ ἔχει ἀρχίσει καὶ ἡ κρίσις μας θὰ ἦτο ἴσως ἄδικος.

Ὁ κ. Μαθιόπουλος μᾶς ἐνδιαφέρει πολὺ μὲ ἓνα μικρὸν του παστὲλ, παρ' ὅλας τὴν τὰς ἀτελείας. Ἐπέρασεν ἐπάνω του ἀπαλώτατα τὸ χεῖρ τοῦ ζωγράφου μὲ χάριν πολλὴν καὶ μὲ χρώματα ὀνειρώδη, τὰ ἀγαπημένα χρώματα τοῦ κ. Μαθιόπουλου. Ἡ προσωπογραφία τῆς Ἀδὸς Ν. δείχνει τὸν κ. Μαθιόπουλον καλλιτέχνην αἰσθανόμενον τὴν γραμμὴν ἰδίως. Ἡ στάσις, ἡ ὁποία εἰς ἄλλα χεῖρα εὐκόλα θὰ μετεβάλλετο εἰς θεατρικὴν, εἶναι εὐγενής, μὲ λεπτὴν ἀντίληψιν. Οἱ χρωματισμοὶ ἀρμονικὰ ἐνοῦνται μὲ τὰς ἐλαφράς καμπυλωμένας γραμμὰς. Καὶ τὸ ὅλον, μοιλονότι ἡμιτελὲς τὸ ἔργον, ἐνέχει τὴν ποιήσιν τοῦ χρώματος καὶ τὴν ποιήσιν τῆς γραμμῆς.

Τοῦ κ. Ἀριστέως τὸ ἔργον εἶναι ἴσως τὸ κατ' ἐξοχὴν συνθετικόν, ἔργον σκέψεως. Αἱ εἰκόνες του σταματοῦν πάντοτε τὸν θεατὴν, διότι κρύβουν μέσα τῶν μίαν ιδέα ἓνα κόσμον, μίαν γωνίαν τῆς ζωῆς. Καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν τὴν περιβάλλει μὲ τοιμηρὰν φαντασίαν. Ἡ ξενὴ ἐπίδρασις ἡ ὁποία παρετηρήθη εἰς τὰ πρῶτα τοῦ ἔργου ὁλοένα σβέννεται. Οἱ « Ἐρωτές » του ἐνέχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα δι' ἐν καλλιτέχνῃ· ἀλλ' αἱ ὑπάρχουσαι ἐλλείψεις εἶναι σοβαραὶ. Ἡ νέα, ἔξαρτα, εἰς τὴν ὁποίαν προσφέρεται τὸ ἄνθος εἶναι ὀλωςδιόλου ἀπείρου σχεδιαστοῦ· εἴπειτα ἡ ξενίζουσα μορφή τοῦ θανάτου, κατὰ μετὰξὺ λιμοκοντόρου καὶ ζουτσαβάκη, μὲ πειράζει ἂν καὶ ἡ ιδέα εἶναι πολὺ καλὴ· ὅλα αὐτὰ καταστρέφουν τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος· ἰδίως αἱ τεχνικαὶ ἐλλείψεις. — Ἡ « Συμφωνία Μπετόβεν » εἶναι κατὰ πολὺ ἀνωτέρα, ἂν καὶ δὲν ἱκανοποιεῖ τελείως τὸν θεατὴν. Ἡ ιδέα τῆς μουσικῆς ἢ συμβολιζομένη μὲ ἓνα δάσος ποῦ μέσα εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων πλέκονται αἱ χορδαὶ ἀφανῶν ὁργάνων, ἀποδίδεται πολὺ ἐπιτυχῶς. Ἀλλ' ἡ εἰκὼν τοῦ Μπετόβεν καθυμένοντος εἰς τὸ βάθος — εἰς θρόνον ὑποθέτομεν — εἶνε ὁ σκόπελος ὅπου προσκρούει ἡ αἰσθητικὴ. Καὶ ὁ χρωματισμός ὄχι ὀλιγότερον.

Ὁ κ. Γερανιώτης ἔχει ἀνάγκην νὰ μελετήσῃ ἀκόμη πολὺ. Τὰ χρώματά του ἀπέκτιναι τὴν διαφάνειαν ἢ ὁποία τοῦ ἔλειπε, ἀλλ' ἀπομένει ἡ σπουδὴ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀκόμη δύσκολον διὰ τὸν ζωγράφον. Τὸ « Εἰδυλίον » του, χωρὶς

αὐτὴν τὴν ἑλλειψιν, ἔχει αἰσθημα καὶ ποιήσιν. Κινεῖται κάποιος κόσμος μέσα εἰς τὸ ζευγάριμα τῶν δύο τρυφερῶν παιδιῶν ποῦ εἰς τὸ βάθος ἐπιβλέπει νομίζεις ἓνα θεϊκὸ μάτι μέσα ἀπὸ τοὺς βαρεῖς κορμούς τῶν δένδρων.

Ἡ προσωπογραφία τῆς κυρίας Μ. ἀτυχῶς πολὺ ἄς προχωρήσωμεν.

Ὁ κ. Ἀλεκτορίδης, πρῶτην φορὰν παρουσιάζεται ἐφέτος. Ἐλπίζομεν νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἐμψυχώσῃ μίαν ἡμέραν τὴν φύσιν τὴν ὁποίαν ζωγραφίζει. Ἀς προσέξῃ εἰς τὴν ἑνωσιν τῶν χρωμάτων, ἄς τὰ καταστήσῃ ἐλαφρότερα νὰ προσλάβῃ τὸ νερὸ κάποιαν ὑγρότητα καὶ διαφάνειαν. ἴσως τότε θὰ ἔχουν αἱ εἰκόνες του τὴν ζωὴν ποῦ δὲν ἡμπούρεσε νὰ μεταδώσῃ.

Ἡ Λίς Λασκαρίδου ἐκθέτει πολλὰ, παραπολλά. Ἡ « Συννεφία » τῆς ἐν τούτοις μᾶς ἱκανοποιεῖ πληρέστατα. Μιὰ συννεφία ἀττική, ἐλαφρά, γελαστή, ἡ ὁποία σκεπάζει τὸν ἥλιον διὰ νὰ χύσῃ ἓνα φῶς ὀνειρῶν εἰς τὸ δροσερὸν τοπίον ποῦ ἐξέλεξε.

Αἱ ὑδατογραφίαι τοῦ κ. Γιαλλινᾶ μᾶς ἐνθυμίζουν παλαιὰς τοῦ εἰκόνας. Ἡ « Ἀποψις Ρώμης » μὲ τὸν ἀμφίβολον χρωματισμόν ποῦ τῆς προδίδει ἐλαφρὰ δμῶλη θὰ ἦτο πολὺ ὥραϊα ἂν δὲν προεξείχε κάποιος ἀποτόμως καὶ τόσον τελειῶς ζωγραφημένον ἓνα φρούριον. Καταντᾷ αὐτὸ νὰ ἦναι ἡ εἰκὼν καὶ ὄχι ἡ Ρώμη τὴν ὁποίαν ἡθέλησε νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ὀνειρευθῶμεν ὁ καλλιτέχνης.

Δὲν μᾶς ἀφίνει ἀπαθείς ἡ νεωτερίζουσα ζωγραφικὴ τοῦ κ. Ἐπαμ. Θωμοπούλου ἐκ Πατρῶν. Ἐκεῖνο ποῦ δίδει ἀξίαν εἰς τὸ ἔργον του εἶναι ὁ χρωματισμός. Εἶναι καθαρὸς σὰν τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοσφαιραν. Ἀλλ' ἄς περιμενώμεν ἀκόμη καὶ ἄλλα ἔργα του.

« Γιὰ τὸ μανδρί » εἶναι ἡ καλλιτέρα εἰκὼν τοῦ κ. Ὀθωνάιου. Ἐξέλεξε ἓνα συννεφωμένον βραδιὸν ὡς πλαίσιον τῆς εἰκόνας του, τὸ ὁποῖον ἔχει πολλὴν ἀλήθειαν καὶ δείχνει ἓνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπροσ.

Τοῦ κ. Φωκᾶ ἰδιαίτερος ὥραϊα ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 120 σπουδὴ του. Δὲν δυσκολευόμεθα νὰ τὸ ὀνομάσωμεν τέλειον ἔργον. Ἐχει τόσον χαρακτηρὰ τὸ τοπίον αὐτό, τόσον ἐλευθερίαν ἐκτελέσεως, τόσον διαφανὴ χρώματα, τόσον ζωὴν, ὥστε δὲν διστάζομεν νὰ τὸ κατατάξωμεν μετὰ τῶν ὀλίγων καλῶν ἔργων τῆς Ἰκθῆσεως. Ὅλαι αἱ σπουδαὶ καὶ τὰ τοπία τοῦ κ. Φωκᾶ μᾶς δείχνουν καλλιτέχνην αἰσθανόμενον τὴν ἑλληνικὴν φύσιν καὶ γνωρίζοντα νὰ τὴν ἀποδόσῃ γελαστὴν καὶ δροσεράν. Αἱ ἀρχαιοφιλίαι του ὁμῶς δὲν μᾶς συγκινοῦν. Διὰ ἐπιμετεῖ τόσον εἰς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ; Μὲ ὅλην τὴν πρὸς αὐτὰ ἀγάπην του δὲν κατόρθωσε ἀκόμη νὰ μᾶς δώσῃ ἓνα ἔργον τέχνης. Νομίζεις ὅτι δὲν συμμερίζονται τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦ αὐτοῦ ζωγράφου — φεῦ ! ὁ αἰώνιος νόμος καὶ ἐδῶ ἀκόμη· καὶ κλείουν τὴν ψυχὴν των ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ καλλιτέχνου.

Διὰ τὴν Λδα Φλωρᾶ εἴμεθα εὐτυχεῖς νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ἔργα τῆς γεννοῦν ὥραϊα συναισθήματα μὲ τὰ χρώματα ἢ μὲ τὰ θέματα τῆς ἂν καὶ ἐφέτος εἶναι φειδωλὴ εἰς ἔργα : Αἱ προσωπογραφίαι τῆς ἔχουν ζωὴν καὶ αἰσθημα. Ἐκεῖνο τὸ ἀγαλματώδες ποῦ ἔχουν ἐνίοτε εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνα προσόν. Εἰς τὸ σχεδίων, εἰς τὸ ὁποῖον παρετηρήσαμεν ἄλλοτε κάποιαν ἀδυναμίαν τελειοποιεῖται ὁλοένα. Θὰ νῆχόμεθα νὰ ἔσπῃ μίαν ἡμέραν τὸ ἐργαστήρι τῆς εἰς τὰς Ἀθήνας, αἱ ὁποῖαι τόσον ἐπέδρασαν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης τῆς ἀπ' ὅπου ἐπεσκέφθη τὴν φωτισμένην πόλιν μας.

Ὁ κ. Χατζόπουλος ὁλοένα αἰσθάνεται περισσότερον τὴν φύσιν. Εἶναι καὶ ἀπομένει τοπιογράφος. Ἐνα τοπίον του — πῶς νὰ τὸ ὀρίσωμεν, ἀφ' οὗ ὅλα τοπία τὰ ὀνομάζουν ; — ἔχει κάποιον θάλασσαν τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον

ἀπέδωσε μὲ μίαν χωρικὴν καλύβην ποῦ τὴν στολίζει τριγύρω δροσερὴ πρασινάδα.

Τὶ νὰ προσθέσωμεν τώρα διὰ τὸν γηραιὸν θαλασσογράφον κ. Βολονάκην ; Ἡ τέχνη του ἔχει δλόκληρον παρελθὸν ὡς τίτλον εὐγενείας· παρελθὸν πλήρες καὶ ζήλευτόν. Κάθε κρίσις μας θὰ ἦτο περιττὴ διὰ καλλιτέχνην ὁ ὁποῖος δὲν θὰ λησμονηθῇ εἰς τὰς σελίδας τῆς νέας ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς.

Ὁ κ. Θωμᾶς Θωμόπουλος, γλύπτης, ἐκθέτει εἰς τὴν τὴν προτομὴν τοῦ ποιητοῦ κ. Λάμπρου Πορφύρα. Ἐργάσαμεν καὶ ἄλλοτε διὰ τὴν μοναδικὴν αὐτὴν προτομὴν. Εἶναι τὸ καλλίτερον ἔργον τοῦ κ. Θωμοπούλου. Ἡ ζωὴ εἶναι ἄφθονα χυμὴν μέσα εἰς τὸν πηλόν, μιὰ ζωὴ σὰν βαρετὴ, καὶ ὁμῶς ἀγαπητὴ τόσον. Καὶ εἶναι πιστὴ, πιστοτάτη ἀπόδοσις τοῦ πρωτοτύπου ἀλλὰ καὶ μὲ τέχνην καὶ μὲ δημιουργικότητα. Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ στολίσω μὲ αὐτὴν τὸ γραφεῖον μου ἂν δὲν ὑπειστορήμην εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ κ. Πορφύρα, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τέλους εἶναι κύριος νὰ διεκδικήσῃ τὸν ἑαυτὸν του.

Ἡ « Χωριατοπούλα » τοῦ κ. Οἰκονόμου εἶναι μιὰ ἀρελὴς κεφαλὴ χωρικῆς. Εἰς τὸν ἄπλουν καὶ ἀνεπιτήδευτον αὐτὸν κόσμον ζητεῖ πάντοτε ὁ κ. Οἰκονόμος τὰ θέματά του εἰς τὰ ὅποια ἀνευρίσκει μίαν εὐγενὴν προσπάθειαν πρὸς ἀπόδοσιν τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι πραγματικῶς ὥραϊα.

Ὁ κ. Μποκατοιάμης ἐκθέτει μετὰ τῶν ἄλλων τὸν « Λιμένα Κερκύρας » ἀρκετὰ καλόν. Ἐχει ἀρκετὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Ἡ θάλασσα ὁμῶς μᾶς φαίνεται ὄχι τόσον ρευστή. Κάπως θαμπὰ τὰ χρώματα.

Ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ξένων καλλιτεχνῶν ἰδιαίτερον θέσιν ἔχει ὁ κ. Eisenhut μὲ ἓνα σκίτσο του ὥραϊάτα εἰργασμένον, ἐνέχον πολλὴν δύναμιν εἰς τὴν σύνθεσιν. ὁ κ. Uhl μὲ τὴν « Ἀγίαν Νύκτα » ἔργον γεμάτο ποιήσιν. Ἐνα φῶς, τὸ ὁποῖον ἔρχεται ἀπὸ τὸν νέον γεννόμενον κόσμον, πλήρες μυστηρίου καὶ ἐλπίδος, συγκινεῖ τὸν θεατὴν καὶ ἀνοίγει ἀπείρους ὁρίζοντας αἰσθητικῆς ἀπολαύσεως. Τὸ μόνον κακόν — καὶ δὲν εἶναι μικρόν — τῆς εἰκόνας εἶναι ὅτι τὸ μικρὸν γαίδουράκι ἔχει κεφαλὴ ἀρνιοῦ.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά :

« Ἀττικὴ Ἰοῖς ». « Ὁ περὶ τοῦ Ἀκρίτα θούλος » ὑπὸ Κ. Σουμειλίδου.

« Οἱ παροικούντες τὸν Πόντον πάντες σχεδὸν ἤκουσαν νὰ γίνεταί λόγος περὶ τοῦ Ἀκρίτα.

Κατόκει σπήλαιον δίπληκτον (τοιοῦσι δὲ ὀνομάζομεν « Δελικλὶ τάχη ») ὅπισθεν τῶν τειχῶν τῆς Τραπεζούντος καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς μεγάλῃ. Ἐκεῖ διατώμενος ὡς ἐρημίτης εἶχε καθέκον νὰ προσυλάξῃ τὴν αὐτοκρατορίαν ἐξ ἐνδεχομένων ἐπελάσεων.

Ὅλοι ἐγνώριζαν αὐτὸν πιστὸν εἰς τὸ καθῆκον.

Ὑπὸ τὴν δειλὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων ἡ ὑπὸ τὸ ἡμῆρας τῆς σβεννυμένης ἡμέρας, ἡ δὲ ὁ ἥλιος ἐπέετεινε περὶ αὐτὸν τὸ ἀραχνόφρακτον αὐτοῦ φωτεινὸν δίκτυον ἐφ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος, ἡ φαρέτρα οὐδέποτε ἐγκατέλειπε τὸν Ἀκρίταν. Ὁ κἀμάτος τὸν ἠνάγκαζε βεβαίως νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ νὰ χαλάσῃ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς πόλεως, οὐδέποτε ὁμῶς ἐχάλασε τὴν χεῖρά του ἐκείνην ἐξ ἧς εἶχε ἀνηρτήσῃ τὴν φαρέτραν. Εἴτε περιεφέρετο ἀγρυπνῶν, εἴτε ἐκοιμάτο ὡς ὁ λαγῶς, ἦτο πάντοτε ἑτοιμὸς νὰ ἀντιληφθῇ ἐπικειμένην ἐπέλασιν καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν κινδύνον ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορίας.

Μίαν ἡμέραν τὸν ἐπλησίασε κάποιος καὶ ἐπρότεινε εἰς αὐτὸν διαγωνισμὸν σκοποβολῆς — ἦτο ἡ ἐποχὴ τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων.

Ἐγένετο ἔξαλλος.

Νὰ τὸν προκαλέσωσιν αὐτόν, τὸν Ἀκρίταν. τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἀνέφερον ἐκάστοτε μετὰ θαυμασμοῦ οἱ δεξιότεροι τοῦ ὄντος!

Διεκήρυξεν ὅτι ἦτο ἔτοιμος νὰ διαγωνισθῇ ἔστω καὶ μετὰ αὐτὸν τὸν διάβολον, ἔστω καὶ μετὰ τὴν σατανικωτέραν ἐπιπόνησιν.

Ἦδη διέπραξεν ἀπερισκεψίαν. Ἀλλ' ἴσως ὑπῆκουεν εἰς τὸ πεπρωμένον!

Ὁ σκοπὸς ἐτέθη Ὁ Ἀκρίτας ἐσκόπευσε. Καὶ ἀπέτυχεν Ἀλλὰ δὲν ἀπληρίσθη ἦτο μακρὰν ὁ σκοπός, θὰ ἀπετύγγανεν ἐπίσης ὁ συναγωνιστὴς καὶ θὰ ἡγωνίζοντο ἐκ νέου.

Ἐδὼ ἀκριβῶς ἡπατᾶτο.

Ὁ δόλιος ἀντίπαλος κατεβίβασεν ἐκ τῶν ὤμων τοῦ ἀντικείμενον ἐπιμήκεας ὡς ἐδεικνύετο ἐκ τοῦ ὑφάσματος τὸ ὁποῖον τὸ περιέβαλλε. Μία κίνησις τῆς χειρὸς, δύο δευτερόλεπτα, καὶ ὁ σκοπὸς ἐξηφανίσθη.

Τετέλεσται! Ὁ πυροβολητὴς ἐνίκησε τὸν τοξότην.

Καιρῶς πληγείς ἐν τῇ φιλοτιμίᾳ αὐτοῦ ὁ Ἀκρίτας παρητήθη ἀμέσως τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ ἵνα ἀποθάνῃ μακρὰν αὐτῆς, μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιζήσῃ τοιοῦτου αἰσχύος, ἀφροσιωμένους ἀντιπρόσωπος πολιτισμοῦ μαρτυρομένου.

Οὕτω διηγείται ἡ παράδοσις.

Καὶ εἰς τὴν ὅλην ποιητικὴν εἰκόνα προσδίδει τι τὸ πενθιμώτερον ὁ τρόπος τοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος ἀναδεικνύων συγκινητικωτέραν τὴν αὐτοθυσίαν.

Τὸ φονικὸν ῥέμμα τοῦ Πυξίτου ἀνέλαβε νὰ ἀποκρίνῃ τὸ ὄνειδος μετ' ἀπανθρώπου προθυμίας. Ὁ ποταμὸς ἀπέδωκε ταχέως τὸ πτώμα αὐτοῦ διατηροῦν γαλήνιον φυσιογνωμίαν. Καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν οὐδὲν σημεῖον βίας ἐφαίνετο ὅτι ἀπέθνησκεν οἰκιοθελῶς. Σφιγγτὸς σπασμὸς τῶν δακτύλων ἐδείκνυε μόνον ὅτι καὶ θνήσκων ἐνηγαλίζετο τὴν φαρέτραν. ὡς ἵνα συναποκομίσῃ τὸ κλέος σβεννυμένης ἐποχῆς, αὐτὸ τὸ πρῶτιστον ἰδανικὸν ψυχρορραγοῦντος κόσμου.

Οὕτως ἔχουσα περιήλθε μέχρις ἡμῶν ἡ παράδοσις περὶ τοῦ παραδόξου τούτου θύματος μιᾶς κοινωνικῆς ἀνατροπῆς.

Εἵναι τάχα γεγονός, ἡ μήπως συμβολίζῃ τὴν μορὰν ἐμμορῆν τῆς κοινωνίας πρὸς ὃ τὴν ἐκκληρονόμησε καθέστω, πρὸς ὃ τὴν εἶναι πρόοδος;

Ἐφημερίδες:

Ἡ «Ἐφημερίς τῶν Κυριῶν» ἐξ ἀφορμῆς τῶν τελευταίων γεγονότων δημοσιεύει ἀρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ αἱ ἑλληνίδες». Ἰδοὺ μερικὰ ἀποσπάσματα:

«Ὅπως, προκειμένου περὶ γλώσσης, αἱ ἑλληνίδες ἔχουν δικαίωμα νὰ εἰπὺν τὴν γνώμην των, προκειμένου περὶ αἵματοκυλισμοῦ τῶν παιδιῶν των, προκειμένου περὶ τοῦ μέλλοντός των, ἔχουν δικαίωμα πολὺ ἀμεσώτερον, ἀφοῦ ἀπορρέει ἀπὸ πόνον καὶ ἀγωνίαν τῆς μητρικῆς τῶν ψυχῆς, νὰ ἐξεγερθῶν καὶ νὰ βροντοφωνήσων καὶ νὰ ἐπιβάλλων σωφρονισμὸν εἰς τοὺς ὑπευθύνους, εἰς τοὺς πρωταίτιους, εἰς τοὺς ἐγωιστάς, τοὺς ὁποῖους τυφλώνουν τὰ πάθη καὶ τὰ πείσματα.

Ποῦ κρίνεται λοιπὸν ὁ πατριωτισμὸς τοῦ Σωκράτους καὶ ἡ ὑποταγὴ του πρὸς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, καὶ δὲν ἡμύρεσαν νὰ τὸν ἀντικρύσουν πονηρὰ καὶ νὰ ἐμπνευσθῶν ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ διδάγματα των, οἱ ἐπαγγελλόμενοι τοὺς ἀρχαιοφίλους καὶ κοιτῶμενοι ὑπὲρ τοῦ γοήτρου τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σοφίας;

Ὅλη λοιπὸν ἡ ἀρχαιολατρεία των περιορίζεται εἰς τὸν θαυμασμὸν τῆς γλώσσης, καὶ ὅχι εἰς τὰς μεγάλαις ιδέαις, αἱ ὁποῖαι διευτυπώθησαν δι' αὐτῆς, καὶ ὅχι εἰς τὰ αἰσθητά τὰ ὠραία καὶ εὐγενῆ, τὰ ὁποῖα ἔδωκαν

τὸ μέτρον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τοῦ σοφοῦ μεγαλείου τῆς ψυχῆς τῶν ἐπιφανεστέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης;

Λοιπὸν πρόκειται περὶ γλώσσης, ἡ ὁποία μᾶς συνδέει μετὰ τὸ ὠραῖον καὶ ἡρωϊκὸν παρελθὸν τῆς γῆς, καὶ περὶ ἐκείνης, ἡ ὁποία μᾶς συνδέει μετὰ τὸ παρελθὸν τὸ ἐπίσης ὠραῖον καὶ μέγα, τὸ πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν.

Μία τάξις Ἑλλήνων ἐτάχθη μετὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ χθες τοῦ παρελθόντος, μία ἄλλη τάξις μετὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ πρὸ δύο χιλιάδων χρόνων. Ἡ τάξις τῶν χθесινῶν εἶναι πνευματικὸν δημιουργημα καὶ κατασκευασμὰ τῆς τάξεως τῶν ἄλλων. Αὐτοὶ ἐνομοθέτησαν πῶς πρέπει νὰ ἐκπαιδεύωνται οἱ Ἕλληνες, αὐτοὶ ἔως τῶρα τοὺς ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν, αὐτοὶ εἶχαν εἰς χεῖρας των τὰ κλειδιά τῶν ἀρχαίων πνευματικῶν θησαυρῶν καὶ τῶν παλαιῶν ὠραιότητων. Καὶ ἡ πολιτεία τοὺς ἀνέθεσε τὸ ὠραῖον καὶ εὐγενὲς ἔργον νὰ φωτίσουν τὴν γῆρα, νὰ ἀποκαλύψουν εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀρχαίων, νὰ τοὺς κάμουν λάτρεις καὶ ζηλευτάς τοῦ πνεύματος τοῦ ὑπερόχου, τὸ ὁποῖον διαπνέει τὰ ἔργα ἐκείνων.

Καὶ τοὺς ἐρωτῶμεν τὸ ἔκτατον: Ἡ μᾶλλον μετὰ τὸν σχολαστικισμὸν των ἐσφιζόμενοι τὰς θύρας τῶν φῶτων καὶ ἀφῆκαν τὸσας γενεάς, τὴν μιαν μετὰ τὴν ἄλλην, εἰς τὸ πλέον μαῦρον σκότος;

Διότι δὲν ἡμποροῦν βέβαια νὰ ἀρνηθῶν καὶ αὐτὰ τὰ σημερινὰ θύματα τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ὅτι μετ' ὅλας τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς των, καὶ μετ' ὅλας τὰς πομπώδεις φράσεις, τὰς ὁποίας θέτουν εἰς τὰ στόματά των οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ τοὺς ἐξεγείρουν, ὅτι τοὺς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀντιληφθῶν τὰ κάλλη τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ πνεύματος, καὶ τῆς ὑψηλῆς χάριτος καὶ τῆς ἁβρᾶς πνοῆς τῆς Τέχνης, ἡ ὁποία τὰ διαπνέει, μετὰ τὸν τρόπον τὸν σχολαστικόν, μετὰ τὸν ὁποῖον γίνεται, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἡ ἀνηλεὲς καὶ ἀμειλίχτος ἀνατομία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων παρὰ τῶν ἐνενηντὰ ἐννέα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀπὸ τοὺς διδασκάλους των. Δὲν ἡμποροῦν νὰ ἰσχυρισθῶν ὅλοι οἱ συμπληρώσαντες γυμνασιακὰς σπουδὰς ἡ καὶ ἐπιστημονικὰς τοιαύτας, ὅτι ἡγάπησαν τὴν Ἑλλάδα τῶν προγόνων των καὶ τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν των ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ θείου πνεύματος των, τὰ ὁποῖα ἀγνοοῦν. Δὲν ἡμποροῦν παρὰ δέκα ἡ εἴκοσι ἴσως ἐκ τῶν παρενυθέντων κατὰ καιροὺς εἰς τὰς παραστάσεις τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν νὰ εἰπὺν ὅτι ἐνόησαν τίποτε ἐξ ὧν ἐλέγοντο ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ ὅτι ἡσθάνθησαν ῥίγη συγκινήσεων νὰ τοὺς συγκλονίσουν, ἡ ὅτι ἡ ποιησις καὶ τὸ κάλλος τῆς γλώσσης τοὺς ἐθέλξει.

Καὶ εἰς τοῦτο ἐρωτῶμεν τὸν ἀρχηγὸν τῆς σημερινῆς στάσεως, τίς πταίει; Ἡμεῖς, τὸ πολὺ κοινόν, ὁ ἑλληνισμὸς ὁλόκληρος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀρχαιομαθείας μένει εἰς πυκνὸν σκότος, ἡ οἱ κακοὶ, κατὰ τὸ πλεῖστον, φρουροὶ καὶ οἱ ἀκαλαίσθητοι διδάσκαλοι καὶ ἐρμηνευταὶ οἱ ὁποῖοι μετὰ τὰς ἀράχνας τοῦ σχολαστικισμοῦ των καὶ μετὰ τὰ ῥάκη τῆς ἡμυμαθείας των ἐσκότισαν τὸ φῶς καὶ τὴν αἴγλην τῶν λαμπάδων τῆς ἀρχαίας σοφίας, ἃς τοῖς ἐνεπιστεῦθη ἡ πολιτεία, καὶ ἔσβυσαν μέσα εἰς τὰ πνεύματά μας κάθε φωτὴν ἀκτίνα καὶ ἐμάραναν τὸν νοῦν μας τόσον, ὥστε νὰ καταστήσωμεν οἱ ἀμαθέστατοι τῶν ἀνθρώπων πρὸς πᾶν ὅ,τι σχετίζεται μετὰ τὴν φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου παρελθόντος μας;

Μὲ ποίαν αὐθεντίαν ὑποῦν ἑαυτοὺς εἰς ὕψος Ἑστιάδος δῆθεν τῆς ἀρχαιότητος; Μὲ ποίους τίτλους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἑλληνισμοῦ προβάλλουν αὐτοὶ κλητοὶ καὶ αὐθαίρετοι τὰς πυγμὰς τῆς ἐνθουσιώδους νεολαίας καὶ ὀπλίζουν τὰς χεῖρας των ἐναντίον ἑλλήνων ἐργατῶν τοῦ πνεύματος;

Μὲ ποῖον κύρος ἔρχονται νὰ εἰπὺν εἰς ὅλους ἡμᾶς, γυναῖκας καὶ ἀνδρας Ἕλληνας: Σὰς ἀπαγορεύομεν νὰ γνωρίσετε τὸ θέατρον τῶν προγόνων σας; Σὰς ἀπαγορεύομεν νὰ ἐμβαθύνετε εἰς τὸ ὕψος τῆς ποιήσεώς των καὶ νὰ σχηματίζετε ιδέαν τῆς ὑπεροχῆς των τῆς πνευματικῆς ἐπὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος; Δὲν εἶναι καμμία ἀνάγκη νὰ ἴδετε, νὰ μελετήσετε, καὶ νὰ συγκρίνετε. Δὲν σὰς ἀρκεῖ ὁ Σαίξπηρ καὶ ὁ Goethe, τοὺς ὁποῖους οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ σὰς ἐπιτρέπουν νὰ βλέπετε; Ἡ τοῦλάχιστον δὲν σὰς ἀρκοῦν αἱ γαλλικαὶ κωμῳδαί; Τὰ κάλλη τῶν ἀρχαίων εἶναι μόνον δι' ἡμᾶς τοὺς ἐπιλέκτους. Διὰ σὰς εἶναι ἀρκετὸν νὰ διηυμάζετε τοὺς κοδόρους καὶ τὰς χλαμύδας καὶ τὰς χαρτίνας περικεφαλαίας, τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἀναβιβάζομεν ἐπὶ τῆς ἀρχαιοπρεποῦς σκηνῆς μας; Ἡμεῖς οἱ ἐννοοῦντες ἀκούομεν τοὺς χρυσοὺς λόγους των. Διὰ σὰς τοὺς μωροὺς καὶ νηπιούς, ὅπως σὰς κατηντήσαμεν, ἔχομεν τὰ χρυσόχαρτα καὶ τὰ μαιανδρικά σχέδια, μετὰ τὰ ὁποῖα διασεδιάζουν τὰ νηπια καὶ οἱ βάρβαροι, ὅπως σεῖς!

Καὶ εἰπετα ἀπὸ αὐτὰ τοὺς φαίνεται παράδοξον πῶς ἐγεννήθη ἀντίδρασις πνευματικὴ ἀπὸ ἀνδρας ζητοῦντας δι' ἄλλης ὁδοῦ τὸ φῶς, καὶ πῶς ἀφυντίσθη ἡ πολιτεία καὶ τοὺς ἐπέβαλε σεβασμὸν πρὸς τοὺς νόμους τῆς; Καὶ πῶς καὶ αἱ γυναῖκες ἀκόμη, ἔρχονται νὰ τοὺς ζητήσουν λόγον διὰ τὸ κακὸν ὅπου κάμνουν εἰς τὰ παιδιά των καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα των;

«**ἈΘῆναι**» 23 Νοεμβρίου. Ἐξ ἐπιστολῆς τῆς μίς Λέγκαν πρὸς τὸ γερμανικὸν περιοδικὸν «Ἐρδομιάς»: ... Εἶμαι ἀκόμη ἐν Ἀθήναις ὅπου πρὸ 2000 περὶποῦ ἐτῶν ἔζη εἰς λαός, ὅστις ἀνεγνώριζε τὴν καλλονὴν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὴν θεσπεσίαν του ἀρμονίαν εἰς σχῆμα καὶ κινήσεις καὶ ὅστις τὸν χορὸν ἐθεώρει ὡς ἐπιστήμην καὶ θρησκείαν.

Δύο στοιχεῖα εἶνε ἐκ τῶν ὁποίων συνίσταται ὁ χορός. Ὁ ρυθμὸς καὶ τὸ σχῆμα.

Σχῆμα εἶνε ἡ μελωδία καὶ ρυθμὸς ἡ βάσις τοῦ χοροῦ, ἀμφότερα δὲ εἶνε ἀχώριστα, διότι ὁ ρυθμὸς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ σχῆμα.

Πῶς δὲ δυνηθῶν ἡδὴ νὰ συνδυάσω τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα ἐν ἑμοὶ καὶ νὰ εἰσδύσω εἰς τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον ἔχω νὰ ἐκτελέσω;

Γνωρίζομεν τὸν ρυθμὸν τῆς ἀρχαίας ποιήσεως καὶ ἔχομεν μερικὰ ἴχνη τῆς ἀρχαίας μουσικῆς.

Πῶς δὲ δυνηθῶμεν ὁμῶς νὰ ἐπανεσώσωμεν τὸν ρυθμὸν ἐκεῖνον τῶν ἀρχαίων, ὅστις συσσωματούμενος μετὰ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐν κινήσει ὀνομάζεται χορός;

Ποῖας πηγὰς καὶ βοηθήματα ἔχομεν πρὸς τοῦτο;

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ σχῆμα ἔχομεν ἀπείρους τοιαύτας εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα καὶ γλυπτικά ἔργα, εὐρίσκομεν δὲ ἀκόμη καὶ εἰς τὰ εἰρηπια τῶν ναῶν καὶ εἰς τὰς γραμμὰς τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς, ζῶντας διδασκάλους καὶ βεβαίους ὁδηγούς.

Ἀλλ' ὁ ρυθμὸς; Εἰσὶν ἀρὰ γε; Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εὐρεθῇ κανὲν ἴχνος του;

Ὅχι! Ὅμως ἐσώθη καὶ αὐτός, διότι πρὸς εὐρεσίαν του ἔχομεν τὴν κλεῖδα τῶν ἀρχαίων χορικῶν.

Οἱ ἀποτελοῦντες τοὺς χορούς εἰς τὰ ἀρχαῖα δράματα, συνετέλουν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ιδέας τοῦ ποιητοῦ διὰ τῆς ἀπαγγελίας, τῆς μουσικῆς καὶ τῶν κινήσεων.

Καὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα ἡ ἀγαλματὰ αἱ ὀμάδες τῶν χορῶν ζῶσι, ἀποτυποῦσι κινήσεις χειρῶν, κεφαλῆς σώματος, χορεύουσιν, οὕτως εἰπεῖν, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, τὰ ζωηρότερα μέρη τῆς ιδέας.

Ὁ χορὸς τῶν Ἑλλήνων δὲν ἀπέθανεν. Ἀνευρίσκειται μετὰ πάροdon τῶν αἰώνων, ὅπως καὶ ἡ καλλονὴ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἔμεινεν ἡ ἰδία, ἀποδίδουσα, ὅταν εἶνε ἐλευθέρη καὶ εὐφροσυνή, διὰ τῶν κινήσεων, τὰς βαθυτέρας ἐννοίας μιᾶς ιδέας.

Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθὴς χορός, ἀλλὰ χρειάζεται ἐπι-

σταμένη ἐργασία πρὸς σύνθεσιν καὶ ἀπόδοσιν εἰς τὸν κόσμον τῶν εὐγενῶν τὸν ἀρμονιῶν.

Εἰς τοῦτο ἐργάζομαι.

Προσπαθῶ καὶ ἀναζητῶ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ σχῆμα εἰς τὰ χορικά τῶν «Ἰκετίδων» τοῦ Αἰσχύλου:

Φρόντισον καὶ γενοῦ
πανδίκως εὐσεβῆς
πρόξενος
τὰν γυνάδα μὴ προδῶς,
τὰν ἑαυθεν ἐκβολαῖς
δυσθέοις δομέναν
μηδ' ἰδῆς μὴ ἐξ ἑδρᾶν
πανθέων ροσια-
σθεῖσαν, ὃ
πᾶν κράτος ἔχων χθονός.
— γνῶθι δ' ἔβρον ἄνθρωπον
θεῶν τ' αἰεταίαν νότον.—
μὴ τι τλῆς τῶν ἱεῶν εἰσαδεῖν
ἀπὸ βοοτέων βίᾳ
δικας ἀγομέναν
ἱππῶν ἀμύκων
πολυτίμων πέπλων τ'
ἐπιλαβὰς ἑμῶν.

Ἐχὼ ἄδικον λέγουσα ὅτι εἰς αὐτὰ ἔγκειται ὁ χορός; Κοιτάζω καὶ θὰ εὐφω.

Εἶνε βεβαίως πολὺ βαρὺ ἔργον διὰ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις καὶ ἀναπολῶ καὶ εὐχαριστῶ τὴν φιλίαν καὶ τὰς ἐνθαρρύνσεις τὰς ὁποίας ἔσχον ἐν Βερολίνῳ προπάντων δὲ τῆς ἐσπέρας ἐκείνης καθ' ἣν ὡς εἶπον ἀναχωροῦσα ἐκ Βερολίνου ὑπεσχόμην νὰ ἐπανέλθω τὸν Ὀκτώβριον διὰ νὰ χορεύσω καλύτερον.

Καὶ τοῦτο θὰ γίνῃ.

ΙΣΙΔΩΡΑ ΔΕΓΚΑΝ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Π. Μ. Αἴγυπτον. — Προτιμότερον νὰ φανῶμεν αὐστηροὶ καὶ νὰ μὴν τὰ δημοσιεύσωμεν. Ἡ τέχνη εἶναι μακρὰ. Δὲν θάπογοιτευθῇ ἀπὸ τὴν ἀρνησίαν μας, ἀν ἀισθάνεσθε μέσα σας κατὰ. Ἰσως ἀργότερα μᾶς εὐγνωμονεῖτε.

κ. Ι. Ζ. Ἐνταῦθα. — Ἐλπίζομεν πῶς θὰ γράψετε καὶ καλύτερα ποιήματα γι' αὐτὸ δὲν βιάζομεθα νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὸ πού μας στέλλετε. Μὴν ἀφίνετε πρὸ πάντων τὴν πέννα σας νὰ γράφῃ ὅ,τι μόνον αἰσθάνεσθε ἀλλὰ προσπαθεῖτε νὰ δίδετε εἰς τὸ αἰσθητὴ σας καὶ μορφὴν καλλιτεχνικὴν.

κ. Β. Ἐνταῦθα. — Τί σὰς κάνει νὰ ζητῇτε τὴν λύσιν φιλοσοφικῶν ζητημάτων εἰς τὰ ποιήματά σας; Τόσα ὠραία πράγματα γύρω σας δὲν σὰς συγκινοῦν μετὰ τὴν ἀπλότητά καὶ τὴν δημοφιλίαν των; Εἰσθε τόσον νέος — εἴτι φαίνεσθε ἀπὸ τὸ γράμματόν σας καὶ ἀπὸ τοὺς στίχους σας. — Ἀφήσετε τὴν σοβαρότητα διὰ τὸ μέλλον. Τραγουδεῖτε τὴν ζωὴν, χαρῶντ' ἢ θλίβεσθαι, ἀδιάφορον αὐτὸ διὰ σὰς τὸ εἶπ' ἡ ψυχὴ σας, ἀλλὰ ὁμως καὶ τεχνικῶς.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἡ Σάρρα Βερνὰρ προτίθεται νὰ παίξῃ ἐφέτος τὸ δράμα τοῦ Σίγκσβιτς «Διὰ πυρὸς καὶ διὰ σιδήρου» τὸ ὁποῖον διεσκέυασε ἡ ἰδία.

Εἰς τὸ Κέντριντς παρεστάθησαν ὑπὸ φοιτητῶν αἱ «Ὀρνίθες» τοῦ Ἀριστοφάνους. Τὸ ἔργον ἐδόθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν, τὰ δὲ χορικά συνώδεσε μουσικὴ τοῦ Πάρου. Ἡ ἐπιτυχία ἦτο μεγάλη. Τὸ θέατρον κατέμιστον ἀπὸ κόσμον.

Εἰς τὸ Σικάγον μία νέα σχολὴ διαίτης ἀνεφάνη, οἱ ὁμοφάγοι. Οἱ δέκα χιλιάδες ὁπαδοὶ τῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἐκατομμυριοῦχος Ρομφέλερ, δὲν τρώγουσιν τίποτε ψημένον· ὅλα ὠμά· κρέας, γόρτα, αὐγά. Κάτω τὸ ψωμί, αἱ πάσαι, ὅ,τι ψημένον. Στρείδια, ὅλα τὰ ὀστρακα, μέλι, κρέας καπνιστό, σαλάτα, τυρί, γάλα, καρποὶ, σιτάρι λυωμένο, βρώμη ἄβραστη, κρεμμύδια ἄψυτα ἀποτελοῦν τὴν τροφήν των. Τὸ ψήσιμον καταστρέφει τὰς τροφάς. Ἡ ἀσθένεια, λέγουσιν, εἶναι συνέπεια τῆς μὴ τηρήσεως τῶν φυσικῶν νόμων. Ἡ φύσις μᾶς παρέχει τὰς τροφάς ὡμὰς καὶ ὡμὰς πρέπει νὰ τὰς τρώγωμεν. Ἡ διαίτα αὕτη παρατείνει τὴν ζωὴν διότι δὲν ἀναπτύσσει εἰς τὸ αἷμα τὰ διάφορα ἅλατα καὶ ἄλλα σώματα τὰ ὁποῖα καταστρέφουν τὸν ὀργανισμόν.

Εἰς τὸ Κότ-σέντ-Αντρέ, πατρίδα τοῦ Μπερλιόζ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκπονητηριδος τοῦ μεγάλου συνθέτου μετέβαλαν τὴν οἰκίαν ὅπου ἐγεννήθη εἰς μουσεῖον τοῦ Μπερλιόζ. Πλεῖστα ἀντικείμενα, ἓνα χειρόγραφον τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, γελοιογραφαὶ καὶ ἄλλα ἀποτελοῦν τὴν συλλογὴν τὴν ἐνθυμίζουσαν τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς ζωῆς τοῦ καλλιτέχνου.

Προσεχῶς ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ κόμητος Σοδερίνι ἡ ἱστορία τοῦ Λέοντος 13ου. Ὁ συγγραφεὺς συνεβουλεύθη τὰ ἀρχεῖα τοῦ Βατικανοῦ καὶ ἔλαβε μακρὰς συνεντεύξεις μὲ τὸν καρδινάλιον Ραμπόλλα.

Τὸ δράμα τοῦ Οκτάβ Μιρμπώ «Les affaires sont les affaires» παίζεται συγχρόνως εἰς τὸ Βερολῖνον, τὴν Βιέννην, τὴν Δρέσδην καὶ τὴν Φραγκφούρτ.

Ἀπέθανε ὁ μέγας ἄγγλος φιλόσοφος Ἔρβερετ Σπένσερ. Προσεχῶς θὰ δώσωμεν μετάφρασιν μιᾶς τῶν μελετῶν του.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΙΟΣ ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝΟΣ ὑπὸ Ἀριστοτέλους Π. Κουρτίδου. — Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἀθήναι 1903 τυπογραφεῖον Κ. Μάισερ καὶ Ν. Καργαδούρη σχ. 16ον σελ. 104 δραχ. 0.40.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΝ ΑΝΑΤΟΜΙΑΝ τοῦ χοραιοειδούς πλέγματος τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου, ὑπὸ Κ. Τσιμηνάκη ἱατροῦ ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΑΜΑΛΙΕΙΟΝ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ τῶν κορασίων, ἐτησια λογοδοσία. — Συνεδρίασις τῆς ἐτησίας τακτικῆς γενικῆς συνελεύσεως τῆς ἑταιρείας τῆς 21 Νοεμβρίου 1903. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ. Ἐν Ἀθήναις 6-11 Μαΐου 1901. Τόμος δεύτερος. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΜΕΛΕΤΗ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀρχιάλου Βασιλείου. — Βιβλ. Μαρασλή ἀρ. 216. — Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ Γ. ΒΟΡΕΑ Ἑλεγχος Ν. Α. Παπαγιαννοπούλου, Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

Ἀγγέλλονται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων :

Ο ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΞ ὑπὸ Γ. Κυριακοῦ.

ΑΝΑΚΛΑΥΣΕΙΣ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ ὑπὸ Κ. Μελά.

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Ἐκ τῆς Ἑφημερίδος «Ἀθῆναι»

(Ῥ) Ἀλλὴν διαβάς μεγάλαν ἀρχαῖαν